

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Organisatsiooni infotöö õppekava

Kristiina Mandel

8. klassi õpilaste ettekujutused ideaalsest kooliraamatukogust

Magistritöö

Juhendaja: Krista Lepik, PhD
Kaasjuhendaja: Maria Murumaa-Mengel, MA

Tartu 2016

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Teoreetiline raamistik ning varasemad uuringud.....	7
1.1 Füüsiline, sotsiaalne ning vaimne õppekeskkond	7
1.2 Kooliraamatukogu	11
1.3 Varasemad uuringud noorte raamatukogude mittekasutamisest.....	13
2. Metoodika ja valim.....	18
2.1 Eesmärk ja uurimisküsimused	18
2.2 Valim.....	18
2.3 Andmete kogumise metoodika	23
2.4 Andmete analüüsi metoodika	25
2.5 Eetika.....	27
3. Tulemused.....	29
3.1 Füüsilist õppekeskkonda iseloomustavad tegurid	29
3.1.1 Füüsilise ruumi kirjeldus	30
3.1.2 Mööbel.....	35
3.1.3 Tehnika	40
3.1.4 Teavikud	45
3.2 Sotsiaalset ja vaimset õppekeskkonda iseloomustavad tegurid.....	52
3.2.1 Lugejad	52
3.2.2 Raamatukoguhoidja.....	54
3.2.3 Tegevused kooliraamatukogus.....	57
4. Järeldused ja diskussioon	61
4.1. Millisena kujutavad 8. klassi õpilased ideaalset kooliraamatukogu?.....	61
4.2 Milliseid omadusi tajuvad ja kujutavad 8. klassi õpilased kooliraamatukoguhoidja juures?.....	68
4.3 Millised tegurid aitaksid suurendada teismeliste kooliraamatukogu kasutamist?.....	70

4.4 Meetodi eelised ja puudused.....	71
Kokkuvõte	74
Summary.....	77
Kasutatud allikad	79
Lisad	86
Lisa 1. Varasemate uuringute tulemused	86
Lisa 2. Uuringud õpilaste (kooli)raamatukogu mittekasutamisest	89
Lisa 3. Tööleht.....	90
Lisa 4. Nõusoleku leht õpilasele.....	92
Lisa 5. Nõusoleku leht lapsevanemale	93
Lisa 6. Nõusoleku leht direktorile	94
Lisa 7. Nõusoleku leht õppealajuhatajale	95
Lisa 8. Õpilaste joonistused ja esseed (CD-1).....	96

Sissejuhatus

Kooliraamatukogul on õpilaste hariduses oluline roll. Kooliraamatukogu manifesti (1999) järgi pakub kooliraamatukogu teenuseid õppimiseks aga ka raamatuid ja teisi allikaid, mis võimaldavad kõigil kooli õpilastel ja töötajatel omandada kriitilist mõtlemist ja oskust kasutada efektiivselt kõiki teabevahendeid. Ka Andrew K. Shenton (2014) toob välja, et raamatukogu aitab noori nende õpingutes, motiveerib lugema ning arendab vaimseid võimeid ja sõnavara. Kooliraamatukogust saavad õpilased elukestvaks õppeks vajalikud teadmised ja kogemused (Kooliraamatukogu ..., 1999). Seega kooliraamatukogu võiks õpilase jaoks olla koht, kuhu esimesena pöörduda, kui on vaja mõne kooliülesande jaoks materjali otsida. Kooliraamatukoguhoidjana teab autor, et see ei ole kahjuks tihti nii.

Varasemalt on väga vähe uuritud õpilaste kooliraamatukogu kasutamist. Eestis on seda teemat vaid õrnalt puudutatud noorte infokäitumise uuringute raames (Laas & Lamesoo, 2004) ning peamiselt ülikooli lõputöodes (Salundi, 2008; Puhm, 2008 jt). Selle valdkonna uuringuist selgub, et paljud teismelised ei külasta raamatukogusid (Agosto, Paone & Ipock, 2007; Alfaresi & Rehman, 2009 jt). Lisaks sellele on selgunud, et õpilaste jaoks ei ole ka kooliraamatukoguhoidja oluline (Neset & Shenton, 2007, Shenton, 2014: 155 kaudu). Seega on väga tähtis välja selgitada, milline peaks olema õpilaste vajadustele vastav kooliraamatukogu, sealhulgas ka kooliraamatukoguhoidja.

Käesolevas magistritöös soovib autor välja selgitada, milline on 15aastaste teismeliste ehk valdavalt kaheksanda klassi õpilaste, keda on kõige enam varasemas kirjanduses välja toodud kui raamatukogu vähekasutajad, arvates ideaalne kooliraamatukogu. Töö eesmärgiks on teada saada, mida tuleks arvesse võtta, et suurendada teismeliste kooliraamatukogu kasutamist, mis on oluline selleks, et nad saaksid vajalikud teadmised ja oskused edukaks toimetulekuks tänapäeva infoühiskonnas.

Antud teema valik on seotud õppiva organisatsiooniga ehk siis täpsemalt on töö eesmärgiks

saada teadmisi, kuidas kooliraamatukogu muuta noortele kasutussõbralikumaks. Õppiv organisatsioon suudab luua, omandada ning edasi kanda teadmisi ja ka muuta oma käitumist vastavalt uutele omandatud teadmistele (Garvini, 1993, Alas, 2002: 95 kaudu). Õppiva organisatsiooni kontseptsiooni esindaja Peter M. Senge (2009: 14) lisab, et õppiva kooli vaatevinklist on kool kohtumispaik õppimiseks, kus ollakse pühendunud mõttele, et selle paigaga seotud inimesed süvendavad ja avardavad oma teadmisi ja võimeid pidevalt nii üksikult kui ka koos teistega. Käesoleva magistr töö autor töötab kooliraamatukogus ning saab uuringu tulemusi oma töös kasutada, et muuta raamatukogu õpilassõbralikumaks.

Käesolevas magistr tööos püüab autor välja selgitada vastused järgmistele uurimisküsimustele:

1. Millisena kujutavad 8. klassi õpilased ideaalset kooliraamatukogu?
 - 1.1 Milliseid füüsilist õppekeskkonda iseloomustavaid tegureid kujutatakse?
 - 1.2 Milliseid sotsiaalset ja vaimset õppekeskkonda iseloomustavaid tegureid kujutatakse?
2. Milliseid omadusi tajuvad ja kujutavad 8. klassi õpilased kooliraamatukoguhoidja juures?
3. Millised tegurid aitaksid suurendada teismeliste kooliraamatukogu kasutamist?

Andmete kogumiseks kasutab autor peamiselt kvalitatiivset meetodit. Kvalitatiivse meetodina on töös kasutusel loovuurimismeetod. Taustaandmeid kogub autor kvantitatiivse meetodiga kasutades lühiküsimustikku. 2016. aasta veebruaris, märtsis ja aprillis viis autor läbi uuringud kaheksas koolis, neist neli olid maakoolid ning neli linnakoolid. Linnakoolidest osalesid uuringus Rakvere Gümnaasium, Tamsalu Gümnaasium, Tartu Karlova Kool ning Tartu Forseliuse Kool. Maakoolidest osales uuringus Muuga Põhikool, Laekvere Põhikool, Rakke Gümnaasium ja Haljala Gümnaasium. Kokku osales uuringus 90 õpilast. Andmete analüüsimisel kasutas käesoleva töö autor peamiselt kvalitatiivset sisuanalüüsi ning kujutiste lugemise meetodit.

Töö koosneb neljast peatükist, nendeks on "Teoreetiline raamistik ning varasemad uuringud", „Metoodika ja valim“, „Tulemused“ ning „Järeldused ja diskussioon“. Esimeses peatükis

annab töö autor ülevaate füüsilisest, sotsiaalsest ja vaimsest õppekeskkonnast, kooliraamatukogu ülesannetest ning varasematest uuringutest raamatukogu mittekasutamisest. Teises peatükis "Metoodika ja valim" selgitab autor käesoleva töö eesmärged ja uurimisküsimusi, valimit, andmete kogumise- ja analüüsi metoodikat ning eetikat lastega uuringute läbiviimisel. Kolmandas peatükis teeb töö autor ülevaate uuringus selgunud peamistest tulemustest. Viimane peatükk on "Järeldused ja diskussioon", milles töö autor arutleb saadud tulemuste üle ning toob välja meetodi kriitika. Töö lõpus on eesti- ja ingliskeelne kokkuvõte ning kasutatud allikate loetelu. Tööl on ka kaheksa lisa, millest viimane on CD-1.

Töö autor tänab oma juhendajaid.

1. Teoreetiline raamistik ning varasemad uuringud

Käesolevas peatükis selgitab töö autor lähemalt füüsilise, sotsiaalse ja vaimse õppekeskkonna olemust. Seejärel toob autor välja kooliraamatukogu kui olulise õppekeskkonna osa ülesanded. Viimasena pöörab töö autor tähelepanu varasematele uuringutele (kooli)raamatukogu mittekasutatavatest õpilastest.

1.1 Füüsiline, sotsiaalne ning vaimne õppekeskkond

Efektivne õppimine ning õpilaste isiksuslik areng toimuvad kõige paremini keskkonnas, mis arvestab nende arenguvajadusi ja toetab loodavate võimalustega (Lind, 2013: 17). Põhikooli riikliku õppekava (2014) ja kasvatusteadlase Ene-Silvia Sarve (n.d.) järgi on õppekeskkond õpilasi ümbritseva vaimse, sotsiaalse ja füüsilise keskkonna kooslus ehk õppekeskkond hõlmab nii koolikeskkonda, koolikliimat kui ka koduseid tingimusi, milles õpilased arenevad ning õpivad. Õppekeskkond toetab õpilase arenemist iseseisvaks ja aktiivseks õppijaks, kannab õppekava alusväärtusi ja oma kooli vaimsust ning säilitab ja arendab edasi paikkonna ja koolipere traditsioone (Põhikooli ..., 2014; Sarv, n.d.). Kooliraamatukogu on oluline osa õppekeskkonnast. Keio Kanarbik (2012: 36) toob välja: “Hooned ja muljed, mida me ümbritsevast saame, mõjutavad meie emotsioone ja võimet õppida”. Ka arhitekt Kalle Komissarov (2010: 59) selgitab, et hoone kannab endas sõnumit ning mõjutab külastajat. Seega on väga oluline, et õppekeskkond, sealhulgas ka kooliraamatukogu, oleks õpilase jaoks meeldiv.

Õppekeskkond jaguneb füüsiliseks, sotsiaalseks ja vaimseks õppekeskkonnaks. Tulemuslikult töötavas ning turvalises koolis on õppekeskkond tasakaalustatud, see tähendab, et omavahel

on harmoneerunud kõik õppekeskkonna osad (Läänemets, 2001: 23). Sarv (n.d.) lisab, et füüsiline õppekeskkond sisaldab endas kaasaegset õpikeskust, projekti- ja pisirühma tööruume, häid ruumide akustilisi omadusi ning lisaks ka esteetiliselt eakohaseid ruume, sest alg- ja keskkooliklassidel on erinevad vajadused nii värvilahenduse kui sisustuse suhtes.

Põhikooli riikliku õppekava (2014) järgi jälgib kool füüsilist õppekeskkonda kujundades, et kasutatavate rajatiste ja ruumide sisustus ning kujundus oleksid õppe seisukohast otstarbekad. Lisaks jälgitakse, et kasutatavate rajatiste ja ruumide sisustus oleks turvaline ning vastaks tervisekaitse- ja ohutusnõuetele. Õppetöös on oluline kasutada nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õppematerjale ja -vahendeid. Samuti on väga oluline, et oleks olemas kehalise tegevuse ning tervislike eluviiside edendamise võimalused nii koolitundides kui ka tunniväliselt. Oluline on, et õppes oleksid võimalused kasutada internetiühendusega arvutit ja esitlustehnikat ning et õpilastel oleks võimalus kasutada kooliraamatukogu. (*ibid*)

Ka Steve Higgins, Elaine Hall, Kate Wall, Pamela Woolner ja Caroline McCaughey (2005: 16) toovad välja, et füüsilise õppekeskkonna alla käib temperatuur, õhu kvaliteet, müra, valgus ja värvid. Näiteks olenevalt laste vanusest mõjutavad neid erinevad värvid. Nooremad lapsed eelistavad eredaid värve ning noorukid tagasihoidlikke toone (Engelbrecht, 2003; Radeloff, 1990, Higgins jt, 2005: 20–21 kaudu).

Põhikooli riikliku õppekava (2014) alusel eristatakse füüsilisest õppekeskkonnast sotsiaalset ja vaimset keskkonda. Vaimse õppekeskkonna alla käib Sarve (n.d.) järgi kool, mis sisaldab õpilaskonda, õpetajaid ning teenindavat personali, sealhulgas ka kooli raamatukoguhoidjat. Sotsiaalse ja vaimse õppekeskkonna saavutamiseks koheldakse õpilasi õiglaselt, võrdselt ja eelarvamusteta, märgatakse ja tunnustatakse õpilaste pingutusi, välditakse õpilastevahelist kiusamist. Sotsiaalse ja vaimse õppekeskkonna kujundamise eesmärgiks on luua õhkkond, mida iseloomustab sõbralikkus, vaba arvamusevahetus ja inimeste usalduslikel suhetel põhinev abivalmidus. Lisaks on eesmärkideks luua: a) õpilastele võimalusi initsiatiivi näitamiseks; b) vastastikusel lugupidamisel ja üksteise seisukohtade arvestamisel põhinevad ning kokkuleppeid austavad suhted õpilaste, vanemate, õpetajate ja kooli juhtkonna vahel. (Põhikooli ..., 2014)

Tallinna Tehnikaülikooli lektor Urve Läänemets (2001: 21) selgitab, et õppekeskkonna kõige olulisemaks komponendiks peetakse töökorraldust ja inimkeskkonda. Kooliraamatukogus on vaimse ja sotsiaalse õppekeskkonna kujundamisel oluline osa raamatukoguhoidjal. UNESCO (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) kooliraamatukogude manifestis (1999) on välja toodud, et kooliraamatukoguhoidja on vastava kvalifikatsiooniga isik, kes vastutab kooliraamatukogu töö planeerimise ja juhtimise eest ning keda peaksid kaastöötajaid toetama nii palju kui võimalik. Raamatukoguhoidja eetikakoodeksis on selgitatud: “Raamatukoguhoidja peamine ülesanne on tagada inimeste vaba juurdepääs informatsioonile, luues kõigile võrdsed võimalused enese arendamiseks ja harimiseks, teadusloomeks, kunsti, kultuuri ja muude harrastustega tegelemiseks ning aktiivseks osalemiseks ühiskonnaelus” (Eesti ..., 2014). Samuti tuuakse eetikakoodeksis välja, et raamatukoguhoidja kujundab teadlikult raamatukogude positiivset kuvandit (*ibid*).

Raamatukoguhoidjal on oluline roll raamatukogu kui õpikeskuse kujundamisel. OFSTED ehk The Office for Standards in Education, Children’s Services and Skills (2006: 7) selgitab, et hea väljaõppega ning energiline raamatukoguhoidja tõstab kooliraamatukogu efektiivsust. Tänapäeva kooliraamatukoguhoidja ülesanded ei piirdu ainult kogude korrashoidmise, kataloogide ja andmebaaside koostamise ning lugejate teenindamisega. Nimelt kooliraamatukogu kaasamisega õppeprotsessi suureneb kooliraamatukoguhoidja kui pedagoogi roll. Kooliraamatukoguhoidja töö on õpetajate ja õpilaste nõustamine (Sõrmus, 2001: 35).

Koolis on väga oluline ka õpetaja ning raamatukoguhoidja koostöö. UNESCO kooliraamatukogude manifestis (1999) on välja toodud, et raamatukoguhoidja ja õpetaja koostöö tulemusel saavutavad õpilased parema kirja-, lugemis- ning ka õppimisoskuse taseme ja omandavad probleemide lahendamise, infovahetuse ning suhtlemise oskused.

Kahjuks ei hinda paljud õpilased raamatukoguhoidja tööd. Nimelt ei mõisteta raamatukoguhoidja ameti mitmekülgset ja keerukat. Valerie Nessel ja Andrew Shenton (2007) viisid läbi uuringu, milles paluti 8–10aastastel õpilastel välja tuua, mis neile meenub seoses sõnaga „raamatukogu” (Shenton, 2014 kaudu). Selgus, et kahjuks ainult ühel õpilasel

45-st meenus raamatukoguhoidja. Shenton (2014) uuris ka põhjuseid, miks 13–18aastased teismelised vajavad kooliraamatukogu. Tulemustest selgus, et õpilased arvavad, et kooliraamatukogu on koht, kust saab laenata raamatuid, kas siis oma lõbuks või koolitöö eesmärkidel lugemiseks. Samuti selgus, et mitte üksi teismeline ei toonud välja raamatukoguhoidja olulisust. (*ibid*)

Käesoleva töö teema valik on seotud õppiva organisatsiooniga. Nimelt on kooliraamatukogu oluline osa koolist, kus valmistatakse õpilasi ette edukaks toimetulekuks infomaailmas. Seega on väga tähtis, et ka kooliraamatukogu areneks pidevalt koos kooliga, et vastata õpilaste vajadustele. Organisatsiooni õppimine tähendab selge arusaama kujundamist kogu reaalsusest, mida kasutatakse uute teadmiste loomiseks, mis siis aitavad inimestel tegutseda oma soovitud tuleviku saavutamiseks (Dutton, 2009, Senge, 2009: 554 kaudu). Ehk siis õppivat organisatsiooni iseloomustab adekvaatne enesepeegeldus (Roots, 2005: 1). Estonian Business Schooli juhtimise õppetooli juhataja Ruth Alas (2002: 87) ja Lääne-Viru Rakenduskõrgkooli õppejõud Heve Kirikal (n.d.) selgitavad, et õppivale organisatsioonile on iseloomulik avatus uutele ideedele ja ka uute teadmiste loomine ning rakendamine. Senge (2009: 13) selgitab et õppiva kooli idee seisneb selles, et kooli kui institutsiooni saab värskendada, siduda praktilise eluga ja jätkusuutlikult uuendada vaid õppimisele orienteerituse najal, mitte ametliku korralduse või käsu korras ega seaduste surve all.

Kokkuvõtteks saab öelda, et kooliraamatukogu on oluline osa kooli füüsilisest, vaimsest ja sotsiaalsest õppekeskkonnast. Tähtis on, et keskkond, kus õpilased õpivad, oleks õpilassõbralik. Seega on oluline, et kooliraamatukogu oleks õpilaste jaoks meeldiv koht. Kooliraamatukogus on raamatukoguhoidjal palju erinevaid ülesandeid, millega ta kujundab kooliraamatukogu õppekeskkonda. Raamatukoguhoidja ei ole lihtsalt raamatute laenutaja, vaid ka infospetsialist, pedagoog ja nõustaja. Kahjuks aga ei hinda paljud õpilased raamatukoguhoidja tööd. Oluline on, et kool, sealhulgas ka kooliraamatukogu, käiks ajaga kaasas ja areneks, et vastata õpilaste vajadustele kiiresti muutavas maailmas. Seega on tähtis välja selgitada, millised on õpilaste vajadused, et teada saada, mida tuleks arvesse võtta, et suurendada õpilaste kooliraamatukogu kasutamist. Käesolevas töös uuribki autor, milliseid füüsilisi, sotsiaalseid ja vaimseid õppekeskkonna osasid õpilased välja toovad ning kuidas neid kirjeldavad.

1.2 Kooliraamatukogu

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (2016) järgi peab koolil olema raamatukogu. Raamatukogusõnastiku (2015) järgi on kooliraamatukogu defineeritud kui raamatukogu, mis tegutseb kõrgharidusest madalama astme haridust andvate koolide juures ning mille põhifunktsioon on teenindada nii vastava kooli õpilasi kui ka õpetajaid.

Kooliraamatukogu töökorralduse alustes (2012) on sätestatud kooli teenindavate raamatukogudena kooliraamatukogud-õpikeskused ning õpperaamatukogud. Kooliraamatukogu kui õpperaamatukogu sisaldab õppekirjanduse kogu ja metoodilisi juhendeid, sõnaraamatuid, teatmeteoseid, terviktekstidena käsitletavaid kirjandusteoseid ning teisi igapäevaseks õppetöök vajalikke teoseid (Kooliraamatukogude töökorralduse alused, 2012). Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (2016) kohaselt võib rahvaraamatukogu täita kooliraamatukogu põhiülesannet põhikogu osas juhul, kui rahvaraamatukogu asub kooliga samas hoones või kooli hoone lähedal. Sellisel juhul peab kooliraamatukogus olema vähemalt õppekirjanduse kogu (*ibid*).

Kooliraamatukogunduse edendaja Ester Sõrmus (2001: 31) selgitab, et kooliraamatukogu kui õpikeskuse idee on pärit 20. sajandi Põhja-Ameerikast. Kogu Eestit hõlmav õpikeskuse idee sai alguse Eesti Vabariigi iseseisvumisega (Sõrmus, 2001: 31), kuid siiski ei ole see tänaseni täielikult realiseerunud. UNESCO kooliraamatukogude manifestis (1999) ja kooliraamatukogude töökorralduse alustes (2012) on välja toodud kooliraamatukogu-õpikeskuse ülesanded. Nimelt on kooliraamatukogu ülesanneteks: a) toetada kooli õppekava elluviimist, tagades ligipääsu infole ja ideedele, mida on vaja edukaks tegutsemiseks tänapäeva info- ja teadmisteühiskonnas; b) arendada õpilaste iseseisva õpitöö oskust ja lugemishuvi (UNESCO ..., 1999; Kooliraamatukogude ..., 2012). Seega on kooliraamatukogu-õpikeskuse väga oluliseks ülesandeks õpilaste infokirjaoskuse arendamine (Sõrmus, 2010). Ka Haapsalu lasteraamatukogu juhataja Jaanus Kõuts (2010: 36) toob välja, et kooliraamatukogu on üheks heaks ja lähedal asuvaks kohaks, kus õpilane saab harjutada infokirjaoskust.

Lisaks sellele on IFLA (The International Federation of Library Associations and Institutions)

kooliraamatukogu juhendis (2015) välja toodud, et kooliraamatukogu on sotsiaalne ruum kultuurilisteks ja hariduslikeks üritusteks (IFLA School Libraries..., 2015: 17). Seega on ka tähtis, et raamatukoguhoidja korraldaks sündmuseid, mis tõstaksid kultuurilist ja ühiskondlikku teadlikkust ning tutvustaksid kooliraamatukogu kogusid ning teenuseid. Elukestev õpe saab alguse just kooliraamatukogust ehk siis kooliraamatukogu annab õpilastele elukestva õppimise kogemused (UNESCO kooliraamatukogude manifest, 1999; Sõrmus, 2001; Niinikangas, 2003). Seega kooliraamatukogul on õpilaste hariduses väga oluline roll.

Kuna kooliraamatukogul on õpilaste hariduses tähtis osa, siis on oluline, et kooliraamatukogu oleks ka hästi toimiv. Õpilaste õppetulemusi mõjutab efektiivselt tegutsev kooliraamatukogu (Holmqvist, 2003: 8). OFSTEDi (2006) järgi on edukat kooliraamatukogu iseloomustavateks joonteks efektiivne järelevalve ja hindamine, samuti infokirjaoskuse arendamiseks sidusad programmid ning spetsialistidest raamatukogutöötajad. Kõuts (2010: 39) selgitab, et hästi toimiv kooliraamatukogu on hästi toimiva kooli üks osa. Selline kool pakub õpilasele võimalusi arenemaks omanäoliseks ja mitmekülgseks isikuks (*ibid*).

Kooliraamatukogu kasutamine on küll õpilaste jaoks kasulik, kuid siiski ei kasuta seda paljud noored. Shenton (2014: 153) selgitab, et tänapäeva teismelised on kahjuks sageli ükskõiksed raamatukogude suhtes. Ta lisab, et paljudes koolides kasutatakse kooliraamatukogusid vähe (*ibid*). The Reading Agency (2004), mis uuris 11–19 aastaste teismeliste raamatukogude kasutamist, on teada saanud, et teismelised on raamatukogude osas isegi negatiivselt meelestatud (The Reading Agency, 2004: 21, Shenton, 2014: 153 kaudu).

Kokkuvõtteks saab öelda, et kooliraamatukogul on õpilaste hariduses tähtis roll. Kooliraamatukogu on koht, kus õpilased saavad vajalikud oskused, et tänapäeva infomaailmas edukalt hakkama saada ehk siis kooliraamatukogu on koht, kus õpilased saavad elukestva õppe kogemused. Kahjuks selgub, et paljud teismelised kasutavad kooliraamatukogu vähe. Käesolevas töös püüab autor välja selgitada võimalusi, kuidas suurendada teismeliste kooliraamatukogu kasutamist.

1.3 Varasemad uuringud noorte raamatukogude mittekasutamisest

Autor soovib välja selgitada, milline peaks olema noorte arvates ideaalne kooliraamatukogu, et teada saada, mida tuleks arvesse võtta, et õpilased kasutaksid rohkem kooliraamatukogusid. Käesoleva töö autori andmetel on seni väga vähe uuritud noorte ettekujutust ideaalsest kooliraamatukogust. Eestis seda varem uuritud ei ole. Varasemalt on õpilaste raamatukogu kasutamist uuritud infokäitumise uuringutes. Eestis on noorte infokäitumist uuritud peamiselt lõputööde raames (Salundi, 2008; Puhm, 2008; Elur, 2009; Sihvart, 2010). Teismeliste kooliraamatukogude kasutamist on rahvusvaheliselt uuritud vähe. Enamikes uuringutes on uuritud kooli- ja rahvaraamatukogude kasutamist koos (Agosto, Paone & Ipock, 2007; Alfaresi & Rehman, 2009; Malliari, Togia, Korobili & Nitsos, 2014).

Varasemalt on raamatukogu kasutamist uurinud Aphrodite Malliari, Aspasia Togia, Stella Korobili ja Ilias Nitsos (2014). Nimetatud autorid uurisid Kreeka 15aastaste keskkooliõpilaste infokirjaoskust. Tulemustest selgus, et õpilastel ei ole piisaval heal tasemel infokirjaoskus. Samuti selgus, et üks kolmandik õpilasi kasutas internetti isiklike ja koolitööga seonduvate infovajaduste rahuldamiseks, samas kui üle poole õpilastest kasutas internetti ainult isiklikuks infovajaduse rahuldamiseks. Enamik õpilastest ei kasuta oma infovajaduste rahuldamiseks raamatukogu. (*ibid*)

Kooli- ja rahvaraamatukogu kasutamist on uurinud Sumayyah Alfaresi ja Sajjad ur Rehman (2009), kes viisid läbi uuringu, milles selgitasid välja Kuveiti keskkoolide 11. klassi neidude infokirjaoskuse taseme. Seega uuriti valdavalt 18aastaseid noori (Education System in Kuwait, 2012). 2007. aastal viisid Denise E. Agosto, Kimberly L. Paone ja Gretchen S. Ipock (2007) läbi uuringu, milles selgitati välja põhjuseid, miks 14–17aastased noored kasutavad raamatukogusid. Mõlema uuringu tulemustest selgus, et raamatukogu kasutamine ei ole noorte seas populaarne (Agosto jt, 2007; Alfaresi jt, 2009).

Alfaresi ja Rehman (2009) töid välja, et enamik uuritavatest õpilastest ei olnud laenanud raamatut enam kui 13 nädalat. Samuti selgus, et 54% õpilastest ei külastanud viimasel semestril kooliraamatukogu ning 72,4% rahvaraamatukogu (*ibid*). Agosto, Paone ja Ipock

(2007) selgitasid välja, et noored kasutavad kooliraamatukogu vähem kui rahvaraamatukogu. Selgus, et 31,5% neidudest ja 41,9% noormeestest ei kasuta kooliraamatukogu peaaegu kunagi ning noormehed kasutavad raamatukogu peamiselt meelelahutuslikel ja suhtlemise eesmärkidel ning neid rohkem informatsiooni otsimiseks (*ibid*).

Rahvaraamatukogude kasutamise kohta on viinud läbi uuringu Vivian Howard (2011) ja The Office of the Minister of Children (2007). Howard (2011) viis läbi uuringu 12–15aastaste noorte seas. The Office of the Minister of Children (2007) viis läbi uuringu Iirimaal, milles selgitati välja 13–17aastaste õpilaste võimalusi ja arusaamasid seoses rahvaraamatukogude teenustega. Mõlemast uuringust selgus, et rahvaraamatukogu kasutamine ei ole õpilaste seas populaarne (The National ..., 2010; Howard, 2011).

Howard (2011) tõi välja, et kõige enam teismelisi (33,1%) vastas, et külastab rahvaraamatukogu vähem kui kord kuus. Korra nädalas või rohkem külastab rahvaraamatukogu kõigest 13,3% õpilastest (*ibid*). The Office of the Minister of Children (2007) selgitas välja, et 53% uuringus osalenud õpilastest on rahvaraamatukogude kasutajad. 37% teismelisi ütles, et kasutas raamatukogu eelmisel kuul ning 13% õpilastest ei olnud rahvaraamatukogu kunagi kasutanud (The National ..., 2010).

Kooliraamatukogu kasutamist on uurinud Shenton. 2006. aasta märtsis viis Shenton läbi uuringu ühes keskkoolis Kirde-Suurbritannias 13–18 aastaste õpilaste seas, et koguda andmeid kooliraamatukogusse ja lugemisse suhtumise kohta. Selgus, et kooliraamatukogu ei ole õpilaste seas populaarne. Kõigest 13% vastanutest kasutab raamatukogu tihti või vahetevahel ning 87% vastajatest ütles, et kasutab kooliraamatukogu harva või mitte kunagi. (Shenton, 2007)

Shenton on uurinud ka õpilaste kujutlust ideaalsest kooliraamatukogust. Nimelt viis Shenton (2008) läbi uuringu, milles selgitas välja õpilaste jaoks ideaalse kooliraamatukogu. Uuringust selgus, et ideaalses raamatukogus on suur valik erinevaid raamatuid, teosed on süstematiseeritud kasutajasõbralikult ning neid on võimalik laenata igal ajal, raamatukogus on sõbralik õhkkond ning professionaalsed töötajad, kes mõistavad noori. Toodi ka välja, et raamatukogul peaks olema eraldi spetsiaalselt raamatukogule sobilikud ruumid. (Shenton,

2008, Shenton, 2014: 142 kaudu)

Eestis on õpilaste raamatukogu kasutamist uurinud noorte infovajaduste ja infokirjaoskuse uuringu raames Anu Laas ja Katri Lamesoo. Nimetatud autorid viisid 2004. aastal läbi uuringu, milles selgitasid Tartu linna ja maakonna noorte infovajadused, infootsimise oskused ning informatsiooni kasutamise (Laas & Lamesoo, 2004). Uuringus osalesid 5.–11. klassi õpilased ehk valdavalt 12–18aastased noored (Education System in Estonia, 2012). Tulemustest selgub, et ligi pooled ehk 47% vastanud teismelistest ei kasuta raamatukogu (Laas & Lamesoo, 2004).

Õpilaste raamatukogude kasutamist on Eestis siiski rohkem uuritud lõputööde raames. Kooliraamatukogu kasutamist on uurinud Evi Puhm (2008). Nimetatud autor uuris 4.–7. klassi õpilasi. Uuringust selgus, et raamatukogu külastatavus väheneb tunduvalt, kui õpilased jõuavad teismekka. Nimelt on raamatukogu külastatavus väikseim 6.–7. klassi õpilaste seas. Seega raamatukogu kasutavad vähem valdavalt 13–14aastased teismelised. (*ibid*)

Õpilaste raamatukogude kasutamist on oma lõputöodes uurinud ka Tiia Sihvart (2010), Reet Elur (2009) ja Piia Salundi (2008). Nimetatud autorid viisid läbi uuringud koolides, et selgitada välja õpilaste infovajadused ja kasutatavad infoallikad. Muuhulgas uuriti ka õpilaste raamatukogu kasutamist. Sihvart (2010) viis läbi uuringu Rakvere Reaalgümnaasiumi ja Vinni-Pajusti Gümnaasiumi 10.–12. klasside noortega ehk uuringus osalesid 16–20aastased õpilased. Elur kaitses 2009. aastal lõputöö, milles uuris Viljandi linna ja maakonna 10. klassi õpilasi. Uuringus osalesid 15–18aastased noored. Salundi (2008) viis läbi uuringu Pärnu linnas ja maakonnas 15–19aastaste noorte seas. Uuringutest selgus, et raamatukogu kasutamine infoallikana ei ole õpilaste seas populaarne (Salundi, 2008; Elur, 2009; Sihvart 2010).

Seega käesolevas peatükis nimetatud uuringutest selgus, et raamatukogu kasutamine ei ole paljude noorte seas väga levinud (Malliari jt, 2014; Puhm, 2008; Shenton, 2007 jt). Uuringutes toodi välja erinevaid põhjuseid, miks raamatukogude maine infoallikana on madal (vt Lisa 1). Üheks põhjuseks oli teavikute vähesus ehk napib kohustusliku kirjanduse raamatuid, puudub ka teismeliste eale sobiv kaasaegne kirjandus (The National ..., 2010;

Salundi, 2008; Puhm, 2008; Malliari jt, 2014). Õpilased tõid ka välja kaasaegse tehnika (ka arvutite) ning istumiskohtade vähesuse (The National ..., 2010; Salundi, 2008; Puhm, 2008; Howard, 2011). Samuti toodi esile ka ebasõbralikku raamatukoguhoidjat (Shenton, 2007; Salundi, 2008; Howard, 2011). Malliari, Togia, Korobili ja Nitsos (2014) lisasid, et raamatukogu külastatavust vähendab ka see, et ei ole professionaalset raamatukoguhoidjat, vaid seal töötab õpetaja.

Kritiseeriti ka raamatukogu igavust, nimelt ei ole raamatukogus huvitavaid ja noortepäraseid vabaaja veetmise võimalusi (The National ..., 2010; Howard, 2011). Lisaks kritiseeriti raamatukogu ametlikku atmosfääri, täpsemalt seda, et söömine ja joomine ning valjult rääkimine on keelatud (Shenton, 2007; The National ..., 2010; Howard, 2011). Alfaresi ja Rehman (2009) selgitasid välja, et üheks probleemiks, miks õpilased raamatukogu ei kasuta, on nende puuduvad oskused raamatukogust informatsiooni otsimiseks. Malliari, Togia, Korobili ja Nitsos (2014) ning Laas ja Lamesoo (2004) tõid välja, et noortel ei ole heal tasemel infokirjaoskust. Ka Shentoni (2007) uuringust selgus, et teismeliste jaoks on raamatute paigutus raamatukogus segane.

Howard (2011) tõi oma uuringus välja, et noortel on raamatukokku keeruline saada. Üheks põhjuseks on ka teismeliste erinevad huvid. Nimelt tõi Puhm (2008) välja, et õpilased on teismeeas väga hõivatud sõprade ja huviringidega ning neil ei ole huvi raamatukogu vastu. Agosto, Paone ja Ipock (2007) lisasid, et noormehed külastavad raamatukogu vähem kui neiud, sest neil on teistsugused huvid, nt arvutimängud jms. Salundi (2008) tõi oma lõputöös välja, et keskkoolinoorte arvates võiks raamatukogus olla digitaalseid või heliraamatuid ning *online*-kataloog, millest oleks näha raamatute leidumus. Seega põhjuseid, miks õpilased raamatukogu ei kasuta, on erinevaid.

Uuringutest selgus, et ideaalne (kooli)raamatukogu peaks olema noortepärane. Seal peaks olema lai valik noortele eakohast kirjandust, kasutajasõbralik raamatute paigutus, noortele mõeldud üritused/vabaaja veetmise võimalused, noori mõistvad pädevad töötajad, uued arvutid ning meeldiv mitteametlik õhkkond. Samuti toodi välja, et raamatukogul peaks olema eraldi spetsiaalselt raamatukogule sobilikud ruumid. Teismelised soovivad näha pigem kaasaegseid, heledaid, värvilisi, mugavaid ja hubaseid raamatukoguhooneid.

Käesolevas peatükis välja toodud uuringuid kasutab töö autor oma uuringu valimi määramisel.

2. Metoodika ja valim

Käesolevas peatükis annab töö autor ülevaate uuringu eesmärgist, valimist, töös kasutatavast andmete kogumise metoodikast, andmete analüüsi metoodikast ning ka eetikast.

2.1 Eesmärk ja uurimisküsimused

Magistritöö eesmärgiks oli saada teadmisi, kuidas kooliraamatukogu muuta efektiivsemaks, teismeliste kasutussõbralikumaks. Ehk siis välja selgitada, mida tuleks muuta, et suurendada kooliraamatukogude kasutamist teismeliste hulgas.

Vastavalt magistritöö eesmärgile püstitas autor järgmised uurimisküsimused:

1. Millisena kujutavad 8. klassi õpilased ideaalset kooliraamatukogu?
 - 1.1 Milliseid füüsilist õppekeskkonda iseloomustavaid tegureid kujutatakse?
 - 1.2 Milliseid sotsiaalset ja vaimset õppekeskkonda iseloomustavaid tegureid kujutatakse?
2. Milliseid omadusi tajuvad ja kujutavad 8. klassi õpilased kooliraamatukoguhoidja juures?
3. Millised tegurid aitaksid suurendada teismeliste kooliraamatukogu kasutamist?

2.2 Valim

Käesolevas töös kasutas autor ettekavatsetud ehk sihipärast valimit. Sihipärase valimi puhul valib uurija liikmed valimisse ise, püüdes leida populatsiooni kõige tüüpilisemaid esindajaid

(Morse, 2004; Vogt, 2005; Oliver, 2006; Rämmer, 2014). W. Lawrence Neuman (2006: 222) ja Andu Rämmer (2014) selgitavad, et sihipärane valim kuulub mittetõenäosuslike valimite hulka. Neuman (2006: 222) lisab, et sihipärast valimit kasutades on sobilik valida unikaalsed juhud, mis on eriti informatiivsed.

Valimi määramisel kasutas autor alapeatükis 1.3 “Varasemad uuringud kooliraamatukogude mittekasutamisest ning ideaalsest kooliraamatukogust“ välja toodud uuringuid, kus õpilased ei kasuta või kasutavad vähe (kooli)raamatukogu (vt Lisa 2). Lisa 2 tabelis on kirjas uuringute autorid ning osalenud õpilaste vanused, kusjuures käesoleva töö autor kasutas oma uuringu valimi määramisel selles vanuses õpilasi, keda on kõige enam eelnevates uuringutes välja toodud kui (kooli)raamatukogu mitte- või vähekasutajaid. Lisa 2 tabelist selgub, et 12aastaseid õpilasi on toodud välja kahes, 13aastaseid viies, 14aastaseid kuues, 15aastaseid kaheksas, 16–17aastaseid seitsmes, 18aastaseid kuues, 19aastaseid kahes ning 20aastaseid ühes uuringus.

Kokkuvõtteks saab öelda, et varasemates uuringutes toodi välja, et 14–18aastased teismelised kasutavad (kooli)raamatukogusid kõige vähem (Howard, 2011; Puhm, 2008; Shenton, 2007 jt). Lisaks ilmnes eelnevalt võrreldud uuringuist, et 14–18aastastest on just 15aastased kõige enam tähelepanu vajav sihtrühm (Elur, 2009; Salundi, 2008; Agosto jt, 2007 jt), mistõttu käesoleva töö valimi moodustasidki 15aastased teismelised ehk valdavalt 8. klassi õpilased. Autor kasutas homogeenset valimit. Uuringus osalenud õpilased olid sarnased selle poolest, et nad kuuluvad vanusegruppi, kus ei kasutata või kasutatakse vähe (kooli)raamatukogu.

Uuriija kasutas sihipärast valimit ning valis uuringuks kaheksa kooli. Igast koolist valis uuriija uuringuks ühe 8. klassi. Koolide ja klasside valimisel kasutas autor mugavusvalimit ehk uuriija valis koolid ja klassid kasutades kättesaadavuse ja koostöö valmiduse printsiipe. Kokku osales uuringus 90 õpilast, nende seas 59 neiu ja 31 noormeest. Töö autor pööras tähelepanu muuhulgas ka sellele, kas ja kuidas erinevad linna- ja maanoorte nägemused ideaalsest kooliraamatukogust. See on oluline selleks, et linnakoolide ja maakoolide kooliraamatukoguhoidjad teaksid täpsemalt, millist kooliraamatukogu õpilased vajavad.

Maakoolidest viis autor uuringu läbi Muuga Põhikoolis. Tegemist on Lääne-Virumaal

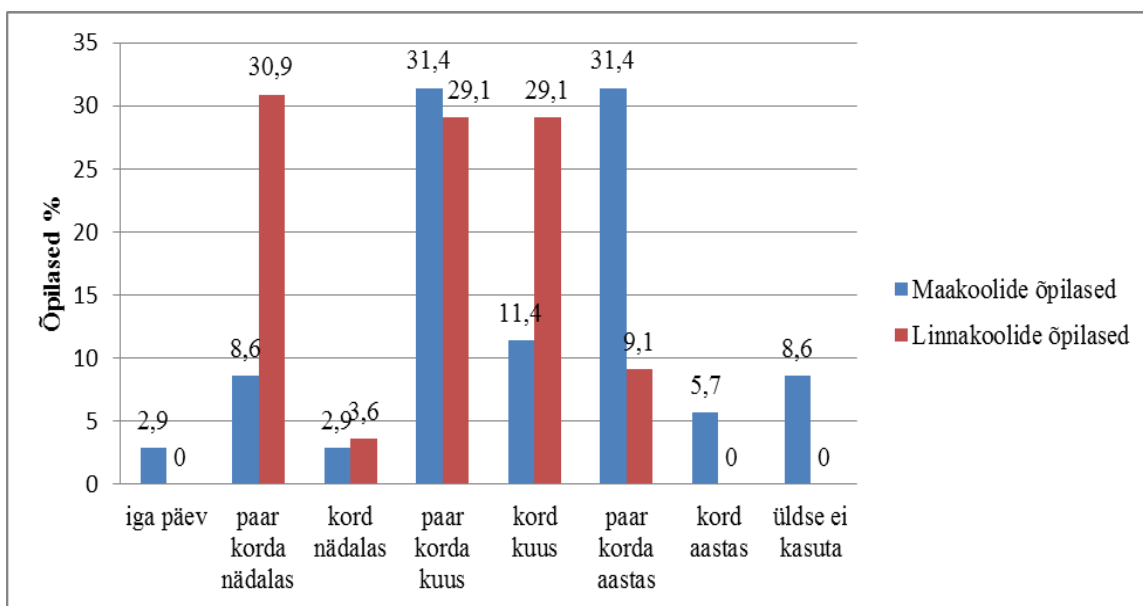
Laekvere vallas Muuga külas asuva põhikooliga, kus õpib kokku 39 õpilast (Muuga, 2016). Teise maakoolina osales uuringus Haljala Gümnaasium. Nimetatud kool asub Lääne-Virumaal Haljala alevikus, seal õpib 253 õpilast (Haljala, 2016). Kolmanda maakoolina osales uuringus Rakke Gümnaasium, mis asub Lääne-Virumaal Rakke alevikus. Seal õpib 131 õpilast (Rakke ..., 2016). Maakoolidest viimasena viis uurija uuringu läbi Laekvere Põhikoolis. Nimetatud põhikool asub Lääne-Virumaal Laekvere alevikus. Seal õpib 72 õpilast (Laekvere ..., 2016). Kokku osales maakoolidest uuringus 35 õpilast, neist 16 neitut ja 19 noormeest.

Linnakoolidest viis autor esimese uuringu läbi Tartu Forseliuse Koolis. Teise uuringu viis uurija läbi Rakvere Gümnaasiumi 8. klassi õpilastega. Nimetatud koolis õpib kokku 818 õpilast (Rakvere ..., 2015). Kolmanda linnakoolina osales uuringus Tartu Karlova Kool. Viimase linnakoolina osales uuringus Tamsalu Gümnaasium. Nimetatud kool asub Lääne-Virumaal Tamsalu linnas (Tamsalu ..., 2015). Linnakoolidest osales uuringus 55 õpilast, neist 43 neitut ja 12 noormeest. Järgnevalt toon välja tabeli uuringus osalenud koolidest (vt Tabel 3).

Tabel 3. Uuringus osalenud koolid

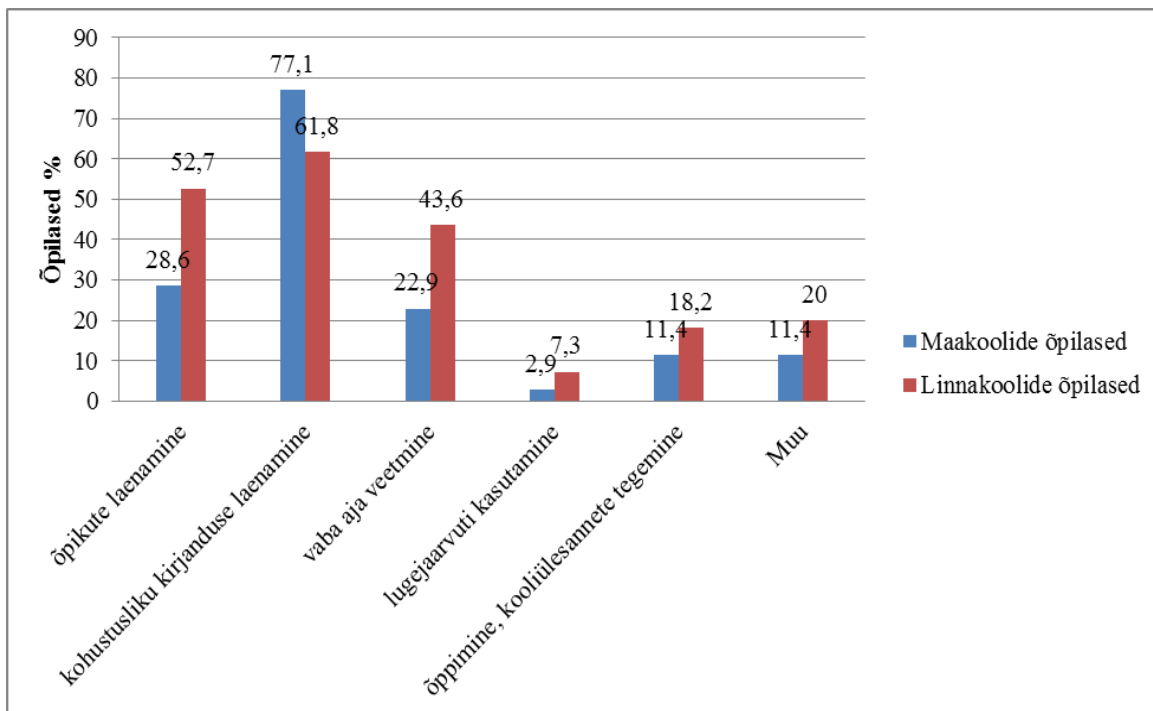
<u>MAAKOOLID</u>	UURINGU AEG	NEIUD	NOORMEHED	ÕPILASI KOKKU
Muuga Põhikool	26.02.2016	2	4	6
Haljala Gümnaasium	11.03.2016	6	8	14
Rakke Gümnaasium	14.03.2016	0	2	2
Laekvere Põhikool	31.03.2016	8	5	13
		16	19	35
<u>LINNAKOOLID</u>				
Forseliuse Kool	4.03.2016	8	0	8
Rakvere Gümnaasium	15.03.2016	15	7	22
Karlova Kool	16.03.2016	5	0	5
Tamsalu Gümnaasium	1.04.2016	15	5	20
		43	12	55
		59	31	90

Käesoleva töö valimisse sattusid õpilased, kes on tublid kooliraamatukogu kasutajad. Uuringust selgus, et kõige enam kasutavad õpilased kooliraamatukogu paar korda kuus (30%), paar korda nädalas (22%) või kord kuus (22%). Selgus, et maakoolide õpilased kasutavad kooliraamatukogu kõige enam paar korda kuus (31,4%) või paar korda aastas (31,4%) (vt Joonis 1). Linnakoolide õpilased aga paar korda nädalas (30,9%).

Joonis 1. Vastuste jaotumine küsimusele „Kui tihti külastad kooliraamatukogu?“

Uuringust selgus, et kõige enam kasutatakse kooliraamatukogu õpikute (67,8%) ja kohustusliku kirjanduse (35,6%) laenamiseks. Linnakoolidest laenab õpikuid 61,8% ja kohustuslikku kirjandust 52,7% õpilastest (vt Joonis 2). Maakoolidest laenab kohustuslikku kirjandust 77,1% ja õpikuid 28,6% õpilastest.

Joonis 2. Vastuste jaotumine küsimusele „Mis eesmärgil külastad kooliraamatukogu?“

Maakoolide õpilased on töös kodeeritud MK-tähisega ja linnakoolide õpilased on töös kodeeritud LK-tähisega. Koodis kolmanda tähena P või T tähistab vastavalt poissi või tüdrukut (näiteks MKP on maakooli poiss ning LKT on linnakooli tüdruk). Number tähtede järel tähistab vastavat kooli:

- number üks tähistab Muuga Põhikooli,
- number kaks tähistab Haljala Gümnaasiumit,
- number kolm tähistab Rakke Gümnaasiumit,
- number neli tähistab Laekvere Põhikooli,
- number viis tähistab Forseliuse Kooli,
- number kuus tähistab Rakvere Gümnaasiumit,
- number seitse tähistab Karlova Kooli,
- number kaheksa tähistab Tamsalu Gümnaasiumit.

Viimane number või kaks viimast numbrit tähistavad konkreetset anonüümseks jäävat õpilast. Näiteks MKT11 on Muuga Põhikooli neiu, LKP813 on Tamsalu Gümnaasiumi noormees või MKT45 on Laekvere Põhikooli neiu.

2.3 Andmete kogumise metoodika

Käesolevas magistritöös kasutas autor kvalitatiivse meetodina peamiselt loovuurimismeetodit. Kvantitatiivse meetodina oli töös kasutusel lühiküsimustik, millega autor kogus taustaandmeid.

Neuman (2006) selgitab, et kvalitatiivsed uurijad kasutavad personaalset ülevaadet, tundeid ja inimese perspektiive, et mõista sotsiaalset elu täielikumalt. Sama on toonud välja Norman K. Denzin ja Yvonna S. Lincoln (1994: 4), kelle järgi uuritakse kvalitatiivsetes uuringutes nähtusi nende naturaalses, loomulikus keskkonnas. Samuti püütakse nähtuseid mõtestada või tõlgendada nende tähenduste abil, mida inimesed neile annavad (*ibid*). Neuman (2006: 157) selgitab, et kvalitatiivsed uuringud hõlmavad sündmuste dokumenteerimist, inimeste ütluste salvestamist, teatud käitumise jälgimist, dokumentide või piltide uurimist.

Käesolevas töös palus autor õpilastel joonistada pilte ideaalsest kooliraamatukogust. Kvalitatiivse meetodina on töös kasutusel loovuurimismeetod, et anda paremini edasi teismeliste mõtteid ning vaateid. Maria Murumaa-Mengel (2014) toob välja, et loovuurimismeetod on sotsiaalse konstruktivismi põhimõtetest lähtuv andmekogumisviis, mis on enamasti segu traditsioonilistest uurimismeetoditest (nt intervjuu) ja projektiivtehnikatest ning loovatest ülesannetest. Loovuurimismeetodid annavad inimesele võimaluse edastada mitmekülgset informatsiooni, mis traditsiooniliste kvalitatiivsete uurimismeetodite kasutamisel võivad jääda kättesaamatuks (*ibid*). Loovuurimus lubab osalejatel aega veeta, rakendades oma mängulist või loovat tähelepanu tegemaks midagi sümboolset või metafoorset ja siis selle üle arutleda (Gauntlett, 2007: 3).

Uuring, kus kasutatakse loovuurimismeetodit (nt joonistusi), võimaldab osalejatel kõrvale hoida neile omasest lineaarsest kõneviisist ja esitada kogum ideid “kõik ühe korraga” (Gauntlett, 2007: 126). Ehk siis visuaalne mõtlemine ei sunni mõtteid teatud järjekorda. Piltidelt on võimalik panna tähele asju, mida on sõnadega keeruline kirjeldada (Weber, 2008: 44–45). Seega piltide kasutamine uuringus on oluline, et saada rohkem terviklikumat informatsiooni (*ibid*).

Lapsed arendavad oma visuaalsed oskused juba varases lapsepõlves. Ligipääs laste visuaalsele kultuurile tähendab mõista nende vaatenurki (Prosser & Burke, 2008: 408). Seega loovuurimismeetod sobib hästi laste ja teismelistega uuringuteks. Uuringus joonistamise kasutamise eelisteks on, et see on lõbus ja loov tegevus ning see julgustab lapsi ja noori aktiivselt osalema (Punch, 2002: 331). Lapsed tunnevad end tihti joonistusi luues enesekindlalt (Prosser & Burke, 2008: 407).

Kvantitatiivse uurimismeetodi eesmärgiks on objektiivsete empiiriliste andmete saamine täpselt piiritletud objektide kohta (Huttus, 2005: 179, Laherand, 2008: 21 kaudu). Lembit Õunapuu (2014: 58) selgitab, et kvantitatiivses uurimistöös tegeldakse väliste nähtustega, mida on võimalik mõõta ehk siis tegeletakse arvuliste andmetega. Kvantitatiivseid andmeid kogutakse standardiseeritud küsimustike või mõõtmistega (Johnson & Christensen, 2012: 33–37, Õunapuu, 2014: 55 kaudu). Käesolevas töös kogus autor kvantitatiivseid andmeid lühiküsimustikuga.

Nagu juba alapeatükis 2.2 välja toodud, viis autor läbi uuringu 8. klassi õpilastega. Antud uuringus osalesid need õpilased, kes olid ise nõus osalema ja kellel oli ka vanemate nõusolek osalemiseks. Uuringu viis autor läbi koolides ühe koolitunni ajal, seega õpilastel oli aega töö tegemiseks kokku 45 minutit. Uuringus jagas töö autor kõikidele õpilastele A4 formaadis töölehed (vt Lisa 3). Töölehe ühel lehepoolel oli kolm valikvastustega küsimust, milles oli õpilastel palutud märkida oma sugu ning määrata, kui tihti nad külastavad kooliraamatukogu ja ka kooliraamatukogu kasutamise eesmärgid. Antud küsimustik oli oluline kvantitatiivse analüüsi tegemiseks, et välja selgitada, kui tihti ja mis eesmärkidel teismelised külastavad kooliraamatukogu. Neljas ülesanne oli loovuurimismeetodi ülesanne ehk autor palus õpilastel joonistada pilt oma ettekujutusest ideaalsest kooliraamatukogust. Joonistamiseks jagas autor õpilastele värvilised pliiatsid, kuid tõi ka välja, et kui õpilased soovivad, siis nad võivad kasutada enda joonistusvahendeid. Käesoleva töö autor rõhutas, et joonistamisoskus ei ole selle töö puhul oluline.

Kuna pildi joonistamine on niigi ajamahukas, ei soovinud autor rohkem õpilaste aega kulutada intervjuude läbiviimisega. Õpilaste paremaks mõistmiseks palus käesoleva töö autor neil kirjalikult selgitada lehe teisel poolel oma joonistust. Nimelt kirjutamine võib esile tuua ühtesid tähendusi ning pildid teisi (Kress & Leeuwen, 2006: 18). Tekst annab võimaluse

kontrollida tähendust efektiivsemalt (Hodder, 1994: 394). Pilte selgitavates esseedes palus töö autor õpilastel tähelepanu pöörata järgmistele kategooriatele ehk füüsilise ning vaimse ja sotsiaalse õppekeskkonna osadele:

- füüsiline ruum (milline sisustus ideaalses kooliraamatukogus olema peaks? mis värvid?)
- mööbel (milline on ideaalse kooliraamatukogu mööbel?)
- tehnika (milline tehnika ideaalses kooliraamatukogus olema peaks?)
- teavikud (millised raamatud/periodika jms ideaalses kooliraamatukogus olema peaksid?)
- raamatukoguhoidja(d) (milline on ideaalne raamatukoguhoidja? millised isikuomadused tal on? millised oskused tal on?)
- lugejad (millised on ideaalse kooliraamatukogu lugejad? millised omadused neil on?)
- tegevused ideaalses kooliraamatukogus (milliseid tegevusi soovivad õpilased ideaalses kooliraamatukogus teha?)

Töö autor palus õpilastel tähelepanu pöörata nimetatud kategooriatele, sest kooli õppekeskkond, sealhulgas ka kooliraamatukogu, sisaldab neid füüsilise ning sotsiaalse ja vaimse keskkonna osasid. Leidus ka õpilasi, kes ei toonud kõiki eelnevalt nimetatud kategooriaid välja. Sellisel juhul analüüsis autor vaid neid kategooriaid, mida õpilane oli oluliseks pidanud. Uuringus rõhutas autor õpilaste anonüümsust ning seda, et valesid vastuseid ei ole.

2.4 Andmete analüüsi meetodika

Tööde analüüsimisel kasutas autor kvalitatiivset sisuanalüüsi ning kujutiste lugemise meetodit. Sisuanalüüs on teadusuuringute tehnika korratavate ja kehtivate järelduste tegemiseks lisaks tekstidele ka joonistustest, fotodest, kaartidest, märkidest, ideedest, tähendustest ja teistest olulistest andmetest nende kasutamise kontekstis (Krippendorff, 2004: 18-19; Neuman, 2006: 322). Seega lisaks tekstile analüüsitakse muuhulgas ka pilte. Sisuanalüüsi meetod on hea võimalus suure hulga piltide analüüsimiseks (Rose, 2012: 101). Sisuanalüüsi tugevuseks on ka selle avalikkus ja süsteemsus, see kasutab peamiselt

loomulikult esinevaid haruldasi andmeid (Neuman, 2006: 326). Negatiivseks küljeks on visuaalse materjali keerukus analüüsimisel, sest see kommunikeerib sõnumeid või emotsionaalset sisu kaudselt läbi piltide, sümbolite ja metafooride (*ibid*).

Käesolevas uuringus kasutas töö autor tulemuste analüüsimisel ka kujutiste lugemise meetodit (Kress & van Leeuwen 2006). Theo van Leeuweni ja Carey Jewitt (2001, 3) toovad välja, et kujutiste lugemise meetod kujutab endast kujutiste uurimist nende sotsiaalses kontekstis ja visuaalse diskursuse analüüsi kriitilist vormi, mis ei piirdu tingimata kirjeldamisega, vaid võib ühtlasi püüda mõjutada kirjeldatavat semiootilist praktikat. Autorid selgitavad, et sotsiaalse semiootika visuaalne analüüs pakub detailset ja selget meetodit analüüsimaks tähendusi pildil, mis on loodud süntaktilistest suhetest inimeste, kohtade ja asjade vahel (*ibid*). Käesolevas töös pöörati analüüsi käigus tähelepanu järgnevatele visuaalsetele elementidele:

- Kress ja van Leeuwen (2006: 117–118) selgitavad, et üks tähtis osa visuaalse materjali tõlgendamisel on pilk. Otse silma vaadates vektorid, mis saavad alguse osalejalt, ühendavad neid vaatajaga. Seega tekib kontakt mõlema osapoole vahel. Kui aga pildi tegelane lugejale otsa ei vaata, esineb ta passiivses rollis ehk informatsiooni pakkujana „võõra“ rollis. (*ibid*)
- Pildil osaleja ning pildi vaataja suhet võivad rõhutada ka žestid, näiteks naeratamine, sõrmega vaatajale osutamine või pea kallutamine vaataja poole jne (Kress & van Leeuwen, 2006: 117–118). Käesolevas töös pööras autor joonistustel erilist tähelepanu raamatukoguhoidja ja lugejate näoilmetele.
- Kress ja van Leeuwen (2006: 181) toovad välja ka elementide vasak-parem paigutuse. Nimelt on “antud” elemendid paigutatud vasakule, ning “uued” elemendid paremale. “Antud” on need elemendid, mida vaataja juba teab ning “uued” on need elemendid, mida vaataja veel ei teadnud. (*ibid*)
- Samuti toovad autorid välja elementide ülalt-alla paigutuse. Nimelt on ülesse paigutatud element “ideaalne” ning alla paigutatud element on “reaalne”. „Ideaalne“ element on esitatud idealiseeritult või on informatsiooni olemus üldistatud. „Reaalne“ element seevastu esitab spetsiifilisemat, detailsemat või praktilisemat informatsiooni. (Kress & van Leeuwen, 2006: 186–187)

- Kress ja van Leeuwen (2006: 196) selgitavad ka keskel-servas paigutust. Kui pildi keskele on paigutatud elemendid, mida omakorda ümbritsevad teised elemendid, siis keskmine element on keskus ja teised selle ümber servad. Ehk siis keskmine element on pildi tuum ning seda ümbritsevad elemendid alluvad tuumale seda täiendades. (*ibid*)
- Autorid toovad välja ka esilduvuse: olenevalt elementide paigutusest pildil on ühed elemendid olulisemad kui teised. Elemendi tähtsus oleneb elemendi suurusest, fookuse teravusest, värvi kontrastist ja elementide asukohast. Näiteks on eespool olevad elemendid kaalukamad kui tagapool asuvad elemendid. Kõnekamad on ka need elemendid, mis asuvad vasakust poolest kaugemal. (Kress & van Leeuwen, 2006: 201–202)

Analüüsi käigus jälgis töö autor nii pildidel kui ka esseedes, milliseid õppekeskkonna osasid (füüsiline ruum, mööbel, tehnika, teavikud, raamatukoguhoidja, lugejad, tegevused ideaalses kooliraamatukogus) õpilased välja tõid. Esseedes pööras autor suurt tähelepanu, kuidas õpilased õppekeskkonna osasid kirjeldasid. Erilise tähelepanu all oli ka see, milline on ideaalne raamatukoguhoidja. Samuti jälgis uurija, millist tehnikat välja toodi. Näiteks, kas toodi välja ja kuidas kirjeldati lauaarvuteid, tahvelarvuteid, e-lugereid, nutitelefone või hoopis midagi muud. Piltide analüüsimisel jälgis autor ka milliseid värve joonistamisel kasutati ning esseedes välja toodi. Värvide tõlgendamiseks kasutas töö autor Marje Tammerti (2002) raamatut „Värviõpetus“. Tammerti (2002: 91–92) arvates tuleneb värvide psühholoogiline mõju neile omasest võimest tekitada emotsioone.

2.5 Eetika

Meri-Liis Laherand (2008: 49) toob välja, et uurija puutub eetiliste probleemidega kokku oma uuringu kõigis etappides. Neuman (2006: 129) selgitab, et uuringus on eetilisteks küsimusteks mured, dilemmad ja konfliktid, mis kerkivad esile selle kohta, kuidas on õige uurimistööd läbi viia. Eetika defineerib, mida on või ei ole legitiimne teha või mida hõlmavad “moraalse” uuringu protseduurid (*ibid*). Mitmed eetilised probleemid nõuavad tasakaalu kahe väärtuse vahel - püü teadusliku teadmise poole ja uuritavate õigused (Neuman, 2006: 129).

Neuman (2006: 135) lisab, et fundamentaalseks eetiliseks printsiibiks sotsiaalses uuringus on, et mitte kunagi ei tohi kedagi sundida osalema uuringus, kõik peab olema vabatahtlik. Kuna käesolevas töös olid uuritavateks 8. klassi õpilased ehk alaealised, siis küsis autor nõusoleku nii lapselt kui ka “väravavahilt”, kelleks võib olla nii lapsevanem, seaduslikult määratud hooldaja kui ka näiteks koolidirektor (Laherand, 2008: 50; Punch, 2002: 323; Rose, 2012: 331–333). Ehk siis „väravavahtideks“ on isikud, kes võimaldavad uurijale ligipääsu uurimisväljale (Laherand, 2008: 50). Ka käesolevas uuringus küsis töö autor nõusoleku uuritavatelt teismelistelt (vt Lisa 4), nende vanematelt (vt Lisa 5), koolidirektorilt (vt Lisa 6) ning õppealajuhatajalt (vt Lisa 7). Osalejad peavad täpselt teadma, mille kohta on uuring, mis on nende osa uuringus ning mida plaanitakse teha uuringu tulemustega (Rose, 2012: 331). Uurijad peavad uuritavaid kohtlema austusega ning vähendama ebamugavust (Neuman: 2006: 135).

Uurijad, kes kasutavad oma töös visuaalset materjali, puutuvad kokku eetiliste dilemmadega kolmes valdkonnas. Nendeks on lisaks juba eelnevalt mainitud nõusolekule ka anonüümsus ja autoriõigus (Banks, 2001: 128–35; Pink, 2007; Warren, 2002; Wiles, Prosser, Bagnoli et al, 2008, Rose, 2012: 331 kaudu). Autoriõigus on teose loojal. Paljudel juhtudel ei ole uuringus pildi loojaks uuringu läbiviija, vaid osaleja. Nii ka käesolevas uuringus. Seega on tähtis pildi loojalt küsida nõusolek pildi kasutamiseks (Rose, 2012: 331 – 332). Laherand (2008: 51) ja Neuman (2006: 313) lisavad, et andmete analüüsimisel peab uurija kaitsma uuritavate anonüümsust. Antud uuringut läbi viies rõhutas uurija uuringus osalenud õpilaste anonüümsust.

3. Tulemused

Käesolevas peatükis annab autor ülevaate uuringu peamistest tulemustest. Autor toob eraldi välja füüsilist, sotsiaalset ja vaimset õppekeskkonda iseloomustavad tegurid. Nagu eelpool mainitud, siis kokku osales uuringus 90 õpilast, neist 59 neitut ja 31 noormeest. Maakoolide õpilasi oli 35 ja linnakoolide omasid 55.

3.1 Füüsilist õppekeskkonda iseloomustavad tegurid

Käesolevas alapeatükis toob autor välja, milliseid füüsilise õppekeskkonna osasid pidasid 8. klassi õpilased oma töödes olulisteks. Erilist tähelepanu pöörab autor füüsilise ruumi kirjeldusele, mööblile, tehnikale ning teavikutele.

Üldiselt töid õpilased välja väga realistlikke detaile, kuid mõni õpilane tõi ka välja kooliraamatukogule ebatraditsioonilisemaid detaile. Näiteks peeti oluliseks prillipoe olemasolu kooliraamatukogus, kus saaks lisaks prillide ostmisele ka oma nägemist kontrollida.

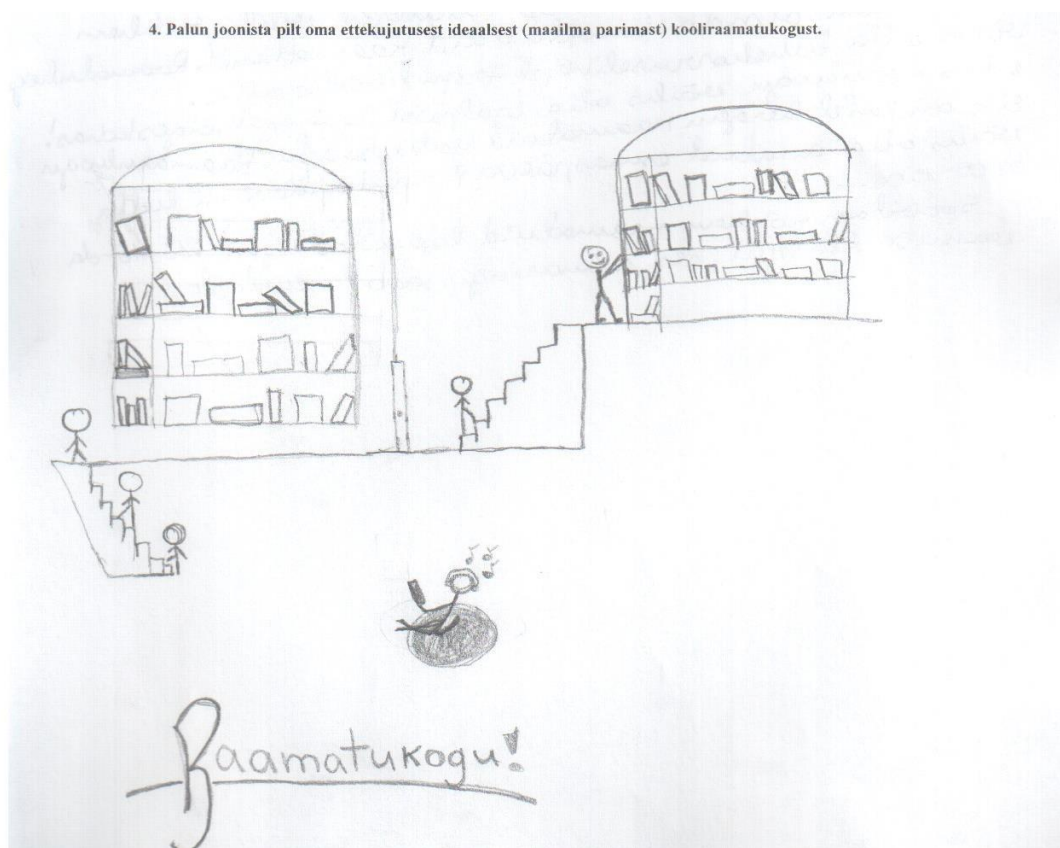
Kindlasti võiks olla ka silmakontroll ja nägemisprillide müük, kus lugeja saaks kohe endale vajalikud prillid ära osta. (LKT814)

Tähtsaks peeti ka keset kooliraamatukogu asetsevat purskkaevu, seinu kaunistavaid pealuutrofeesid ja laes olevat lühtrit.

3.1.1 Füüsilise ruumi kirjeldus

Uuringust tõid teismelised välja, et maailma parim kooliraamatukogu peaks olema suur ja avar. Kaheksanda klassi õpilased rõhutasid, et seal võiks olla vähemalt kaks korrust (vt Joonis 3).

Raamatukogu võiks olla kahekorruseline, et trepid võiks olla. (LKT84)

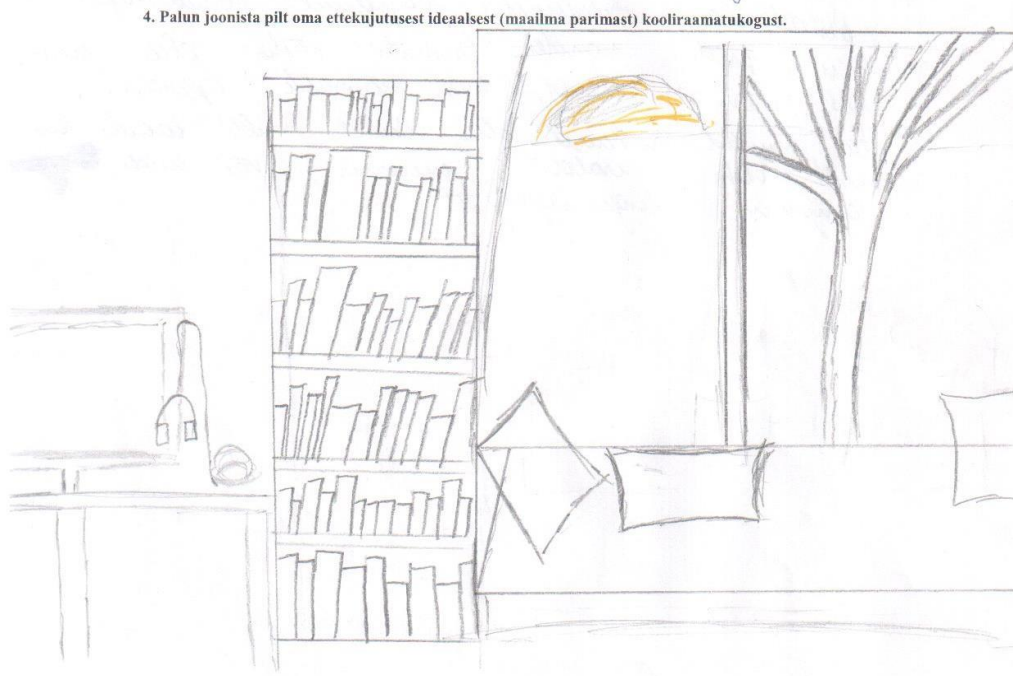
Joonis 3. Kahekorruseline raamatukogu (LKT84)

Samuti selgus uuringust, et teismeliste, eriti neidude, jaoks olid väga olulisel kohal kooliraamatukogus valgus ja aknad ehk siis õpilased rõhutasid naturaalse valguse tähtsust (vt Joonis 4). Kuna valgus oli õpilastele oluline, siis soovisid teismelised, et kooliraamatukogus oleks materjalina kasutatud rohkem klaasi. Üks õpilane arvas isegi, et kooliraamatukogu võiks olla nagu klaasist kasvuhoone.

Samas võiks olla raamatukogu avar, suurte akende ning aknalaudadega, sest

ennekõike on vaja valgust. (MKT42)

Raamatukogu kõik seinad on klaasist, et sisse paistaks naturaalne valgus. (LKT63)

Joonis 4. Suur aken, millest paistab päike läbi (MKT42)

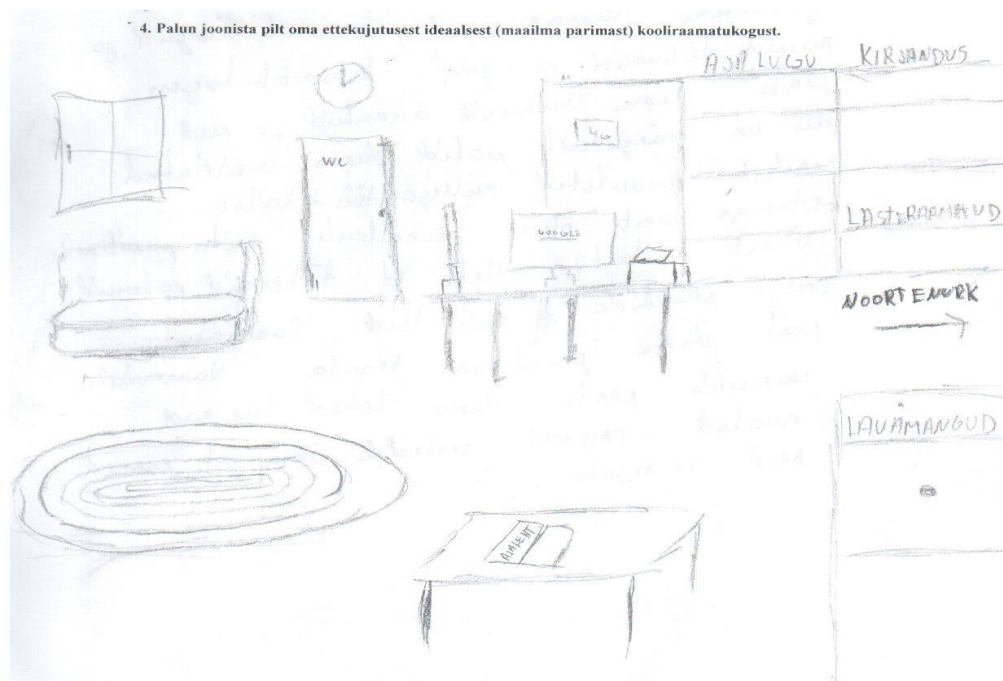
Õpilased tõid ka välja, et ideaalne kooliraamatukogu peaks olema rõõmsates toonides värviline. Esseedest selgus, et värvidest eelistavad teismelised sinist, rohelist, kollast ja punast. Joonistustel aga enamik õpilasi värve ei kasutanud, kuigi töö autor jagas õpilastele värvilisi pliiatseid. Värvide kasutasid rohkem maakoolide õpilased. Neid kasutasid värve rohkem kui noormehed. Ühest küljest võis värvide mittekasutamine olla seotud ka mugavusega, kuna sooviti töö kiiresti valmis saada. Need teismelised, kes värvisid oma pilte, kasutasid kooliraamatukogu seinavärvideks roosat, kollast, punast või sinist. Üldiselt joonistustel kasutati kõige enam lisaks eelnevalt nimetatud sinisele, rohelinele, kollasele, roosale ja punasele ka pruuni, oranži ja lillat. Värvide kasutati ka mööbli ja raamatute värvimisel.

Arvan, et mida hubasem, ilusam ja värvirikkam on raamatukogu, seda rohkem noori sinna tuleb. (LKT813)

Värve võiks olla palju ja erksad värvid, selleks, et saaks rõõmsa meelega olla seal. (MKT43)

Lisaks värvidele oli õpilaste jaoks tähtis ka privaatsus. Nimelt arvati, et suur kooliraamatukogu peaks olema jagatud eraldi ruumideks või vähemalt privaatsemateks nurkadeks, kus saaks omaette olla ning puhata või kooliülesandeid teha. Järgmisel joonisel on välja toodud noortenurk, mis on nii eraldatud, et jääb pildilt välja (vt Joonis 5). Tähelepanuväärne on ka see, et noortenurk asub pildil paremal poolel. Kressi ja van Leeuweni (2006) järgi on tegemist „uue“ elemendiga, mida vaataja veel ei teadnud. Ehk siis noortenurk on teismeliste jaoks oluline.

Lisaks oleks raamatukogus väikesed kabinetid, kus saaks rahus olla. (MKP49)

Joonis 5. Pildil paremal pool privaatne noortenurk (MKP15)

Teismeliste, eriti noormeeste, arvates oli väga oluline, et kooliraamatukogus oleks kohvik, köök või eraldi nurgad, kus saaks süüa ja juua. Piltidel kujutati neid siiski vähe. Samas need õpilased, kes joonistasid kohvikuid või sööginurkasid, paigutasid need enamasti joonistustel esiplaanile. Tagaplaanile jäid raamatud. Sellest võib järeldada, et õpilastele, kes peavad raamatukogus oluliseks söömise ja joomise võimalust, ei pea nii oluliseks raamatuid. Ka järgmisel joonisel on kohvik riulist, kus on vähe raamatuid, eespool (vt Joonis 6). Pildil on kõnekas ka see, et kooliraamatukoguhoidja asemel on oluliseks peetud joonistada hoopis

kohvikupidajat. Samuti on joonisel oluliseks peetud hinnakirja.

Mina oleks küll õnnelik kui raamatukogus oleks kohvik. (MKT46)

Joonis 6. Kohvik kohvikupidajaga (MKT46)

Eraldi ruumidest olid mõndadele linnakoolide õpilastele olulised ka WC-de olemasolu kooliraamatukogus.

Telekasaali taga on naiste- ja meesteveetsud. (LKT66)

Teismeliste, eriti neidude, jaoks oli oluline, et raamatukogus oleks toataimi ja lilli, mis toovad loodust tuppa (vt Joonis 7).

On palju toataimi, pisikesi puid ning lilli. (LKP65)

Raamatukogus võiks olla palju taimi /.../ (LKT82)

Joonis 7. Suured toataimed (MKT213)

Raamatukogu ümbrust kirjeldati vähe. Üldiselt sooviti, et ka raamatukogu ümber oleks palju taimi ja puid ehk tegemist võiks olla looduskauni paigaga (vt Joonis 8). Samuti toodi välja, et katusel võiksid kasvada puud. Joonistustel ei kujutatud maja väljast.

Raamatukogu ümber on palju pikki männipuid sellepärast, et kui aknaid lahti teha, tuleb värskendav mõnus lõhn raamatukokku. (LKP65)

/.../ ja väljas maja ees kasvavad igat sorti lilled. Katusel on roheline katus, toad peavad olema tugevad, kui puud kasvavad, et katus sisse ei kukuks. (LKT68)

Joonis 8. Akna taga loodus (LKT72)

Kokkuvõtteks saab öelda, et õpilaste arvates peab ideaalne kooliraamatukogu olema looduskaunis paigas, suur, avar, suurte akendega, valgusküllane ja värviline. Värvide eelistasid kasutada rohkem maakoolide õpilased ja neiud. Kooliraamatukogus peaksid olema privaatsed ruumid või eraldatud nurgad, kus saab olla omaette. Samuti oli teismeliste, eriti noormeeste, arvates väga oluline kohviku olemasolu raamatukogus, kus saaks vahepeal midagi juua ja keha kinnitada. Märkimisväärne oli see, et paljudele õpilastele oli kooliraamatukogus kohvik olulisem kui raamatud.

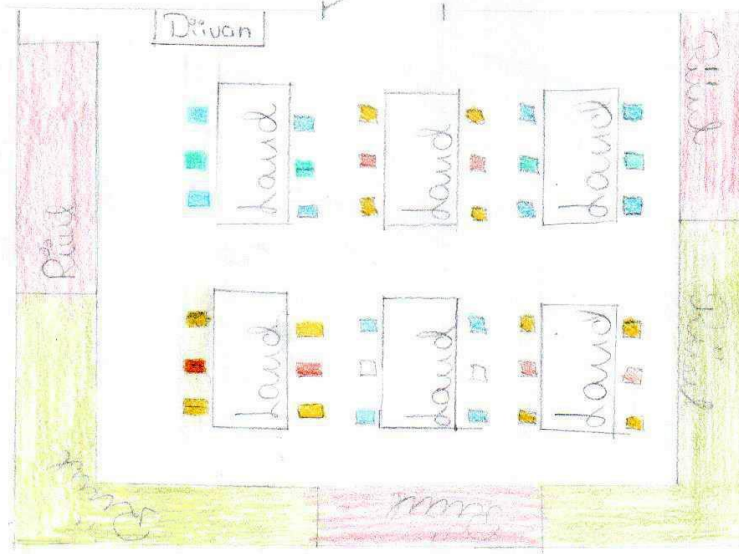
3.1.2 Mööbel

Kaheksanda klassi õpilased töid mööblit kõige enam esile riialeid ja laudasid (vt Joonis 9).

Maailma parimas raamatukogus on kõrged ja uhked raamaturiiulid /.../ (LKT55)

Seal peaks olema laud, mille taga saaks raamatuid lugeda. (MKP14)

4. Palun joonista pilt oma ettekujutusest ideaalsest (maailma parimast) kooliraamatukogust.

Joonis 9. Pildil kujutatud palju riiuleid ja laudasid (LKT813)

Riiulid ja laudad olid õpilaste joonistustel peamiselt paigutatud pildile paremale poole, allservale või keskele. Kressi ja van Leeuweni (2006) järgi näitab see sageli nende elementide olulisust. Nimelt, kui riiul või laud on õpilaste jaoks pildil kesksel kohal, siis on need õpilase jaoks kõige olulisemad. Kui need on joonistusel aga paremal pool, siis need tähistavad “ uut elementi”, millele tuleb rohkem tähelepanu pöörata. Kui aga riiul või laud paikneb pildil õpilaste jaoks pildi allservas, siis on tegemist reaalse elemendiga, mis esitab spetsiifilisemat informatsiooni (Kress ja Leeuwen, 2006). Piltidel olid raamaturiiulid kujutatud üldiselt kõrgetena.

Teismeliste arvates peaks kooliraamatukogu olema mugav. Seega olulisel kohal olid nende jaoks mugavad diivanid, (tugi)toolid, ja kott-toolid.

Pehme ja mugav diivan. (MKT25)

Raamatukogudes peaks rohkem pehmeid toole olema, sest muidu hakkaks tagumik valutama. (MKT12)

Kuna pildil on kujutatud maailma parimat raamatukogu, võiksid sealsed kott-toolid samuti maailma parimad olla (mugavuselt)... (MKT11)

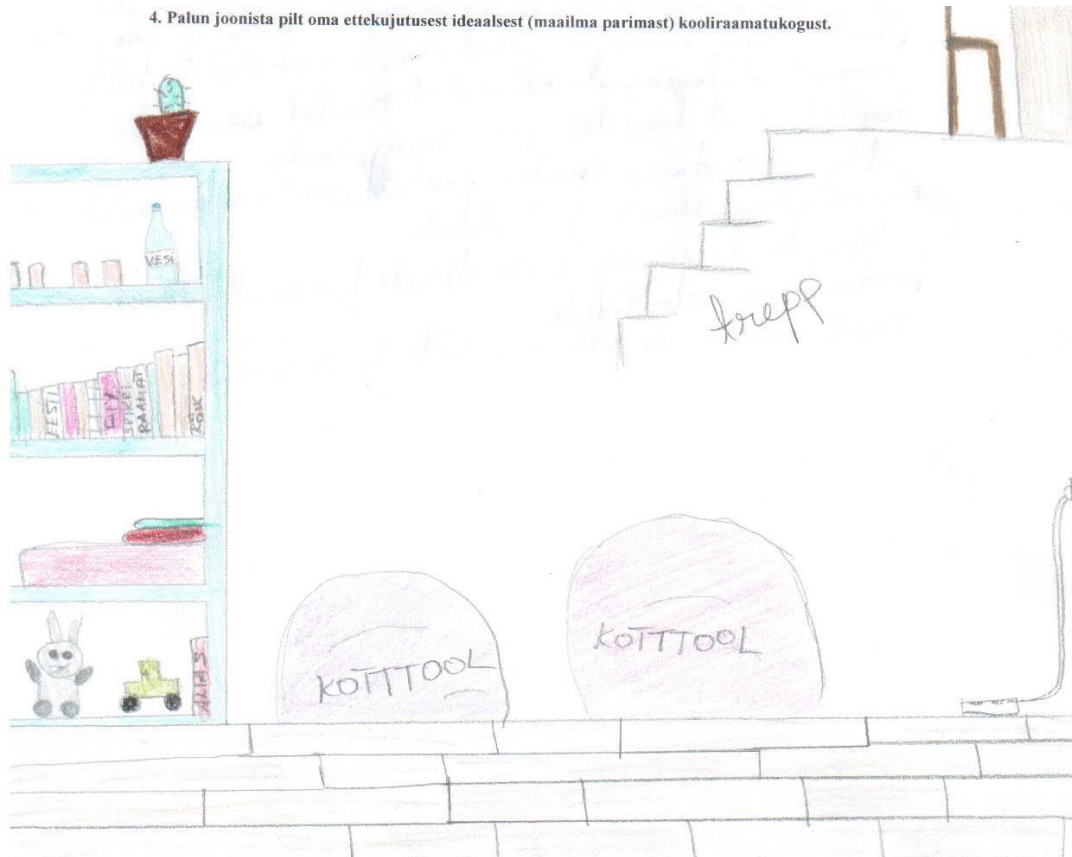
Diivaneid ja tugitooli (vt Joonis 10) kujutati joonistustel kõige enam pildi paremal pool. Pilti luues mõtlevad õpilased ka pildi vaatajale. Kressi ja van Leeuweni (2006) järgi on paremal asetsev element see, mida vaataja veel ei teadnud ning millele tuleb suuremat tähelepanu pöörata.

Joonis 10. Mugav roosa tugitool (MKT26)

Kott-toole (vt Joonis 11) joonistasid õpilased kõige enam pildi keskele, mis Kressi ja van Leeuweni (2006) järgi tähendab pildi põhiideed.

4. Palun joonista pilt oma ettekujutusest ideaalsest (maailma parimast) kooliraamatukogust.

Joonis 11. Esiplaanil kaks kott-tooli (LKT811)

Vähem pidasid 8. klassi õpilased oluliseks kappe. Toodi välja, et kappides võiks hoida raamatuid, perioodikat ja lauamänge. Põrandal soovisid kaheksanda klassi õpilased näha vaipa ehk siis soovitakse, et kooliraamatukogu oleks kodune ja hubane. Järgneval joonisel ongi kesksel kohal kollane vaip (vt Joonis 12).

Põrandal peaks olema vaip, kuna mulle väga meeldib põrandal pikali olla koguaeg.
(MKT43)

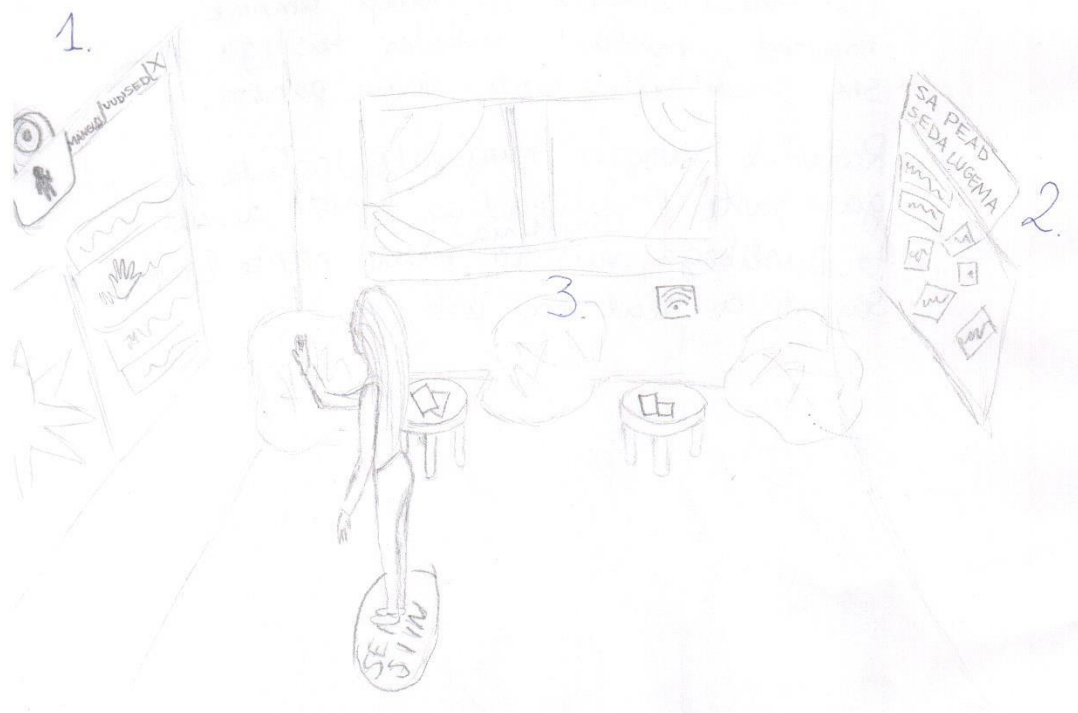

Joonis 12. Kesksel kohal kollane vaip (LKT55)

Seintel soovisid neid enamasti näha tahvleid (vt Joonis 13) või maale. Tahvlid võiksid olla kirjanduse teemalised. Näiteks võiks olla tahvel, kus saab teistele raamatuid soovitada.

/.../ võiksid olla infotahvlid, kus leiab infot mõne suurema kirjaniku, mõne zanri või isegi mõne tuntud raamatute gelase kohta /.../ Ukse juures enne väljumist on üks tahvel, kuhu igäüks saab lisada mõne raamatu soovi, miks võiks raamatukogus olla. (LKP89)
Seintel on kaunid maalid /.../ (LKT55)

4. Palun joonista pilt oma ettekujutusest ideaalsest (maailma parimast) kooliraamatukogust.

Joonis 13. “Sa pead seda lugema” tahvel (LKT610)

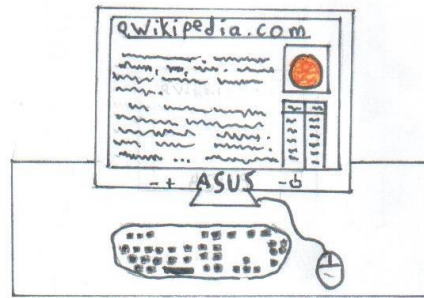
Kokkuvõtteks saab öelda, et õpilastele olid kooliraamatukogus mööblist kõige olulisemad riiulid ja laud. Riiulid võiksid olla kõrged. Samuti rõhutasid õpilased mugavust ehk siis tähtsaks pidasid teismelised ka diivaneid, (tugi)toole ning kott-toole. Viimased olid õpilaste jaoks eriti olulised. Teismelised soovisid, et kooliraamatukogu oleks kodune ja hubane, seega oli tähtis, et põrandat kataks vaip. Samuti pidasid õpilased (eriti neiud) oluliseks, et seintel oleksid maalid või kirjanduseteemalised tahvlid.

3.1.3 Tehnika

Tehnikat tõid kõige enam välja maakoolide õpilased. Tehnikast pidasid teismelised kõige olulisemaks arvuteid. Arvutid olid joonistatud pildile kesksele kohale, mis näitab Kressi ja Leeuweni (2006) järgi nende olulisust. Arvutite olulisust näitab ka see, et pildile oli tihti joonistatud rohkem kui üks arvuti. Samuti näitab arvutite olulisust see, et üldiselt nägid õpilased arvutite joonistamisega vaeva, sest välja olid joonistatud detailid (vt Joonis 14). Tulemustest selgus, et enamik teismelisi ei kasutanud arvutite joonistamisel värve.

Lugemissaali seinä ääres on palju arvuteid, kust saab kodutöö jaoks infot otsida või niisama netis kolada. (LKT66)

4. Palun joonista pilt oma ettekujutusest ideaalsest (maailma parimast) kooliraamatukogust.

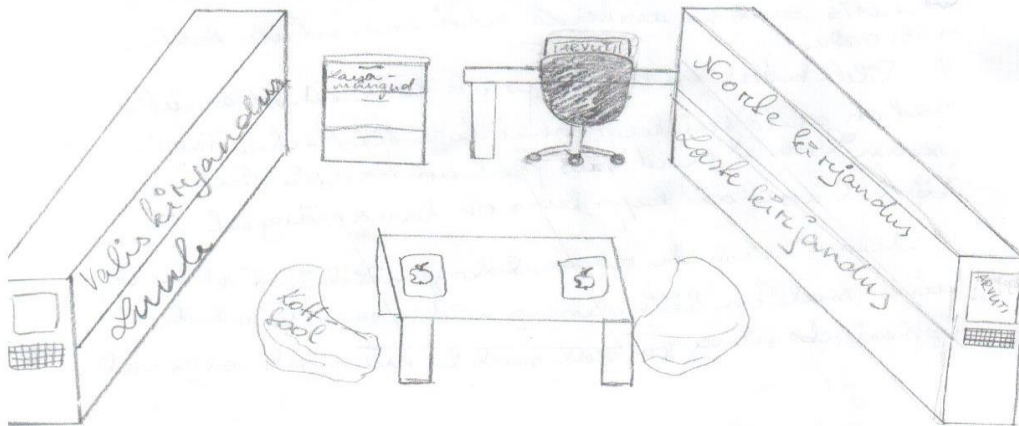
Joonis 14. Detailselt välja joonistatud arvuti (MKP16)

Lisaks selgus, et teismelistele oli väga oluline internetist informatsiooni otsimise võimalus kooliraamatukogus. Nimelt olid mitmetel arvutipildidel ekraanile joonistatud Google või Wikipedia. Samuti oli märkimisväärne, et õpilased, kes joonistasid oma pildile arvuteid, pöörasid vähe tähelepanu raamatutele. Nimelt arvuteid joonistanud õpilased tõid pildidel vähe välja raamatutega raamaturiiuleid. Isegi kui riulid olid joonistatud, siis seal kas ei olnud üldse ühtegi raamatut või oli ainult mõni üksik teos.

Üllatavalt vähe toodi välja tahvelarvuteid. Kolm õpilast pidasid neid oluliseks. Tahvelarvutitest toodi välja iPade (vt Joonis 15). Tahvelarvutid olid joonistustel paigutatud keskele või paremale, mis Kressi ja van Leeuweni (2006) järgi näitab nende olulisust.

Pildi keskel on laud, kus on kaks tahvelarvutit. (LKT810)

4. Palun joonista pilt oma ettekujutusest ideaalsest (maailma parimast) kooliraamatukogust.

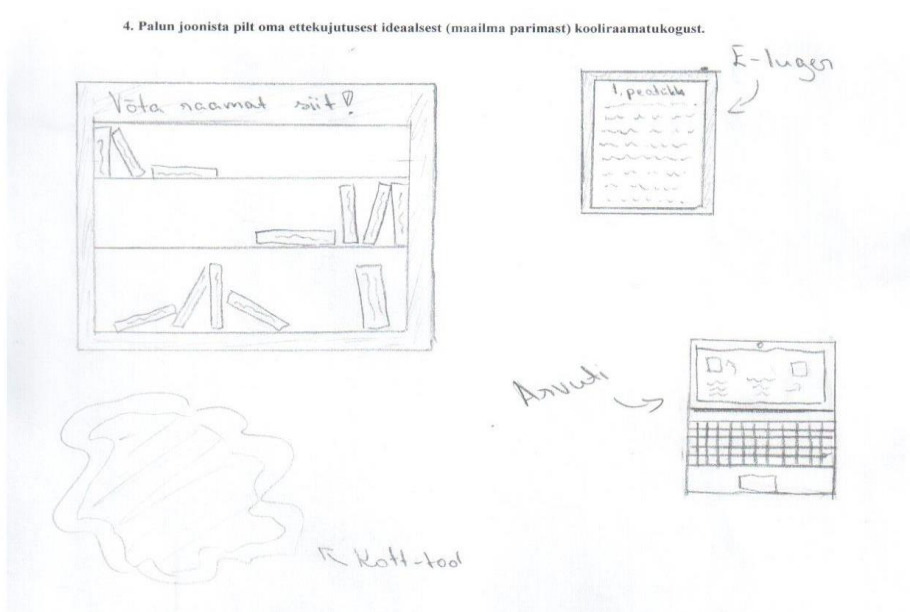

Joonis 15. Pildil on kesksel kohal iPadid (LKT810)

Vähe toodi välja ka e-lugereid (vt Joonis 16). Neid töid välja maakoolide õpilased. Märkimisväärne oli see, et e-lugered olid pildidel joonistatud detailsemalt välja kui raamatud. Samuti olid e-lugered kujutatud pildil suuremana kui raamatuid. Lisaks olid e-lugered pildil paigutatud keskele või paremale poole, mis näitab Kressi ja van Leeuweni (2006) järgi jällegi nende tähtsust.

Raamatukogus võiks olla e-lugereid /.../ (MKT11)

4. Palun joonista pilt oma ettekujutusest ideaalsest (maailma parimast) kooliraamatukogust.

Joonis 16. Pildil on suurelt kujutatud e-lugeri (MKT11)

Kaheksanda õpilased tõid vähe välja ka interneti tähtsust. Teismelised, kes pidasid oma töödes interneti ühendust oluliseks, arvasid, et see võiks olla õpilastele tasuta ja kiire.

/.../ koht kus on kiire internet et kodutöid teha. (MKP15)

Samuti pidasid õpilased vähe oluliseks printeri olemasolu kooliraamatukogus, seda siis nii esseedes kui ka joonistustel (vt Joonis 17). Teismelised ei olnud ka printereid detailselt välja joonistanud ning värve piltidel üldiselt ei kasutatud. Põhjusena, miks printerit on vaja, toodi välja, et kodus ei ole printimise võimalust. Kooliraamatukogus võiks teismeliste arvates olla tasuta printeri kasutamise võimalus koolitööde printimiseks.

Raamatukogus võiks olla ka tasuta printeri kasutus. (MKP13)

Arvuti juures peaks olema printer, sest paljudel õpilastel on vaja töid printida, aga kodus ei ole seda võimalust. (MKP14)

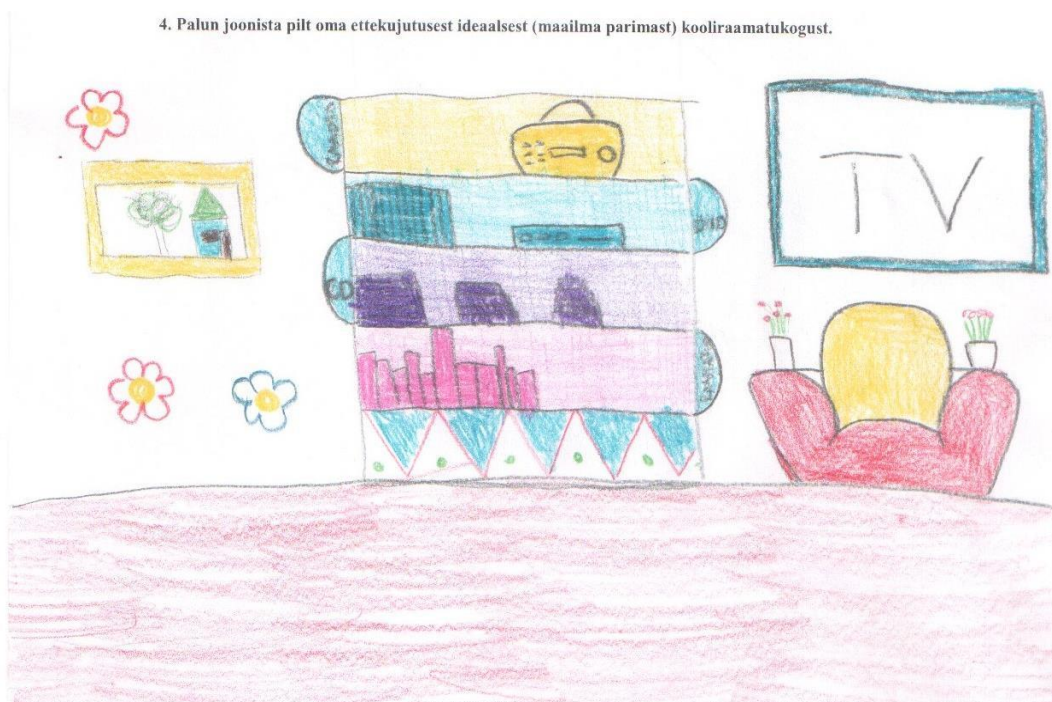
Joonis 17. Pildil tagaplaanil printerid (LKT812)

Õpilaste jaoks oli oluline kooliraamatukogus televiisori olemasolu, kust oleks võimalik erinevaid filme vaadata (vt Joonis 18). Esseedes tõid õpilased televiisoreid välja rohkem kui

joonistustel. Märkimisväärne oli see, et piltidel, kus oli televiisorit kujutatud, oli vähe pööratud tähelepanu raamatutele. Nimelt oli televiisor joonistatud suurelt, aga riulites oli ainult mõni üksik raamat.

Raamatukogus võiks lisaks arvutitele olla ka televiisor. (MKP48)

/.../ telekas mängivad/näitavad ainult õppematerjaliga seoses videod või filmid. (LKT69)

Joonis 18. Suur televiisor ühe õpilase joonistusel (MKT24)

Kokkuvõtteks saab öelda, et tehnika oli maakoolide õpilastele kooliraamatukogus olulisem kui linnakoolide õpilastele. Teismeliste jaoks oli väga tähtis, et kooliraamatukogus oleks arvuti kasutamise võimalus. Arvuteid võiks olla rohkem kui üks. Samuti selgus, et õpilased, kes tõid piltidel välja arvuteid, pöörasid vähe tähelepanu raamatutele. Autori jaoks oli üllatav, et nii vähe kujutasid õpilased joonistustel e-lugereid ja tahvelarvuteid. Joonistustelt selgus, et õpilased kujutasid piltidel e-lugereid detailsemalt ja suuremana kui raamatuid. Vähe tõid teismelised välja ka internetti ning printereid. Õpilased arvasid, et printer võiks kooliraamatukogus olla koolitööde printimiseks. Teismeliste jaoks oli oluline televiisori olemasolu. Uuringust selgus, et piltidel, kus oli televiisorit kujutatud, oli vähem pööratud

tähelepanu raamatutele.

3.1.4 Teavikud

Tulemustest selgus, et enamik uuringus osalenud õpilastest, eriti neiu, tõid esseedes või joonistustel välja raamatuid. Rohkem õpilasi küll rõhutas esseedes raamatute tähtsust, kuid piltidel kujutati raamatuid vähem. Teismelised, kes kujutasid joonistustel raamatuid, olid need küllaltki detailselt välja joonistanud (vt Joonis 19). Märkimisväärne oli see, et õpilased, kes märkisid lühiankeedis, et külastavad kooliraamatukogu kohustusliku kirjanduse laenamise eesmärgil, rõhutasid oma töödes raamatuid. Õpilased, kes pöörasid suurt tähelepanu raamatutele, tõid vähem välja tehnikat.

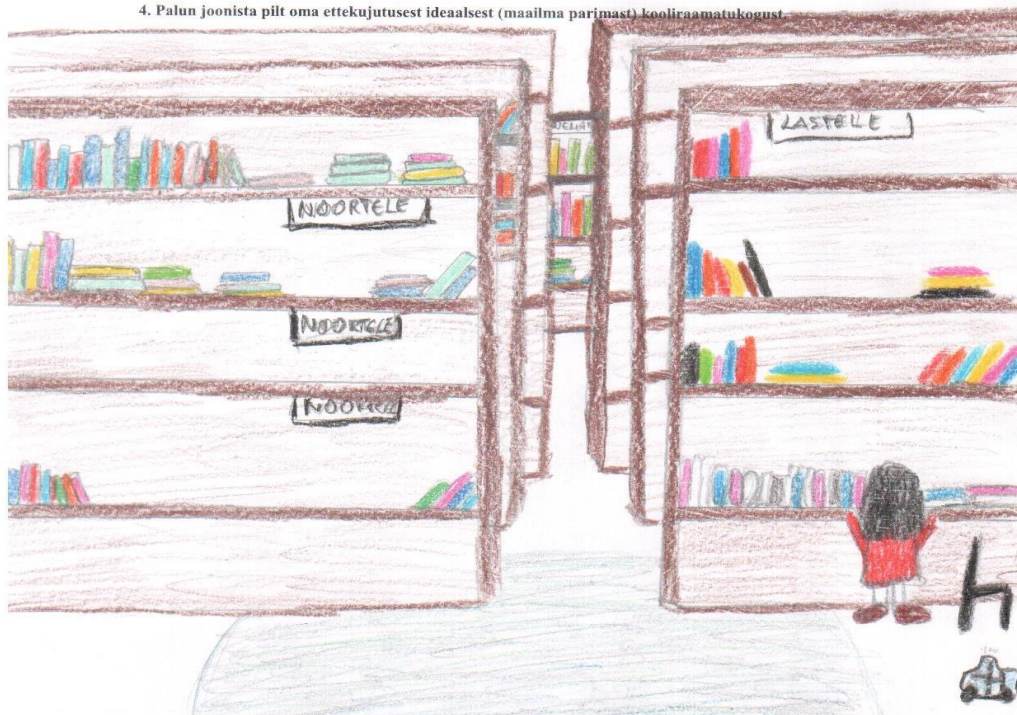
4. Palun joonista pilt oma ettekujutusest ideaalsest (maailma parimast) kooliraamatukogust.

Joonis 19. Raamatuid täis raamaturiiulid (LKT74)

Teismelised, kes esseedes rõhutasid raamatuid, joonistasid pildile pigem tühje riuleid või siis riuleid, kuhu oli joonistatud ainult mõni üksik raamat (vt Joonis 20). Ehk siis tekib vastuolu – ühest küljest õpilased soovivad, et kooliraamatukogus oleks palju raamatuid, kuid samas neid piltidel ei kujutata. Üheks põhjuseks võib olla see, et õpilastel ei olnud soovi neid ükshaaval välja joonistada, sest see oleks võtnud liigselt aega.

4. Palun joonista piit oma ettekujutusest ideaalsest (maailma parimast) kooliraamatukogust.

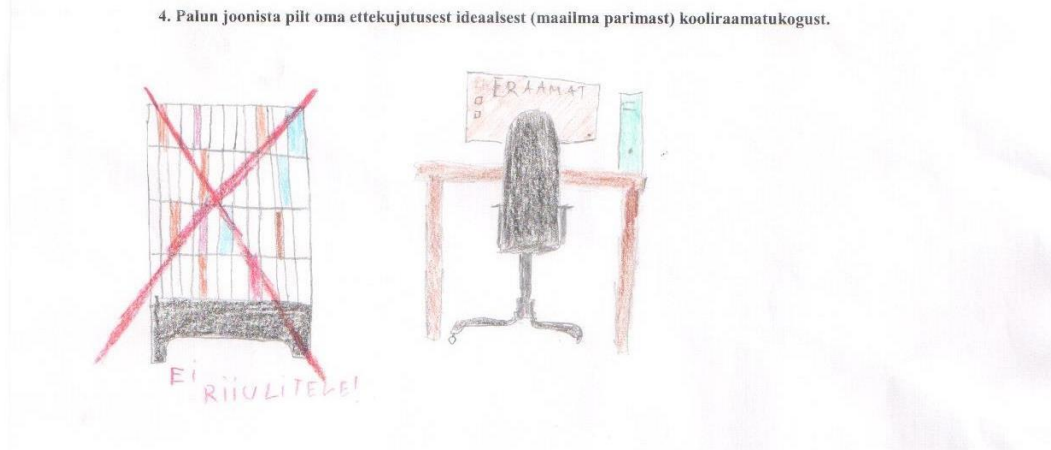

Joonis 20. Riiulitel vähe raamatuid (MKT412)

Joonistustel olid raamatud paigutatud enamasti pildi vasakule poole ülemisse serva. Kressi ja van Leeuweni (2006) järgi on sellisel juhul tegemist „antud“ ning „ideaalsete“ elementidega. Seega on tegemist üldistatud informatsiooniga, mida vaataja juba teab. Tähelepanuväärne oli see, et õpilased, kes tõid oma joonistustel välja vähe raamatuid, pöörasid piltidel suurt tähelepanu vaba aja veetmise ning puhkamise võimalustele kooliraamatukogus ehk siis tõid välja erinevaid mängu, televiisorit, pehmeid patju, tugitoole ning kott-toole.

Käesoleva töö autori jaoks toodi üllatavalt vähe välja e-raamatuid. Kõigest üks noormees arvas, et ideaalses kooliraamatukogus võiks olla ainult e-raamatud (vt Joonis 21).

4. Palun joonista pilt oma ettekujutusest ideaalsest (maailma parimast) kooliraamatukogust.

Joonis 21. Raamatukogus võiks olla ainult e-raamatud (MKP210)

*/.../ ainult E-raamatutele. Sellega saab kõiki raamatuid ainult paari klikiga lugeda.
(MKP210)*

Välja toodud jooniselt on näha, et riiulile on tõmmatud punane rist peale ning see paikneb pildil vasakul pool, mis Kressi ja van Leeuweni (2006) järgi ei ole tegemist kõneka elemendiga (Kress & van Leeuwen, 2006). Tähelepanuväärne oli ka see, et riiuli alla on kirjutatud punaste trükitähtedega „EI RIIULITELE“. Eelnevalt väljatoodu näitab, et õpilase jaoks ei ole olulised paberkandjal traditsioonilised raamatud. Samas e-raamatuid ta hindab väga, sest arvuti, kus on avatud e-raamat, asub pildi keskel.

Uuringust selgus, et ideaalses kooliraamatukogus võiks olla palju raamatuid erinevatest valdkondadest ja erinevates keeltes. Teismelised soovisid näha rohkem laste- ja noortekirjandust aga ka ajaloolist kirjandust. Samuti sooviti, et kooliraamatukokku tellitaks rohkem uut kirjandust.

/.../ rohkem inglise keelset noorte- ja lastekirjandust /.../ muidugi palju erinevaid raamatuid (MKT47)

Raamatukogus oleksid kõik maailma raamatud ja kohe, kui mõni uus raamat ilmub tellitakse see ka kohe sinna raamatukokku. (LKT83)

Autoritest meeldiks kaheksanda klassi õpilastel lugeda Cassandra Clare'i, Veronica Rothi, Reachelle Meadi, J. K. Rowlingut ja Astrid Lindgreni. Ehk siis jällegi saab kinnitust, et

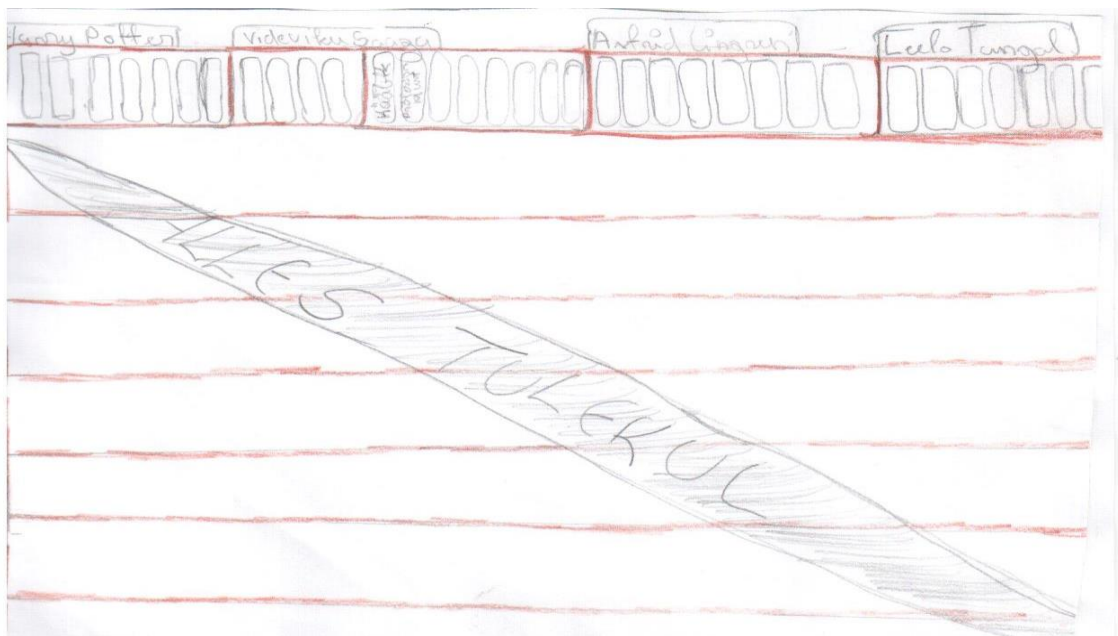
oluline oli laste- ja noortekirjandus ning et kooliraamatukogus oleks olemas lisaks kohustuslikule kirjandusele ka muud kaasaegsemat kirjandust.

/.../ raamatukogus oleks väga palju raamatuid /.../ Raamatutest peaks seal olema kindlasti kooliga seonduvaid raamatuid kuid ka noorte populaarseid raamatuid (bestsellerid) jne. Välismaa autorite raamatuid nagu Cassandra Clare, Veronica Roth, Reachelle Mead jne. (MKT41)

Paremale poole tegin kirjanduse osa, nagu ilukirjandus, luuletused /.../ ühes osas näiteks J. K. Rowling. (LKP81)

Raamatutest toodi välja „Harry Potteri“ osasid, „Videviku“ saaga raamatuid ja „Pipi Pikksukka“ (vt Joonis 22).

/.../ kus on nii suuri kui ka väikseid raamatuid /.../ aga neist leiab palju lausa väga palju põnevaid teoseid. Vahel leiab isegi nuputamisi raamatuid mida saad peaga nuputada. Raamaturiiulitel on erinevaid raamatuid nt „Harry Potter ja tarkade kivi“, „Pipi Pikksukk“ jpm. (LKT87)

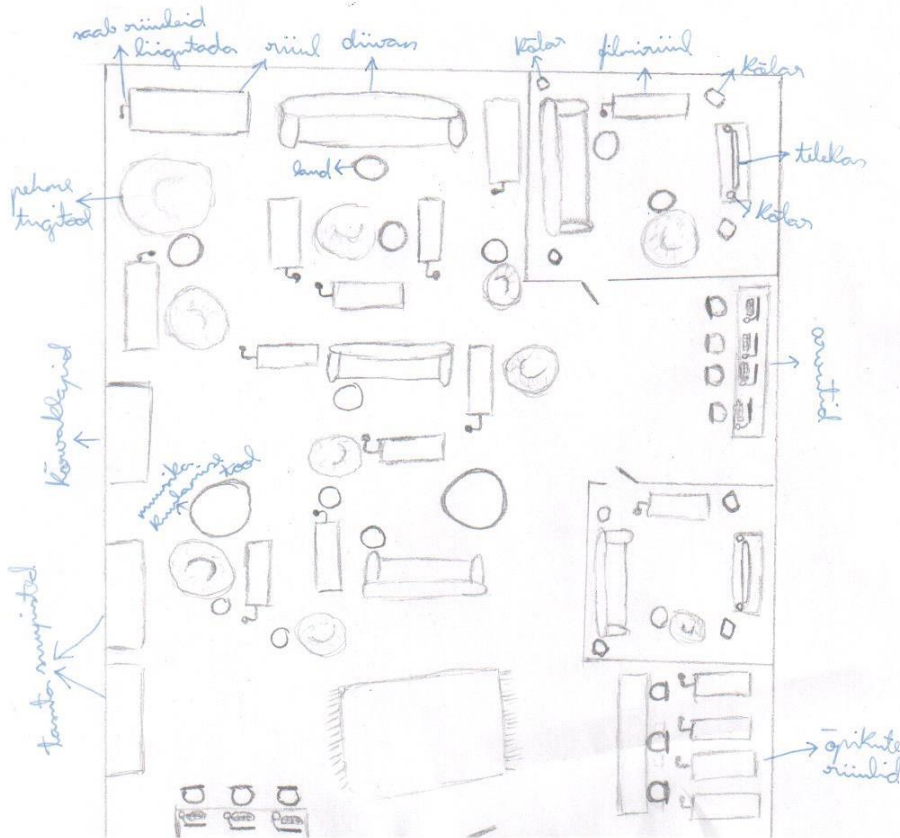

Joonis 22. Erinevad autorid ja raamatud (LKP820)

Lisaks raamatutele töid õpilased esseedes välja ka õpikuid, kuigi joonistustel kujutati õpikuid vähem. Samuti ei kujutatud neid piltidel detailselt. Rohkem kujutati neid „kastikestena“ pildil

alumises servas. Kressi ja van Leeuweni (2006) järgi on allservas kujutatud elementide puhul tegemist „reaalsete“ elementidega, mis esitavad detailsemat ja praktilisemat informatsiooni (vt Joonis 23). Seega on need elemendid olulised.

4. Palun joonista pilt oma ettekujutusest ideaalsest (maailma parimast) kooliraamatukogust.

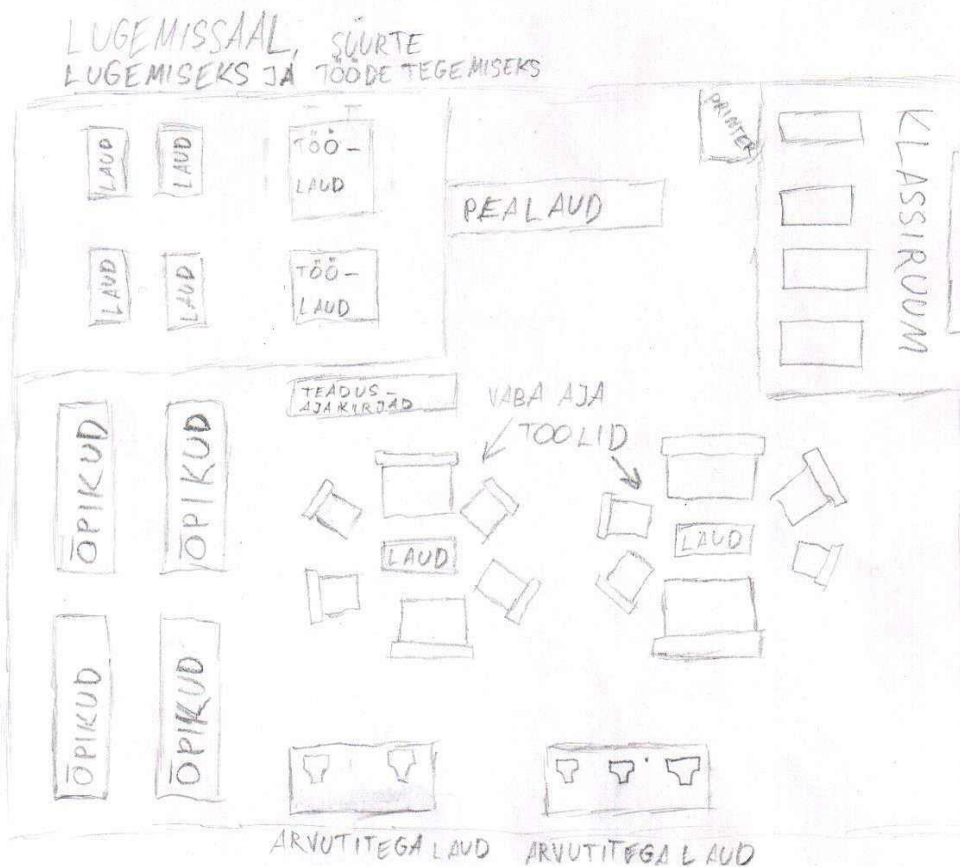
Joonis 23. Õpikud pildi alumises paremal serval (LKT61)

Väga vähe töid õpilased välja perioodikat. Teismelised töid esseedes välja, et lisaks teadusajakirjadele ja -lehtedele, võiksid raamatukogus olemas olla ka muid noorte seas populaarseid ajakirju ja -lehti. Joonisel kujutasid ajakirju vaid kaks õpilast (vt Joonis 24).

/.../ ja igasuguste ajakirjadega + ajalehtedega (mitte ainult teaduslikega, vaid ka muud noorte lemmikud). (LKT610)

4. Palun joonista pilt oma ettekujutusest ideaalsest (maailma parimast) kooliraamatukogust.

rogu

Joonis 24. Teadusajakirjad (LKP611)

Uuringust selgus ka, et harva kooliraamatukogu külastav õpilane tõi välja, et ei kasuta kooliraamatukogu, kuna seal ei ole neid raamatuid, mida talle lugeda meeldiks. Seega on väga oluline leida vahendeid, et tellida raamatukokku lisaks õpikutele ka muud kirjandust. On oluline, et kooliraamatukogu arendaks õpilaste lugemishuvi.

Ma arvan nii sest mind raamatukogud ei tõmba, sest ma ei ole leidnud ajaloost tõsielulist kirjandust. Kui need oleks olemas või polla käiksin raamatukogus. (MKP44)

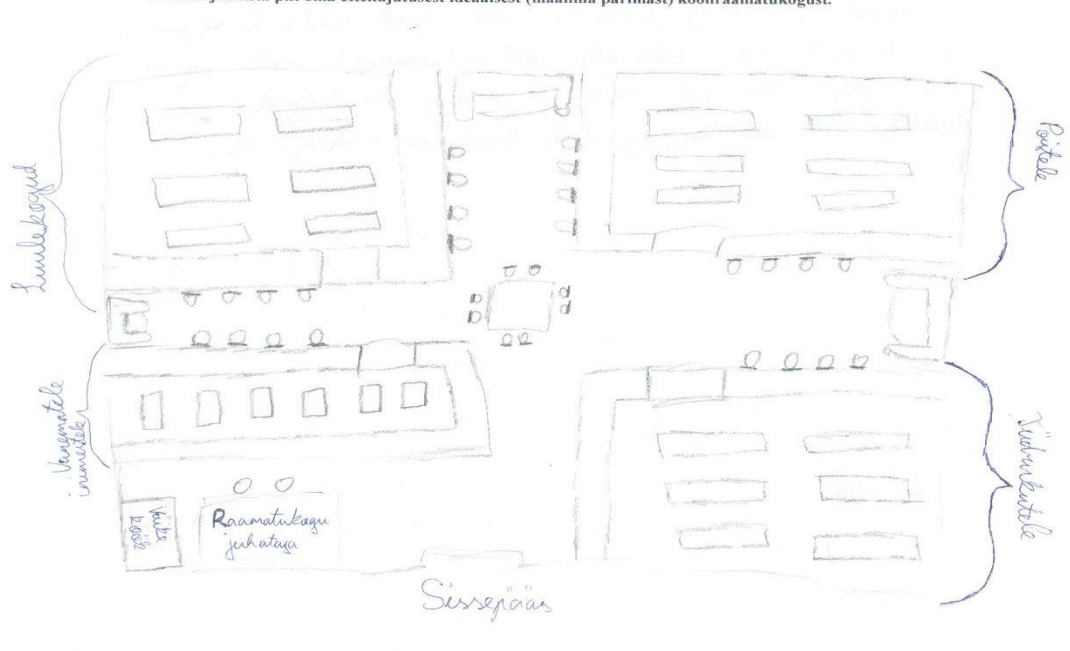
Teismelised, kes külastavad kooliraamatukogu peamiselt kohustusliku kirjanduse laenamise eesmärgil, tõi ka välja, et kooliraamatukogus võiksid raamatud olla kergesti leitavad ehk siis nende paigutus võiks olla võimalikult lihtne. Oluliseks peeti ka raamatute paigutamist erinevatesse osakondadesse. Näiteks võiks olla võõrkeelsete raamatute osakond, lasteosakond ning eraldi ka osakonnad poistele ja tüdrukutele (vt Joonis 25). Huvitav oli see, et toodi välja

osakond ka vanematele inimestele. Koolis võivad vanemateks inimesteks olla õpetajad või teised töötajad.

Mina loodan, et need oleksid seal riiulites žanrite/liikide järgi õigesti pandud, näiteks ühel riiulil kõik krimiraamatud, teisel jällegi kõik luuleraamatud. (LKT615)

Ideaalses raamatukogus peaks olema selgelt eristatavad osakonnad (poistele, tüdrukutele, vanematele inimestele ning luulekogud), sest nii on lihtsam endale sobivat raamatut ostida. (LKP85)

4. Palun joonista pilt oma ettekujutusest ideaalsest (maailma parimast) kooliraamatukogust.

Joonis 25. Raamatud on paigutatud osakondadesse (LKP85)

Kokkuvõtteks saab öelda, et ühest küljest tõid õpilased esseedes välja, et kooliraamatukogus võiks olla palju raamatuid, teisest küljest aga ei kujutatud või kujutati raamatuid joonistustel vähe. Seega tulemustest selgub vastuolu. Märkimisväärne oli ka see, et teismelised, kes kujutasid oma pildidel vähe või üldse mitte raamatuid, pöörasid joonistustel suurt tähelepanu vabaaja veetmise ning puhkamise võimalustele kooliraamatukogus. Seega õpilased, kes hindavad vähem raamatuid, soovivad, et kooliraamatukogu oleks vabaaja veetmise ja puhkamise koht. Samuti selgus, et õpilased, kes rõhutasid kooliraamatukogus raamatuid, pöörasid vähem tähelepanu tehnikale. Üllatav oli ka see, et enamik õpilastest ei toonud välja e-raamatuid.

Uuringust selgus, et ideaalses kooliraamatukogus võiks olla palju raamatuid erinevates keeltes ja erinevatest valdkondadest. Õpilased soovisid näha rohkem laste-, noorte- ja ajaloolist kirjandust. Samuti oli oluline, et kooliraamatukogus oleks rohkem uut kaasaegset kirjandust. Autoritest olid õpilastele tähtsad Cassandra Clare, Veronica Roth, Reachelle Mead, J. K. Rowling ja Astrid Lindgren. Raamatutest olid olulised „Harry Potteri“ osad, „Videviku“ saaga raamatud ja „Pipi Pikksukk“. Õpilaste jaoks oli vähe oluline aga perioodika. Samas need, kes perioodikat oluliseks pidasid, arvasid, et lisaks teadusajakirjadele ja –lehtedele, võiksid raamatukogus olemas olla ka noorte seas populaarseid ajakirju ja –lehti. Väga tähtis oli, et kooliraamatukogus oleks teismeliste huvidele vastav kirjandus, sest vastasel juhul ei kasuta õpilased kooliraamatukogu. Samuti oli oluline, et raamatud oleksid paigutatud võimalikult lihtsalt, näiteks erinevatesse osakondadesse.

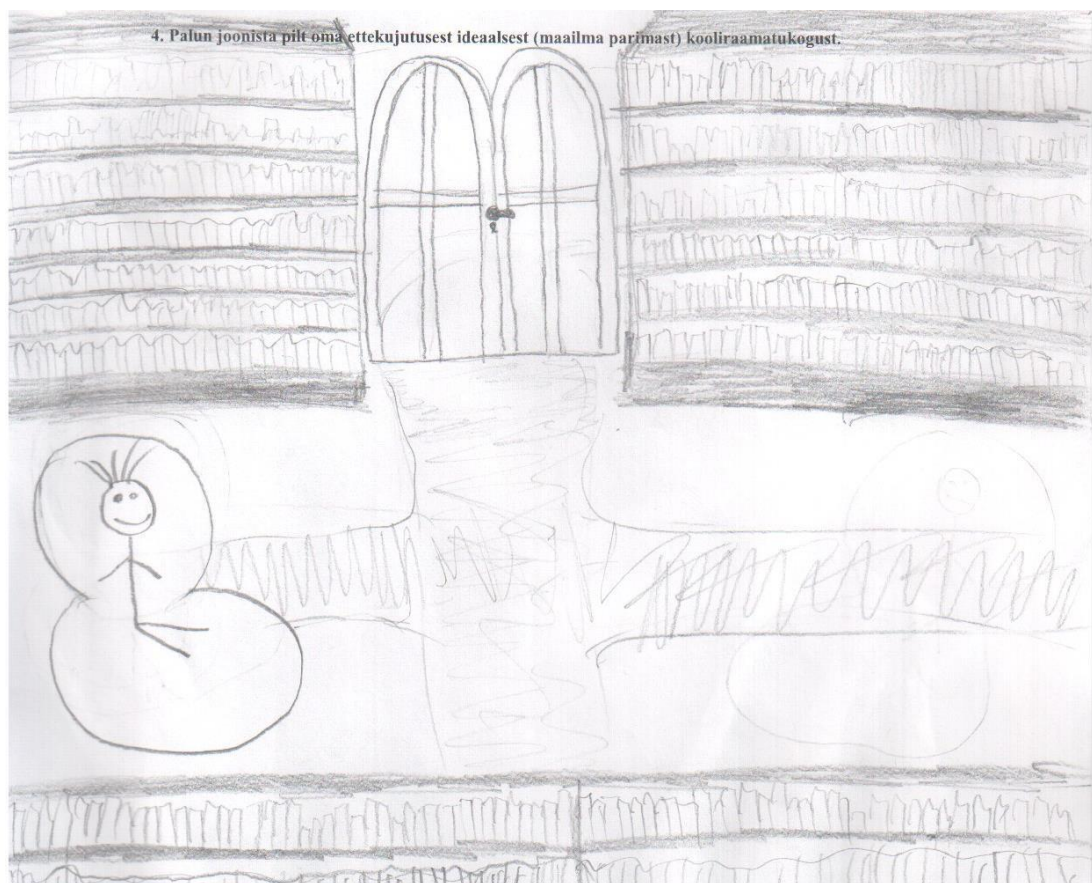
3.2 Sotsiaalset ja vaimset õppekeskkonda iseloomustavad tegurid

Käesolevas alapeatükis selgitab autor lähemalt, milliseid sotsiaalse ja vaimse õppekeskkonna osasid kaheksanda klassi õpilased oma töödes oluliseks pidasid. Sotsiaalse ja vaimse õppekeskkonna osadest pöörab autor erilist tähelepanu raamatukoguhoidjale, lugejatele ning tegevustele, mida õpilased hea meelega kooliraamatukogus teeksid.

3.2.1 Lugejad

Lugejaid tõid õpilased välja vähe – kokku kaheksal joonistusel. Enamasti kujutasid lugejaid oma joonistustel neiud ning lugejatena kirjeldati üldiselt lapsi. Üks õpilane arvas ka, et lugeja võib olla vanem inimene. Osad õpilased kujutasid lugejaid kriipsujukudena. Enamasti olid lugejad pildil naerusuised. Neid kujutati raamatut riulist otsimas või lugemas, arvutist infot otsimas, lauamänge mängimas, muusikat kuulamas, raamatuid laenamas või toolil puhkamas (vt Joonis 26).

/.../ ja üks laps, kes valib omale raamatut, mida ta lugema hakkab. (MKT412)

Joonis 26. Lugeja mugaval vesitoolil istumas (MKT413)

Vähe kasutati lugejate kujutamisel värve ning enamasti oli pildile kujutatud üks lugeja. Need vähesed lugejad, keda piltidel kujutati, olid üldiselt paigutatud joonistusel kesksele kohale, mis Kressi ja van Leeuweni (2006) järgi tähendab nende olulisust. Märkimisväärne oli ka see, et kui õpilane oli oluliseks pidanud ja joonistanud lugejaid, siis enamikel piltidel ei joonistatud lugejaga samale pildile tehnikat.

Kokkuvõtteks saab öelda, et õpilased, eriti noormehed, ei pidanud lugejaid olulisteks, sest töödes toodi neid välja vähe. Üldiselt arvati, et lugeja on laps. Teismelised arvasid, et lugejad peaksid kooliraamatukogus saama raamatut lugeda, arvutist infot otsida, lauamänge mängida, muusikat kuulata, toolil puhata või raamatuid laenata.

3.2.2 Raamatukoguhoidja

Teismelised, eriti noormehed, tõid joonistustel raamatukoguhoidjat välja vähe – kokku ainult kaheksa õpilast. Piltidel kujutati teda krunni või lokkis lühikeste juustega naisena või kriipsujukuna, kes istub oma laua taga või seisab riiuli kõrval. Ka esseedest selgus, et raamatukoguhoidjat peetakse naiseks. Ehk siis teismelised on stereotüüpides kinni.

Seal peaks olema ülisõbralik raamatukoguhoidja, kellega rääkides on nii tore, sest naine on särav ja positiivne. (LKT818)

Joonistustele oli raamatukoguhoidja enamasti joonistatud tagaplaanile pildi vasakule poole ülemisse serva. Kressi ja van Leeuweni (2006) järgi ei ole vasakul paikneva elemendi puhul tegemist pildi põhiideega ehk olulise elemendiga. Joonistuse ülemisse serva joonistatud elemendid on Kressi ja van Leeuweni (2006) järgi üldistatud informatsioon. Värvide enamasti raamatukoguhoidja joonistamisel ei kasutatud (vt Joonis 27). Seega saab oletada, et raamatukoguhoidja on õpilaste jaoks küllaltki märkamatu ja ebaoluline.

Joonis 27. Krunniga raamatukoguhoidja oma laua taga istumas (LKT82)

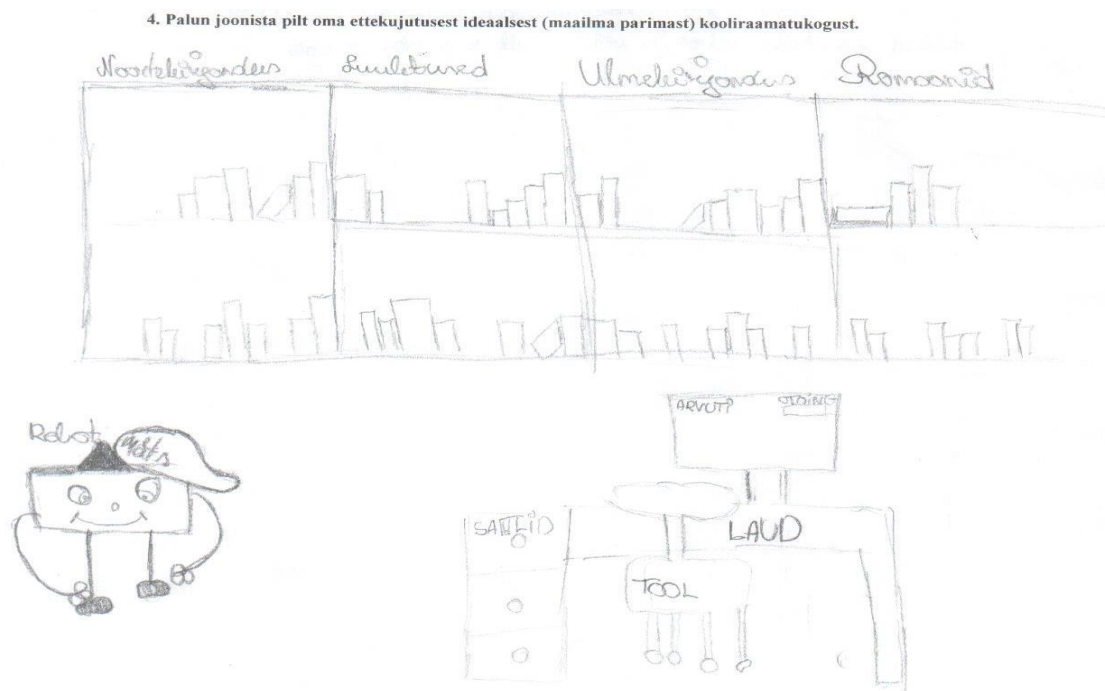
Esseedest selgus, et raamatukoguhoidjat nähakse kui raamatute laenutajat ja raamatukogus

korra tagajat.

Raamatukogu juhataja /.../ raamatute laenutamine oleks kiire. (MKP14)

Üks õpilane soovis raamatukoguhoidjat asendada robotiga, kes ulatab talle sobivaid raamatuid ning hiljem viib tagastatud raamatud riulisse õigesse kohta tagasi (vt Joonis 28). See näitab veelgi, et õpilastel puuduvad teadmised raamatukoguhoidja töö mitmekesisusest.

/.../ ja robot toob sulle selle raamatu /.../ Kui test on tehtud siis tuleb robot ja võtab sult raamatu tagasi. (LKT816)

Joonis 28. Raamatukoguhoidja võiks asendada robotiga (LKT816)

Üks õpilane arvas ka, et kooliraamatukogus võiks töötada 2–3 raamatukoguhoidjat ning neil kõigil oleksid erinevad ülesanded. See on vajalik selleks, et laenutamine oleks võimalikult kiire.

Seal töötab 2–3 inimest, üks neist võtab vastu tellimusi, teine viib-toob raamatuid juurde ja kolmas toob neid õigesse kohta, kontrollib, et raamat oleks terve. (LKP815)

Esseedes raamatukoguhoidjat välja toonud õpilased arvasid, et ideaalses kooliraamatukogus võiks töötada sõbralik ja abivalmis raamatukoguhoidja, kes oskab noortele raamatuid soovitada. Ka piltidel olid raamatukoguhoidjad joonistatud naerunägudega. Ühe õpilase arvates võiks raamatukoguhoidja ka kommi pakkuda. Seega teismelised soovisid, et raamatukoguhoidjad oleksid nende vastu head ning nad tunneksid end kooliraamatukogus oodatuna. Seda ilmestab kõige paremini järgnev pilt, kus on kirjas „Tere tulemast“ ning „Tulge ikka tagasi“ (vt Joonis 29).

Maailma parimas raamatukogus peaks olema meeldiv, abivalmis ja sõbralik raamatukoguhoidja. (MKT11)

Raamatukogus on sõbralik ja tark raamatukoguhoidja, kes annab nõu ja aitab leida sulle sobiva raamatu. (LKT612)

Joonis 29. „Tere tulemast“ ja „Tulge ikka tagasi“ (LKT58)

Kokkuvõtteks saabki öelda, et teismeliste jaoks oli raamatukoguhoidja küllaltki märkamatu. Piltidel kujutati raamatukoguhoidjat väga vähe. Samuti selgus, et õpilased on stereotüüpides kinni, kuna kujutasid raamatukoguhoidjat enamasti krunni või lühikeste lokkis juustega naisena. Õpilaste jaoks oli raamatukoguhoidja ülesanneteks raamatute laenutamine ning raamatukogus korra tagamine. Seega puudub teismelistel ettekujutus kooliraamatukoguhoidja teadmistest ja töö mitmekesisusest. Tulemustest selgus, et ideaalses kooliraamatukogus võiks töötada sõbralik ja abivalmis raamatukoguhoidja, kes oskab õpilastele raamatuid soovitada.

3.2.3 Tegevused kooliraamatukogus

Uuringust ilmses, et kaheksanda klassi õpilaste arvates oli kooliraamatukogu eelkõige koht koolitööde tegemiseks ja õppimiseks. Eraldi rõhutati seda, et kooliraamatukogus peaks olema ka võimalus õpetaja ja klassiga koos õppida.

/.../ Et raamatukogus saaks rahulikult kodutöödega tegeleda /.../ (LKT819)

Seal saab õppida grupiga pärast tunde või tundide ajal koos õpetajaga. (LKT68)

Teismeliste arvates peaks ideaalne kooliraamatukogu olema ka lugejasõbralik ehk siis olema kauem avatud. Toodi välja, et kooliraamatukogu võiks olla avatud iga päev, ka nädalavahetusel, või siis pikemalt koolipäevadel.

Raamatukogu võiks olla avatud esmaspäevast pühapäevani kella 07.00–19.00-ni. (LKT84)

Aga kõigepealt peaks raamatukogu lahti olema rohkem, kuna meie koolis on see peaaegu koguaeg kinni. (MKT43)

Sama oluliseks kui õppimine ning kooliülesannete tegemine, pidasid teismelised ka raamatute lugemist. Märkimisväärne oli see, et raamatute lugemine kooliraamatukogus on teismelistele palju olulisem kui nende kojulaenamine. Joonis 30 (vt Joonis 30) on üks vähestest, kus on näha lugejat raamatuid laenamas.

Joonis 30. Õpilane raamatuid laenamas (MKP29)

Teisest küljest soovisid teismelised, eriti linnakoolide õpilased, et kooliraamatukogu oleks ka koht, kus saab vahetundides või pärast pikka koolipäeva puhata. Nimelt arvati, et kooliraamatukogus peaks saama oma vabaaega veeta ning huvidega tegeleda. Eraldi toodi välja, et kooliraamatukogus võiks olla erinevaid huviringe.

Minu eesmärk on tagada õpilastele rahulik keskkond, kus nad saavad puhata. (LKP65)

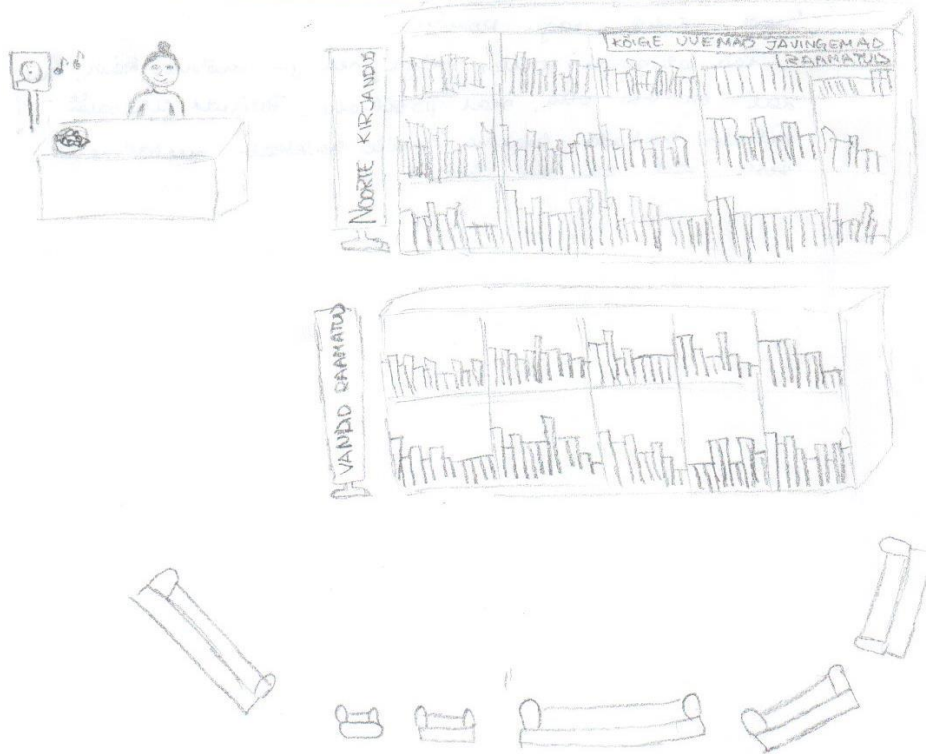
Raamatukogus võiks olla erinevaid huviringe, seoses lugemisega. Tutvustatakse uut raamatud, kirjutatakse midagi oma lemmikraamatust, soovitatakse sõpradele sõpradele midagi huvitavat. (LKT813)

Õpilased, kes tõid välja vabaaaja veetmise võimalusi, tõid esile ka tehnikat. Eraldi vabaaaja tegevustena toodi välja internetis “surfamist”, televiisori ja filmide vaatamist ning muusika kuulamist (vt Joonis 31).

Raamatukogus võik natuke muusikat ka vahepeal lasta, sest muidu peab koguaeg vaikselt olema. (MKT12)

Seal on kaks tuba, kus saab filme vaadata. (LKT61)

4. Palun joonista pilt oma ettekujutusest ideaalsest (maailma parimast) kooliraamatukogust.

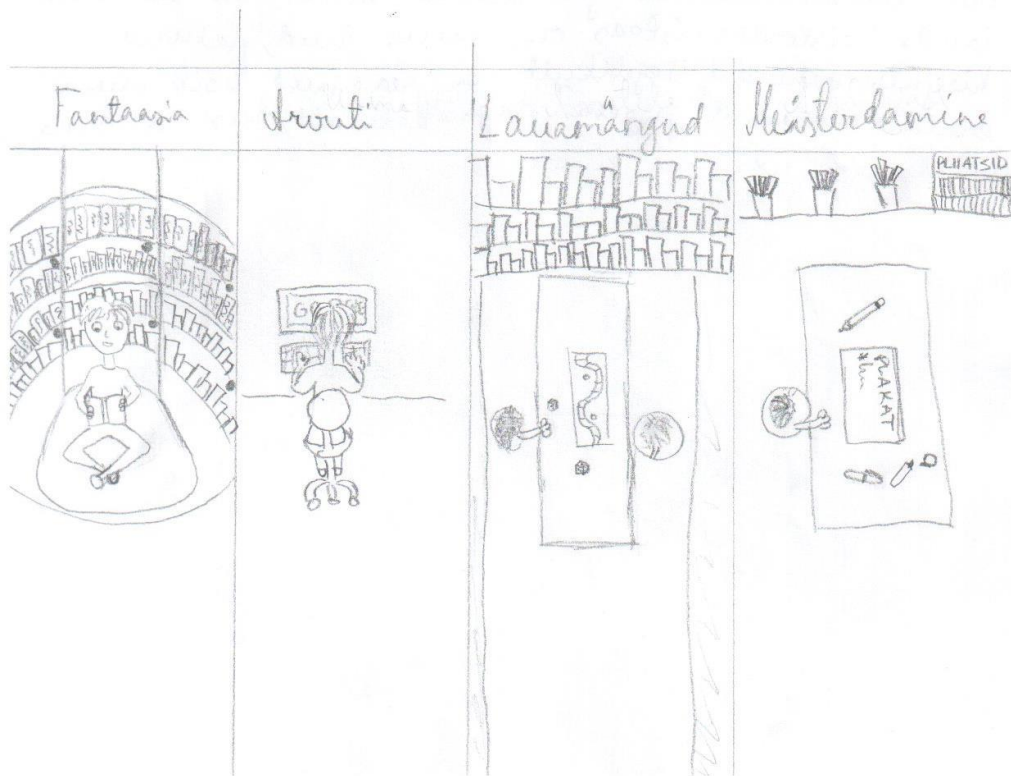
Joonis 31. Muusika kuulamine (LKT818)

Pigem arvati, et muusika võiks mängida taustaks vaikselt või siis võiksid õpilased kasutada kõrvaklappe, et mitte teisi häirida. Kõrvaklappe kujutasid ka osad õpilased oma joonistustel. Samuti toodi välja, et filmide vaatamiseks võiks olla kooliraamatukogus eraldi ruum. Esseedes iseloomustasid õpilased kooliraamatukogu kui vaikset ja rahulikku kohta. Seega ühest küljest soovivad õpilased, et kooliraamatukogus mängiks taustaks muusika, ent teisest küljest jällegi soovib osa õpilasi olla vaikus.

Tähtsaks pidasid õpilased ka erinevate mängude mängimist. Eraldi rõhutati lauamängude (vt Joonis 32), arvutimängude ning mängukonsooliga mängimist.

/.../ kus saab lauamänge mängida ning selle ümber on veel lauajalka, piljard ja õhuhoki (lauamängud on laua peal, neid on palju ja erinevaid). (LKT64)

4. Palun joonista pilt oma ettekujutusest ideaalsest (maailma parimast) kooliraamatukogust.

Joonis 32. Lugejad lauamänge mängimas (LKT57)

Samuti ei unustatud algklasside õpilasi. Nimelt toodi välja, et väiksematele õpilastele võiks kooliraamatukogus olla mänguasju, neid kujutati ka mitmel joonistusel. Üldiselt olid need paigutatud pildi allserva. Kressi ja van Leeuweni (2006) järgi annavad alla paigutatud elemendid detailsemat informatsiooni ehk need on olulised. Enamasti kasutati mänguasjade joonistamisel ka värve.

Kokkuvõtteks saab öelda, et teismeliste jaoks on kooliraamatukogu ühest küljest koht, kus saab kooliülesandeid teha, õppida ja raamatuid lugeda ning laenata, kuid samas peavad kooliraamatukogus olema võimalused vabaaja veetmiseks ja puhkamiseks. Seda pidasid eriti oluliseks linnakoolide teismelised. Õpilaste jaoks oli oluline, et kooliraamatukogus oleks huviringe. Oluliseks pidasid õpilased ka mängude mängimist, eriti lauamängude mängimist. Eraldi vabaaja tegevustena olid olulised ka internetis “surfamine”, televiisori ja filmide vaatamine ning muusika kuulamine. Teismelised arvasid, et kooliraamatukogus võiks muusika mängida pigem vaikselt taustaks või siis oleks võimalik seda kõrvaklappidest kuulata. Filmide vaatamiseks võiksid olla eraldi ruumid.

4. Järeldused ja diskussioon

Järgnevalt toob käesoleva töö autor välja uuringu järeldused ja diskussiooni uurimisküsimuste kaupa. Viimane alapeatükk on meetodi kriitikast.

4.1. Millisena kujutavad 8. klassi õpilased ideaalset kooliraamatukogu?

- Milliseid füüsilist õppekeskkonda iseloomustavaid tegureid kujutatakse?

Põhikooli ja gümnaasiumiseaduses (2016) on kirjas, et õppekeskkond peab toetama õpilase arengut. Põhikooli riiklikus õppekavas (2014) on välja toodud, et kool jälgib füüsilist õppekeskkonda kujundades, et kasutatavate rajatiste ja ruumide sisustus ning kujundus oleksid õppe seisukohast otstarbekad. Käesolevas uuringus kirjeldasid õpilased oma töödes kooliraamatukogu füüsilist ruumi, mööblit, tehnikat ja teavikuid.

Füüsilisest ruumist on õpilastele olulised suured ja avarad raamatukoguruumid. Raamatukogu võiks paikneda isegi mitmel korrusel. Kõuts (2010: 37) toob välja, et suureks probleemiks on see, et õpilastel ei ole ruumi kooliraamatukogus maha istuda ja oma asjadega tegeleda ehk siis ligi pooled kooliraamatukogud on liiga väikesed. Kooliraamatukogude suurused varieeruvad algkoolides 2–90 ruutmeetrit, põhikoolides 5–164 ruutmeetrit ning gümnaasiumides 20–386 ruutmeetrit, kuid need võiksid olla algkoolides vähemalt 30 ruutmeetrit, põhikoolides 50 ruutmeetrit ning gümnaasiumides 100 ruutmeetrit (*ibid*). Kanarbik (2012: 45) selgitab, et palju inimesi väikesel pinnal põhjustab käitumisprobleeme, sest igäüks vajab isiklikku ruumi. Ka käesolevast uuringust selgus, et ideaalses kooliraamatukogus peaks olema privaatsemaid nurkasid või vaiksemaid ruume omaette olemiseks. Seega on väga oluline, et

kooliraamatukogu oleks ruumikas. Käesolevast uuringust selgus, et teismelised, eriti noormehed, peavad oluliseks ka kohvikut või kööki, kus oleks võimalik süüa ja juua. Ka Shenton (2007), The Office of the Minister of Children (2007) ja Howard (2011) tõid välja, et õpilastele on oluline, et raamatukogus oleksid lubatud söömine ja joomine (Shenton, 2007; The National ..., 2010; Howard, 2011). Seega õpilased kritiseerivad raamatukogu reegleid, mis keelavad söömist ja joomist.

Uuringust ilmselgus, et teismeliste jaoks on tähtis valgus, seega väga olulisel kohal on suured aknad. Komissaarov (2010: 59) selgitab, et aknad on nii emotsionaalselt kui ka füsioloogiliselt vajalikud. Samuti arvavad õpilased, et sisustuses võiks materjalina kasutada klaasi. Värvidest eelistavad teismelised erksaid ja rõõmsaid toone. Kanarbik (2012: 21) toob välja, et värv võib muuta ruumide väljanägemise meeldivaks või mitte-meeldivaks. Käesolevast uuringust selgus, et olulised toonid õpilastele on sinine, roheline, kollane, roosa, punane, pruun, oranž ja lilla. Samas on see aga vastupidine töös eelnevalt välja toodud Engelbrechti (2003) selgitusele, et nooremad lapsed eelistavad eredaid värve ning noorukid tagasihoidlikke toone. International Centre for Leadership in Education toob välja, et raamatukogu lugemissaalis võiks kasutada värvidena rohelist, sinist ja pruuni ning vältida punast (Kanarbik, 2012: 26 kaudu). Seega käesolevast uuringust selgus, et kuigi õpilased eelistavad punast, siis seda tegelikkuses ei soovitata raamatukogus kasutada.

Tammert (2002) selgitabki, et punast värvi tuntakse jõulise ja energilisena. Punane tekitab erutust, mis võib väljenduda kas aktiivsuse ja oma jõu tunnetamisena või siis ärrituse ja vihana. Sinine on aga hariduse, rahu ja unistuste värv. Sinine kiirgab usalduslikkust, rahu ja puhtust, rahustab meeli, lõõgastab närve ja aeglustab mõtetegevust. Roheline on kevade ja looduse värv, tähtsuse, haljendamise, uue elu ootuse ning lootuse värv. Psühholoogilises mõttes tekitab roheline puhtuse, värskuse ning ka uuenemistunde. Kollast värvi tuntakse rõõmsana ja värskendavana ning seda seostatakse seltsivuse ja optimismiga. Kollast valgust peetakse valmisolekutaset kõrgendavaks ning vaimselt ergutavaks, seepärast soovitatakse seda värvi kasutada raamatukogudes. (*ibid*) Käesoleva töö autor leiab, et tulevikus võiks õpilaste värvieelistust põhjalikumalt uurida.

Mööblit soovivad teismelised näha raamatukogus eelkõige riuleid ja laudasid ning mugavaid

kohti, kus istuda. Istumiskohtadeks võivad olla diivanid või toolid, eriti aga kott-toolid. Neidude arvates võiks seintel olla maale või tahvleid, kuhu saab kirjutada lugemissoovitusi. Raamatukogu põrandat võiks katta vaip. Õpilased soovivad, et kooliraamatukogu oleks hubane ja kodune. Varasemalt ei ole uuringutes tähelepanu pööratud (kooli)raamatukogu sisustusele. Käesoleva töö autor soovib seda teemat põhjalikumalt edaspidi uurida.

Põhikooli riikliku õppekava (2014) järgi on õppetöös tähtis kasutada nüüdisaegsetel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õppematerjale ja -vahendeid. Samuti on oluline, et õppes oleks võimalus kasutada internetiühendusega arvutit ja esitlustehnikat (*ibid*). Käesolevast uuringust selgus, et tehnikat tõid rohkem välja maakoolide õpilased. Tehnikast on teismelistele kõige tähtsamad arvutid. Arvuteid võiks ideaalses kooliraamatukogus olla mitu. Lisaks on õpilastele väga oluline kooliraamatukogus internetist informatsiooni otsimise võimalus, samas tõid vähesed õpilased eraldi välja interneti. Üheks põhjuseks võib olla see, et interneti olemasolu peetakse iseenesestmõistetavaks.

Käesoleva töös märgiti küllaltki vähe ära tahvelarvuteid ja e-lugereid. Uuringust selgus ka, et kooliraamatukogus peaksid olema nutitelefonide laadimiskohad. Üheks põhjuseks, miks õpilased on nii vähe e-lugeritest ja tahvelarvutitest huvitatud ning miks tuuakse välja kohtasid, kus nutitelefone laadida, võib olla see, et õpilased võtavad tahvelarvuteid ja e-lugereid iseenesestmõistetavana. Samuti on teismelistele oluline televiisori olemasolu. Salundi (2008), Puhm (2008) ja Howard (2011) toovad välja, et üheks põhjuseks, miks õpilased raamatukogu ei kasuta, on kaasaegse tehnika (sealhulgas arvutite) vähesus. Kuna nimetatud autorid viisid läbi uuringud aastatel 2008 ja 2011 ning tehnika areneb pidevalt, siis ei saa neid tulemusi täielikult üle kanda aastasse 2016. Nimelt Statistikaameti andmetel oli Eestis aastal 2008 arvuti ja internetiühendusega leibkondasid, kus on kaks täiskasvanut ja lapsed, 88,4%. Aastal 2015 oli neid juba 99,3% (*ibid*). Ehk siis see protsent on kasvanud, üha rohkem inimesi saab endale arvutit ja internetiühendust lubada. Siiski on õpilastele jätkuvalt oluline, et ka kooliraamatukogus oleks olemas arvuti kasutamise võimalus.

Märkimisväärne on see, et õpilaste jaoks, kes külastavad kooliraamatukogu kohustusliku kirjanduse laenamise eesmärgil, on raamatud väga tähtsad. Eriti olulised on need neidudele. Oluliseks peetakse just traditsioonilisi paber kandjal raamatuid. Ka Shentoni (2008) uuringust

selgus, et ideaalses kooliraamatukogus peaks olema suur valik erinevaid raamatuid (Shenton, 2008, Shenton, 2014: 142 kaudu). Õpilased soovivad, et kooliraamatukogus võiks olla raamatuid erinevates keeltes ning erinevatest valdkondadest. Eriti soovitakse näha laste- ja noortekirjandust aga ka ajaloolist kirjandust. Samuti võiks kooliraamatukokku rohkem tellida uut kaasaegset kirjandust. Autoritest meeldiks kaheksanda klassi õpilastel lugeda Cassandra Clare'i, Veronica Rothi, Reachelle Meadi, J. K. Rowlingut ja Astrid Lindgreni. Õpikuid ja perioodikat rõhutavad õpilased käesolevas uuringus vähem.

Uuringust selgus, et harva kooliraamatukogu külastav õpilane tõi välja, et ei kasuta kooliraamatukogu, kuna seal ei ole neid raamatuid, mida talle lugeda meeldiks. Ka Salundi (2008), Puhm (2008), Malliari, Togia, Korobili ja Nitsos (2014) tõi välja, et üheks põhjuseks, miks õpilased kooliraamatukogu ei kasuta, on puudulik teismeliste eale sobiv kaasaegne kirjandus. Enamasti on raamatute vähesus kooliraamatukogus tingitud rahaliste vahendite nappusest. Põhikooli ja gümnaasiumiseaduses (2016) § 82 on välja toodud, et kooli eelarve tulud moodustuvad riigi- ja valla- või linnaeelarve eraldistest, laekumistest eraõiguslikelt juriidilistelt isikutelt ja annetustest ning kooli põhimääruses sätestatud kooli õppekavavälisest tegevusest saadud tuludest. Munitsipaalkooli kulud katab kooli pidaja (*ibid*). Ehk siis kooliraamatukogu rahalised võimalused sõltuvad sellest summast, mida kohalik omavalitsus annab hariduskulude toetuseks koolile ning mille kool omakorda eraldab kooliraamatukogule. Paraku tihti sellest summast ei piisa, et tellida lisaks õppekirjandusele ka kaasaegset noortekirjandust. Seega on väga tähtis leida võimalusi, et saada raamatukokku lisaks õpikutele ka muud kaasaegset kirjandust. Kooliraamatukogu töökorralduse alustes (2012) on välja toodud, et kooliraamatukogu ülesanne on toetada õpilaste lugemishuvi. Seega on väga oluline, et kooliraamatukogu lugemishuvi ka arendaks, mitte ei piiraks seda. Käesoleva töö autor pakub üheks võimaluseks kaasaegse kirjanduse saamiseks annetuste palumist, kas siis kooli vilistlastelt või näiteks lapsevanematelt.

Teismeliste jaoks on oluline, et kooliraamatukogus oleksid raamatud kergesti leitavad ehk siis nende paigutus võiks olla võimalikult lihtne. Teavikud võiksid olla paigutatud erinevatesse osakondadesse. Ka Shentoni (2008) uuringust selgus, et ideaalses kooliraamatukogus on teosed süstematiseeritud kasutajasõbralikult (Shenton, 2008, Shenton, 2014: 142 kaudu). Alfaresi ja Rehman (2009) selgitasid välja, et üheks probleemiks, miks õpilased raamatukogu

ei kasuta, on nende puuduvad oskused raamatukogust informatsiooni otsimiseks. Malliari, Togia, Korobili ja Nitsos (2014) ning Laas ja Lamesoo (2004) töid välja, et noortel ei ole heal tasemel infokirjaoskust. Seega üheks põhjuseks, miks õpilased soovivad, et kooliraamatukogus oleksid teavikud võimalikult lihtsalt paigutatud, võib olla nende puuduvad oskused raamatukogust informatsiooni otsimiseks. Kuna elukestev õpe saab alguse kooliraamatukogust, siis on väga tähtis raamatukoguhoidjatel viia läbi raamatukogutunde ning selgitada põhimõtteid, kuidas informatsiooni otsida (UNESCO kooliraamatukogude manifest, 1999; Niinikangas, 2003; Sõrmus, 2001). Samuti on ka OFSTEDi (2006) järgi edukat kooliraamatukogu iseloomustavateks joonteks sidusad programmid infokirjaoskuse arendamiseks.

Varasemates uuringutes (Salundi, 2008) on käsitletud teisi tegureid, mis käesolevas uuringus kinnitust ei leidnud. Näiteks tõi Salundi (2008) oma lõputöös välja, et keskkoolinoorte arvates võiks raamatukogus olla digitaalseid või heliraamatuid ning *online*-kataloog, millest oleks näha raamatute leidumus.

Kokkuvõtteks saab öelda, et kooliraamatukogu kasutamist aitaksid suurendada füüsilistest õppekeskkonna teguritest suured ja avarad raamatukoguruumid. Raamatukogu võiks paikneda mitmel korrusel. Kindlasti peaks ideaalses kooliraamatukogus olema privaatsmaid nurkasid või vaiksemaid ruume omaette olemiseks. Õpilaste jaoks on tähtis ka valgus, seega rõhutati suuri aknaid ja seda, et rohkem võiks sisustuses kasutada materjalina klaasi. Värvidest eelistavad õpilased rõõmsaid toone. Mööblist soovivad teismelised näha raamatukogus eelkõige riuleid ja laudasid ning mugavaid istumiskohti. Viimasteks võiksid olla diivanid, toolid või kott-toolid. Raamatukogus võiks olla ka toataimi ning põrandat võiks katta vaip. Õpilased soovivad, et kooliraamatukogu oleks hubane ja kodune.

Käesolevast uuringust selgus, et tehnikast on teismeliste kõige olulisemad arvutid. Lisaks on õpilastele väga oluline internetist informatsiooni otsimise võimalus kooliraamatukogus. Vähem peetakse oluliseks tahvelarvuteid ja e-lugereid. Kooliraamatukogus peaksid olema ka laadimiskohad nutitelefonide laadimiseks. Samuti on oluline televiisori olemasolu kooliraamatukogus. Õpilaste jaoks on olulisel kohal raamatud, eriti just paberkandjal traditsioonilised raamatud. Kooliraamatukogus võiks olla raamatuid erinevates keeltes ning

erinevatest valdkondadest, eriti soovitakse näha rohkem laste- ja noortekirjandust aga ka ajaloolist kirjandust. Samuti võiks kooliraamatukokku rohkem tellida uut kaasaegset kirjandust. Väga tähtis on, et kooliraamatukogus oleks õpilaste vajadustele vastavat kirjandust, sest vastasel juhul ei külasta teismelised kooliraamatukogu. Teismelised tõid ka välja, et kooliraamatukogus võiksid raamatud olla kergesti leitavad ehk siis nende paigutus peaks olema võimalikult lihtne.

- **Milliseid sotsiaalset ja vaimset õppekeskkonda iseloomustavaid tegureid kujutatakse?**

Vaimse ja sotsiaalse õppekeskkonna hulka kuuluvad koolis õpilaskond, õpetajad ning teenindav personal (Sarve, n.d.). Sotsiaalsetest ja vaimsetest teguritest tõid käesolevas uuringus õpilased välja tegevusi kooliraamatukogus ning vähem lugejaid ja raamatukoguhoidjat. Põhikooli riikliku õppekava (2014) järgi on sotsiaalse ja vaimse õppekeskkonna kujundamise eesmärgiks luua õhkkond, mida iseloomustab sõbralikkus, vaba arvamusevahetus ja inimeste usalduslikel suhetel põhinev abivalmidus. Lisaks on eesmärkideks luua õpilastele võimalusi initsiatiivi näitamiseks, vastastikusel lugupidamisel ja üksteise seisukohtade arvestamisel põhinevad ning kokkuleppeid austavad suhted õpilaste, vanemate, õpetajate ja kooli juhtkonna vahel (*ibid*).

Käesolevast uuringust selgus, et kaheksanda klassi õpilaste arvates on kooliraamatukogu eelkõige koht koolitööde tegemiseks ja õppimiseks ning raamatute lugemiseks. Teismeliste arvates peaks ideaalne kooliraamatukogu olema ka kauem avatud. Õpilased toovad välja, et kooliraamatukogu võiks olla avatud iga päev, ka nädalavahetusel, või siis pikemalt koolipäevadel. Ka Shentoni (2008) uuringust selgus, et ideaalses kooliraamatukogus on teoseid võimalik laenata igal ajal (Shenton, 2008, Shenton, 2014: 142 kaudu). Üheks põhjuseks, miks kooliraamatukogud on ainult koolitundide ajal või veelgi vähem avatud, on kulude kokkuhoidmine. Eesti Rahvusraamatukogu kooliraamatukogude statistikast (2014) selgub, et Eestis oli 2014. aastal kooliraamatukogusid kokku 368. Neist töötas 433 raamatukoguhoidjat, mis tähendab, et paljudes koolides töötas ainult üks raamatukoguhoidja. Samuti selgub, et 433-st töötajast oli 165-l osaline töökoormus (*ibid*). Kõuts (2010: 38) toob välja, et 2010. aastal selgus, et raamatukogu oli olemas 455 koolil, millest 137 koolil oli

raamatukogutöötajate arv väiksem kui haridusministri määruses ette nähtud. Seega nähakse raamatukoguhoidjate palka kui kohta, mille pealt saab kulusid kokku hoida. Lisaks sellele, et raamatukogu on vähe avatud, viib see ka teise probleemini. Nimelt on ülekoormatud töötajal keeruline leida aega, et kõiki tööülesandeid kvaliteetselt täita.

Märkimisväärne on see, et raamatute lugemine kooliraamatukogus on teismelistele palju olulisem kui koju laenamine. Teismelised, eriti linnakoolide õpilased, soovivad, et kooliraamatukogu oleks ka koht, kus saab vahetundides või pärast pikka koolipäeva puhata. Õpilased arvavad, et kooliraamatukogus peaks saama oma vabaaega veeta ning huvidega tegeleda. Näiteks võiks olla võimalik lisaks lugemisele mängida erinevaid mänge (eriti lauamänge), aga ka näiteks võimalus mängida mängukonsooliga, vaadata filme ning kuulata muusikat. Pigem arvatakse, et muusika võiks mängida taustaks vaikselt või siis võiksid õpilased kasutada kõrvaklappe, et mitte teisi häirida. Seega ühest küljest soovib osa õpilasi, et kooliraamatukogus mängiks taustaks muusika ning teisest küljest jällegi osa õpilasi soovib olla vaikus. Ka Shenton (2007) ja Howard (2011) tõid välja, et üheks põhjuseks, miks õpilased raamatukogu ei kasuta, on raamatukogu ametlik atmosfäär, kus peab vaikselt olema. Uuringust selgus ka, et raamatukoguhoidjad võiksid korraldada põnevaid huviringe. The Office of the Minister of Children (2007) ja Howard (2011) toovad välja, et üheks põhjuseks, miks õpilased kooliraamatukogu ei kasuta, on raamatukogu igavus ehk siis raamatukogus ei ole huvitavaid ja noortepäraseid vabaaja veetmise võimalusi (Howard, 2011; The National ..., 2010). Seega on väga oluline pöörata kooliraamatukogudes tähelepanu õpilaste vaba aja veetmise võimalustele.

Käesolevas uuringus tõid õpilased väga vähe välja teisi lugejaid. Üheks põhjuseks võib olla see, et lugejad võivad olla kooliraamatukogus iseenesestmõistetavad. Teismelised kujutavad lugejaid kooliraamatukogus raamatut riiulist otsimas või lugemas, arvutist infot otsimas, lauamänge mängimas, muusikat kuulamas, toolil puhkamas või raamatuid laenamas, mis kinnitab veelkord seda, et teismeliste jaoks on oluline, et kooliraamatukogus oleksid võimalused vabaaja veetmiseks.

Varasemates uuringutes (Agosto, Paone ja Ipock, 2007; Howard, 2008; Puhm, 2008) on käsitletud teisi sotsiaalse ja vaimse õppekeskkonna tegureid, mis käesolevas uuringus on

fookusest välja jäänud. Näiteks selgus Howardi (2011) uuringust, et noortel on raamatukokku keeruline saada. Puhm (2008) tõi välja, et õpilased on teismeeas väga hõivatud sõprade ja huviringidega ning neil ei ole huvi raamatukogu vastu. Agosto, Paone ja Ipock (2007) lisasid, et noormehed külastavad raamatukogu vähem kui neiud, sest neil on teistsugused huvid. Käesoleva töö autori hinnangul võiks tulevikus neid tegureid põhjalikumalt uurida.

Kokkuvõtteks saab öelda, et kaheksanda klassi õpilaste arvates on kooliraamatukogu ühest küljest koht koolitööde tegemiseks ning raamatute lugemiseks. Teisest küljest soovivad teismelised, eriti linnakoolide õpilased, et kooliraamatukogu oleks ka koht, kus saab vahetundides või pärast pikka koolipäeva puhata. Õpilased arvavad, et kooliraamatukogus peaks saama oma vabaaega veeta ning huvidega tegeleda. Nimelt tuuakse välja, et kooliraamatukogus võiks olla võimalik mängida erinevaid mänge, eriti lauamänge, aga ka näiteks võimalus mängida mängukonsooliga. Samuti võiks kooliraamatukogus olla huviringe. Eraldi vabaaja tegevustena toovad käesoleva uuringu õpilased välja veel ka internetis “surfamist”, televiisori ja filmide vaatamist ning muusika kuulamist. Lugejaid peetakse väheolulisteks. Neid kujutatakse kooliraamatukogus riulist raamatut otsimas või lugemas, arvutist infot otsimas, lauamänge mängimas, muusikat kuulamas, toolil puhkamas või raamatuid laenamas.

4.2 Milliseid omadusi tajuvad ja kujutavad 8. klassi õpilased kooliraamatukoguhoidja juures?

Uuringust selgus, et väga vähesed õpilased (eriti noormehed) kujutasid oma joonistustel raamatukoguhoidjat. Nesseti ja Shentoni (2007) uuringus, milles paluti õpilastel välja tuua, mis neile meenub seoses sõnaga „raamatukogu”, selgus samuti, et kõigest ühel õpilasel 45-st meenus raamatukoguhoidja (Shenton, 2014: 155 kaudu). Seega on õpilaste jaoks raamatukoguhoidja küllaltki nähtamatu ja väheoluline.

Tulemustest selgus, et üldiselt on teismelised stereotüüpides kinni ning raamatukoguhoidjat kujutatakse krunni või lühikeste lokkis juustega naisterahvana. Raamatukoguhoidja ülesannetena tuuakse välja korra ja vaikuse tagamist raamatukogus ning raamatute

laenutamist. Sõrmus (2001: 35) selgitab, et kooliraamatukoguhoidjal on erinevaid ülesandeid. Raamatukoguhoidja eetikakoodeksis on välja toodud, et raamatukoguhoidja peamine ülesanne on tagada inimeste vaba juurdepääs informatsioonile, luues kõigile võrdsed võimalused enese arendamiseks ning harimiseks, teadusloomeks, kunsti ja muude harrastustega tegelemiseks ning aktiivseks osalemiseks ühiskonnaelus (Eesti ..., 2014). UNESCO kooliraamatukogude manifestis (1999) on kirjas, et raamatukoguhoidja ja õpetaja koostöö tulemusel saavutavad õpilased parema kirja-, lugemis- ning ka õppimisoskuse taseme ja omandavad probleemide lahendamise, infovahetuse ning suhtlemise oskused. Ehk siis raamatukoguhoidja ülesanded ei piirdu ainult raamatute laenutamise ja raamatukogus korra tagamisega. Seega käesolevast uuringust selgub, et õpilased ei mõista raamatukoguhoidja ameti mitmekülgset ja keerukat. Raamatukoguhoidjad peaksid oma ametit ja teadmisi õpilastele rohkem tutvustama. Näiteks on üheks võimaluseks raamatukogutundides õpilastele rohkem raamatukoguhoidja ametit tutvustada.

Tulemustest selgus, et kooliraamatukoguhoidja peab kindlasti olema sõbralik ning oskama noortele raamatuid soovitada. Teismelistele on oluline, et raamatukoguhoidja hoiaks ennast kursis uuema noortekirjandusega. Ka Shentoni (2008) uuringust selgus, et ideaalses kooliraamatukogus peaks olema sõbralik õhkkond ning professionaalsed töötajad, kes mõistavad noori (Shenton, 2008, Shenton, 2014: 142 kaudu). Samuti selgitasid Malliari, Togia, Korobili ja Nitsos (2014) oma uuringus välja, et õpilased soovivad professionaalseid raamatukoguhoidjaid. Ka Salundi (2008) ja Howard (2011) tõid oma uuringutes välja, et üheks põhjuseks, miks õpilased raamatukogu ei kasuta, on ebasõbralikud raamatukoguhoidjad. Seega on väga oluline, et kooliraamatukogus töötaksid professionaalsed töötajad, kes on sõbralikud ning hoiavad end kursis uuema noortekirjandusega. Eesti Rahvusraamatukogu kooliraamatukogude statistikast (2014) selgub, et 2014. aastal töötas kooliraamatukogudes 433 raamatukoguhoidjat, kellest erialane kõrgharidus oli 160-l raamatukoguhoidjal. Seega enam kui pooltel raamatukoguhoidjatel puudus erialane kõrgharidus. Ka Kõuts (2010: 38) selgitab, et 2010. aastal töötas raamatukogudes ligikaudu 600 töötajat, kellest erialase haridusega oli kõigest 40%. Õpilastega tegelemine nõuab erinevaid teadmisi nii pedagoogika kui ka psühholoogia valdkonnast (*ibid*). Seega on väga oluline, et kooliraamatukogus töötaksid professionaalsed raamatukoguhoidjad, kes on saanud vastava väljaõppe. Loomulikult teismelised ei soovi külastada kooliraamatukogu kui nad ei

saa sealt abi professionaalselt töötajalt. Seega tuleb suuremat tähelepanu pöörata raamatukoguhoidjate haridusele ning täiendkoolitustele.

Kokkuvõtteks saabki öelda, et käesoleva töö uuringu tulemustest selgus, et teismelised ei pööra raamatukoguhoidjale suurt tähelepanu. Selgus, et raamatukoguhoidja on õpilaste jaoks küllaltki märkamatu ja ebaoluline. Teismelised kujutavad raamatukoguhoidjat stereotüüpselt krunni või lühikeste lokkis juustega naisterahvana. Õpilased ei tea raamatukoguhoidja ülesannete keerukust ja mitmekülgsust. Arvatakse, et raamatukoguhoidja tööks on ainult raamatute laenutamine ja raamatukogus korra tagamine. Seega uuringust selgus, et on väga oluline tutvustada õpilastele raamatukoguhoidja ametit. Samas on teismeliste jaoks oluline, et kooliraamatukogus töötaksid professionaalsed töötajad, kes on sõbralikud ja hoiavad end kursis uuema noortekirjandusega ning soovivad kirjandust ka õpilastele.

4.3 Millised tegurid aitaksid suurendada teismeliste kooliraamatukogu kasutamist?

Teismeliste kooliraamatukogu kasutamist aitaksid suurendada nii füüsilised, sotsiaalsed kui ka vaimsed õppekeskkonna tegurid. Füüsilistest õppekeskkonna teguritest on õpilastele olulised nende vajadustele vastavad sobilikud kooliraamatukogu ruumid. Need peaksid olema suured, valgusküllased ja rõõmsate värvidega. Samuti peaks kooliraamatukogus olema privaatsemaid ja vaiksemaid ruume või nurkasid, kus õpilased saaksid omaette olla. Mööblist on väga olulised riulid, lauad ning mugavad diivanid ja toolid. Põrandal võiks olla vaip ning ruumis võiks olla ka toataimi, mis toovad loodust tuppa. Füüsilistest õppekeskkonna teguritest on väga olulised ka raamatud. Neid peaks kooliraamatukogus olema palju ning erinevatest valdkondadest. Eriti oluline on laste- ja noortekirjandus ning ajalugu. Kindlasti peaks olema kaasaegset kirjandust ning fondi peaks pidevalt täiendama. Teavikud võiksid olla paigutatud lihtsalt. Samuti on õpilastele olulisel kohal arvutid. Neid võiks ideaalses kooliraamatukogus olla rohkem kui üks. Kooliraamatukogus võiks olemas olla ka televiisor.

Sotsiaalsetest ja vaimsetest õppekeskkonna teguritest on oluline, et kooliraamatukogu oleks lisaks kohale, kus lugeda ja koolitoid teha, ka koht, kus saaks oma vaba aega veeta ja puhata. Vabaaja veetmiseks peaks kooliraamatukogus saama muusikat kuulata, filme vaadata,

mängukonsooliga mängida, internetis „surfata“ ning lisaks võiks raamatukogus olla ka erinevaid huviringe. Teismelistele ei meeldi, et kooliraamatukogus on ametlik atmosfäär ning reeglid, mis keelavad söömise ja joomise. Õpilaste jaoks on oluline, et kooliraamatukogus oleks kohvik või sööginurk, kus oleks söömine ja joomine lubatud. Samuti võiks kooliraamatukogu olla avatud vähemalt igal tööpäeval ning ka pärast koolitundide lõppu. Kooliraamatukogus peaks töötama sõbralik kooliraamatukoguhoidja, kes on kursis noortekirjandusega ning oskaks seda ka õpilastele soovitada. Ehk siis professionaalsed raamatukoguhoidjad on väga olulised.

4.4 Meetodi eelised ja puudused

Minu valitud uurimismeetoditel on mitmeid eelised. Murumaa-Mengel (2014) selgitab, et osalejate huvi loominguulise eneseväljenduse vastu on üldiselt suur ning see suurendab osalemisaktiivsust ja kaasatust. Loovuurimismeetod võimaldab osalejatel ennast väljendada vahetumalt ja ausamalt (Buckingham, 2009: 239). Gauntlett (2010) selgitab, et käelise tegevusega midagi luues mõtlevad inimesed asjadest teisiti ning ergutavad aju ebatavalistel viisidel, mis viib omakorda sügavama ja mõtisklevama tegevuseni (Murumaa-Mengel, 2014 kaudu). Kvantitatiivse uurimismeetodi eeliseks on see, et see võimaldab hõlpsasti uurida suuri hulkasid inimesi ehk siis andmete kogumine, näiteks ankeetküsitlusega, on küllaltki kiire (Strenghts ..., n.d.). Kvantitatiivse uurimismeetodi eeliseks on ka see, et tulemused on statistiliselt usaldusväärsed (Nykiel, 2007: 56).

Samas tuli uurijana arvestada ka ohtudega. Uuringus osalemine oli valimisse sattunud õpilastele vabatahtlik. Seega osalesid uuringus valdavalt need õpilased, kes olid huvitatud kooliraamatukogude teemast. Uuringus keeldusid osalemast enamasti need õpilased, eriti just noormehed, kellele raamatukogude teema huvi ei pakkunud. See oli ka üks põhjus, miks käesolevast uuringus osalenud õpilased on nii tublid kooliraamatukogude kasutajad.

Kvantitatiivse küsimustiku ohuks on see, et tulemused võivad olla liiga üldised (Strenghts ..., n.d.). Käesolevas töös kasutas autor lisaks ka kvalitatiivset loovuurimismeetodit, mis võimaldas uurida õpilaste ettekujutust ideaalsest kooliraamatukogust põhjalikumalt ja

mitmekülgsemalt. Thomson (2008) toob välja, et üheks ohuks joonistuste analüüsimisel on see, et uurija ei pruugi kõikidest joonistustest üldse aru saada ehk osa materjali võib osutuda kasutuskõlbmatuks. Samuti on suur oht ületõlgendamiseks. Tõlgendamisel tuleb kindlasti arvestada sellega, et laste maailmavaade erineb täiskasvanute omast (Fine & Sandstrom, 1988: 9, Punch, 2002: 329 kaudu). Uurija arvestas käesolevas töös sellega, et kaheksanda klassi õpilaste maailmavaade erineb minu kui täiskasvanu omast. Antud uuringus muutsid joonistuste tõlgendamisel eksimise väiksemaks õpilaste kirjutatud joonistusi selgitavad esseed. Need esseed olid küll enamasti lühikesed ja pealiskaudsed, kuid siiski oli nendest palju abi.

Buckingham (2009) lisab, et üheks ohuks on toetuda analüüsis ainult osalejate verbaalsetele ehk siis käesolevas töös pigem kirjalikele selgitustele, jättes muu materjali kõrvale. Tähtis on meeles pidada, et uuringu läbiviija peab osalejate selgitusi analüüsima (Buckingham, 2009: 243). Gauntlett (2007) lisab, et vaid uuritava pilt ja selgitus koos moodustavad tähendusliku komplekti, millega uurija saab edasi töötada (Murumaa-Mengel, 2014 kaudu). Käesolevas töös kasutas uurija analüüsimisel nii õpilaste joonistusi kui ka pilte selgitavaid lühiesseesid.

Uurija arvestas ka sellega, et osadele noortele ei meeldi joonistada, kuna nad võivad pidada oma joonistamisoskust kehvaks (Punch, 2002: 331). Õpilased, kes ei hinda oma joonistamisoskust heaks, võivad ennast tunda joonistades ebakindlalt, mis omakorda võib mõjutada uuringutulemusi. Tähtis oli õpilastele rõhutada, et mitte joonistamisoskus ehk kunstiline tase ei ole oluline, vaid et loeb mõte.

Oluline on pöörata tähelepanu kohale, kus uuringut läbi viiakse, kuna teatud keskkonnad võivad loovat lähenemist pärssida. Punch (2002: 328) selgitab, et keeruline on leida kohta, kus uuring läbi viia, sest täiskasvanute kohad domineerivad ühiskonnas. Näiteks koolid on küll õpilaste kohad, kuid need on organiseeritud ja kontrollitud õpetajate poolt. Koolides uuringute läbiviimisel peab arvestama ohuga, et õpilased võivad tunda survet anda "õigeid" vastuseid (Punch, 2002: 328). Ehk siis lapsed võivad rääkida seda, mida arvavad, et uurija kuulda tahab. Käesoleva töö uuringud viidi samuti läbi koolimajades. Uuringu läbiviija aga rõhutas õpilastele, et uuringus ei ole olemas valesid vastuseid. Autor arvestas ka sellega, et uuringu läbiviimisel välja toodud füüsilise, sotsiaalse ja vaimse õppekeskkonna kategooriad

võisid mõningal määral mõjutada õpilaste joonistusi ja esseesid.

Kokkuvõte

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli uurida, mida tuleks arvesse võtta, et suurendada teismeliste kooliraamatukogu kasutamist, mis on oluline selleks, et nad saaksid vajalikud teadmised ja oskused edukaks toimetulekuks tänapäeva infoühiskonnas.

Eesmärgi saavutamiseks otsis käesoleva töö autor vastuseid järgmistele uurimisküsimustele:

1. Millisena kujutavad 8. klassi õpilased ideaalset kooliraamatukogu?
 - 1.1 Milliseid füüsilist õppekeskkonda iseloomustavaid tegureid kujutatakse?
 - 1.2 Milliseid sotsiaalset ja vaimset õppekeskkonda iseloomustavaid tegureid kujutatakse?
2. Milliseid omadusi tajuvad ja kujutavad 8. klassi õpilased kooliraamatukoguhoidja juures?
3. Millised tegurid aitaksid suurendada teismeliste kooliraamatukogu kasutamist?

Töös kasutas autor andmete kogumiseks peamiselt kvalitatiivset meetodit. Kvantitatiivse meetodiga kogus autor taustaandmeid. Kvalitatiivse meetodina oli töös kasutusel loovuurimismeetod. Autor viis 2016. aasta veebruaris, märtsis ja aprillis läbi uuringud kaheksas koolis, neist neli olid maakoolid ning neli linnakoolid. Linnakoolidest osalesid uuringus Rakvere Gümnaasium, Tamsalu Gümnaasium, Tartu Karlova Kool ning Tartu Forseliuse Kool. Maakoolidest osalesid uuringus Muuga Põhikool, Laekvere Põhikool, Rakke Gümnaasium ja Haljala Gümnaasium. Kokku osales uuringus 90 õpilast. Andmete analüüsimisel kasutas käesoleva töö autor peamiselt kvalitatiivset sisuanalüüsi ning kujutiste lugemise meetodit.

Uuringust selgus, et teismeliste kooliraamatukogu kasutamist aitaksid suurendada füüsilistest õppekeskkonna teguritest suur, avar, rõõmsates toonides, suurte akendega ning valgusküllane raamatukogu. Kooliraamatukogus peaksid olema ka privaatsed ruumid või eraldatud nurgad,

kus saab omaette olla. Mööblit soovivad õpilased näha raamatukogus eelkõige riuleid ja laudasid ning mugavaid kohti, kus istuda. Raamatukogus peaks kindlasti olema palju raamatuid erinevatest žanritest. Eriti olulised on teismeliste jaoks laste- ja noortekirjandus ning ajalugu. Õpilased soovivad, et kooliraamatukogus oleks ka kaasaegset kirjandust, mis on paigutatud võimalikult lihtsalt. Väga olulisel kohal on tehnikast arvutid, mida võiks kooliraamatukogus olla mitu.

Uuringust selgus ka, et sotsiaalsetest ja vaimsetest teguritest on õpilastele väheolulised lugejad ning raamatukoguhoidjad. Raamatukoguhoidja on asendatav robotiga. Teismelised ei mõista raamatukoguhoidja ameti mitmekülgust ja keerukust. Samas arvatakse, et ideaalses kooliraamatukogus võiks töötada sõbralik raamatukoguhoidja. Õpilaste jaoks on oluline, et kooliraamatukogu oleks koht, kus õppida, kooliülesandeid teha ja lugeda. Samuti soovivad õpilased, et kooliraamatukogu oleks lisaks koht, kus saab puhata ja oma vaba aega veeta. Vabaaja veetmise võimalustena on teismeliste olulised huviringid, muusika kuulamine, filmide vaatamine ning erinevate mängude mängimine. Õpilaste jaoks on oluline, et kooliraamatukogu oleks avatud ka pärast tunde.

Uuringust selgusid väikesed erinevused neidude ja noormeeste ning maakoolide ja linnakoolide õpilaste vahel, kuid märkimisväärselt suuri erinevusi ei olnud. Näiteks neidud pidasid noormeestest olulisemaks raamatuid ja inimesi kooliraamatukogus, kuid noormehed pidasid neidudest rohkem oluliseks kohvikut. Samuti selgus, et maakoolide õpilased peavad linnakoolide õpilastest olulisemaks tehnikat. Linnakoolide õpilased tõid maakoolide õpilastest enam välja aga vabaaja veetmise võimalusi.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et õpilaste kooliraamatukogu kasutamist aitaksid suurendada nii füüsilised, sotsiaalsed kui ka vaimsed õppekeskkonna tegurid. Teismeliste jaoks on väga oluline kooliraamatukogu füüsiline ruum. Õpilased soovivad, et see oleks avar, suurte akendega, värviline ning koosneks eraldi ruumidest. Tähtsal kohal on ka mööbel, mis peab kindlasti sisaldama mugavaid istumiskohti. Ideaalses kooliraamatukogus on ka palju huvitavat kirjandust ning tehnikast on eriti olulised arvutid. Sotsiaalsetest ja vaimsetest õppekeskkonna teguritest on oluline, et kooliraamatukogus oleksid võimalused ka vabaaja veetmiseks.

Kooliraamatukogus peaks töötama professionaalne sõbralik kooliraamatukoguhoidja, kes on kursis noortekirjandusega ning oskaks seda ka õpilastele soovitada.

Summary

8th grade students' perceptions of an ideal school library

The aim of the master's thesis was to explore 8th grade students' perceptions of an ideal school library.

Research questions:

1. How do 8th grade students perceive an ideal school library?
 - 1.1 What are the factors which characterize the physical learning environment?
 - 1.2 What are the factors which characterize the social and emotional learning environments?
2. What kind of characteristics 8th grade students perceive and represent about the school librarian?
3. What are the factors which can help to increase teenagers' use of a school library?

The school library has an important role in students' education. Students obtain their knowledge and experience which is necessary for lifelong learning. Therefore, a school library should be the first place, where students go, if they need information for some school assignment. As a school librarian the author of the present master's thesis knows that unfortunately it is not often the case. Many students do not visit a school library. It is very important to find out how students perceive the ideal school library. This subject is related to the learning organization. The aim of this subject is to gain knowledge about how to change a school library user-friendlier for teenagers. The sample of the present study was 15 year old teenagers, who are mostly 8th grade students.

To research this issue the author mainly used qualitative method. Quantitative method was used to collect background data. Author of the present study used a questionnaire and a creative visual method. Studies were conducted in February-April 2016 among 8th grade

students in eight schools, four of them were rural schools and four urban schools. Rural schools were Haljala Gymnasium, Rakke Gymnasium, Muuga Basic School and Laekvere Comprehensive School. Urban schools were Rakvere Gymnasium, Tamsalu Gymnasium, Tartu Karlova Gymnasium and Tartu Forselius Gymnasium. A total of 90 students participated in the study. Qualitative content analysis and image reading method were mainly used to analyze the data.

Research revealed that an ideal school library is spacious, with cheerful colors and big windows. There should be private rooms or isolated corners, where students could be alone. Furniture of an ideal school library should contain desks, shelves and comfortable places to sit. There should be a lot of books in various genres. Very important are children's and young people's literature as well as modern literature, which should be arranged as simply as possible. The technology is extremely important. There should be more than one computer.

Research also revealed that librarian and the readers of a school library are not important for the teenagers. The librarian is replaceable by a robot. Teenagers do not understand the librarian's professional complexity and diversity. However, students believed that a friendly and professional librarian should work in an ideal school library. It is important for the teenagers that a school library is a place to study, do homework and read. Also, it is important that a school library is a place where students can relax and spend their leisure time. Teenagers would like to listen to music, watch movies and play different games. It is important for the students that a school library is open after school hours.

In conclusion, it can be said that physical, emotional and social learning environment factors could increase the use of school libraries by teenagers. The physical space of a school library is very important for the students. School libraries should be spacious and colorful. Also, there should be private rooms or isolated corners. In an ideal school library there should be a lot of interesting books. Technology is important too, especially computers. In an ideal school library there should work a friendly librarian, who is familiar with young people's literature. The school library should be a place where students can spend their leisure time.

Kasutatud allikad

Agosto, D. E., Paone, K. L. & Ipock, G. S. (2007). The female friendly public library: gender differences in adolescents uses and perceptions of U.S. public libraries. *Library Trends*, 56 (2), 387–401.

Alas, R. (2002). *Muudatuste juhtimine ja õppiv organisatsioon*. Tallinn: Külim.

Alfaresi, S., Rehman, S. U. (2009). Information literacy skills among female students in Kuwaiti high schools. *Library Review*, 58 (8), 607–616.

Buckingham, D. (2009). “Creative” visual methods in media research: possibilities, problems and proposals. J. Hughes (toim.), *SAGE Visual Methods*, 31, 227–247. London: SAGE Publications Ltd. doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.utlib.ee/10.1177/0163443709335280>

Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (1994). *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks, London, New Delhi: SAGE Publications.

Education System in Estonia (2012). *Classbase: Education Database*. Kasutatud 2.01.2016 <http://www.classbase.com/countries/Estonia/Education-System>

Education System in Kuwait (2012). *Classbase: Education Database*. Kasutatud 2.01.2016 <http://www.classbase.com/countries/Kuwait/Education-System>

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing (2014). *Raamatukoguhoidja eetikakoodeks*. Kasutatud 21.12.2015 <http://eru.lib.ee/www/index.php/erye/eetikakoodeks>

Eesti Rahvuraamatukogu (2014). *Kooliraamatukogude koondtabel 2013/2014*.

Elur, R. (2009). *Õpilaste valdkondlikud infovajadused ja kasutatavad infoallikad Viljandi linna ja maakonna gümnaasiumide näitel*. Lõputöö. Tartu Ülikooli Viljandi

Kultuuriakadeemia, info- ja dokumendihalduse eriala.

Gauntlett, D. (2007). *Creative explorations. New approaches to identities and audiences*. London: Routledge.

Haljala Gümnaasiumi kodulehekülg. Kasutatud 20.03.2016 <http://www.haljala.edu.ee/>

Higgins, S., Hall, E., Wall, K., Woolner, P., McCaughey, C. (2005). *The impact of school environments: a literature review*. Design Council.

Hodder, I. (1994). The interpretation of documents and material culture. N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (toim.). *Handbook of qualitative research* (lk 393–402). Thousand Oaks, London, New Delhi: SAGE Publications.

Holmqvist, C. (2003). ENSIL. *Kooliraamatukogu kui õpikeskuse roll ning eesmärgid õppeprotsessis. Eest Raamatukoguhoidjate Ühingu kooliraamatukogude sektsiooni rahvusvaheline seminarlaager 26.–28. juunil 2003 Tõstamaal*. Ettekannete kogumik (lk 7–8). Tallinn: Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing.

Howard, V. (2011). What do young teens think about public library? *The Library Quarterly*, 81 (3), 321–344.

IFLA School Libraries Standing Committee (2015). *The IFLA school library guidelines*. Kasutatud 25.02.2016 <http://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf>

Kanarbik, K. (2012). *Füüsilise õpikeskkonna kujundamine ja selle mõju õpitulemustele*. Magistritöö. Kunstide instituut, Tallinna Ülikool.

Kirikal, H. (n.d.). *Õppiv organisatsioon*. Kasutatud 18.03.2016 http://www.lvrkk.ee/kristiina/heve/person/ppiv_organisatsioon.html

Komissarov, K. (2010). Avatud raamatukogud. *Eesti raamatukoguhoidjate ühingu aastaraamat 2009*. Tallinn: Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing, 21, 57–59.

Kooliraamatukogude töökorralduse alused (2012). Kasutatud 11.05.2016 <https://www.riigiteataja.ee/akt/103092013024?leiaKehtiv>

Kress, G. & van Leeuwen, T. (2006). *Reading images: the grammar of visual design*. Second edition. London: Routledge.

Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: an introduction to its methodology*. Second edition. Thousand Oaks, London, New Delhi: SAGE Publications.

Kõuts, J. (2010). Kooliraamatukogu kui infokirjaoskuse harjutamise koht. *Eesti raamatukoguhoidjate IX kongress*. Ettekanne. Tallinn. 9.–10. juuni, 2008, lk. 36–39.

Laas, A. & Lamesoo, K. (2004). *Noorte informeeritus ja infokanalid*. Uuringu aruanne.

Laekvere Põhikooli kodulehekül. Kasutatud 1.04.2016 <http://kool.laekvere.eu/index.php>

Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrükk.

Lind, L. (2013). *Kooli sotsiaalne ja vaimne keskkond õpilase arengu toetajana*. Magistritöö. Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledž, õpetajakoolituse osakond.

Läänemets, U. (2001). Õppekava ja õpikeskkond. *Haridus*, 2, 18–23.

Malliari, A., Togia, A., Korobili, S., Nitsos, I. (2014). Information literacy skills of Greek high-school students: results of an empirical survey. *Qualitative & Quantitative Methods in Libraries*, 1, 271–281.

Morse, J. M. (2004). Purposive Sampling. Michael S. Lewis-Beck, A. Bryman, & Tim Futing Liao (toim.), *The SAGE encyclopedia of social science research methods* (lk 885–886). Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.utlib.ee/10.4135/9781412950589.n774>

Murumaa-Mengel, M. (2014). Loovuurimismeetodid. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Kasutatud 2.11.2015 <http://samm.ut.ee/loovuurimismeetodid>

Muuga Põhikooli kodulehekül. Kasutatud 28.02.2016
<http://muugakool.laekvere.eu/index.php>

Neuman, W. L. (2006). *Social research methods: qualitative and quantitative approaches*. The United States of America: Pearson Education.

Niinikangas, L. (2003). Soome kooliraamatukogude väljakutsed. *Kooliraamatukogu kui õpikeskuse roll ning eesmärgid õppeprotsessis. Eest Raamatukoguhoidjate Ühingu kooliraamatukogude sektsiooni rahvusvaheline seminarlaager 26.–28. juunil 2003 Tõstamaal*. Ettekannete kogumik (lk 14–19). Tallinn: Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing.

Nykiel, R. A. (2007). Advantages and disadvantages. *Handbook of marketing research methodologies for hospitality and tourism* (lk 55–56). New York: The Haworth Press, Inc.

OFSTED (2006). *Good school libraries: making a difference to learning*. Kasutatud 30.12.2015

<http://dera.ioe.ac.uk/5792/1/Good%20school%20libraries%20making%20a%20difference%20to%20learning%20%28PDF%20format%29.pdf>

Oliver, P. (2006). Purposive sampling. V. Jupp (toim.), *The SAGE dictionary of social research methods* (lk 245–246). London, England: SAGE Publications, Ltd.

doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.utlib.ee/10.4135/9780857020116.n162>

Prosser, J., & Burke, C. (2008). Image-based educational research: childlike perspectives. J. G. Knowles & A. L. Cole (toim.). *Handbook of the arts in qualitative research: perspectives, methodologies, examples, and issues* (lk 407–421). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc. doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.utlib.ee/10.4135/9781452226545.n34>

Puhm, E. (2008). *Tartu Kivilinna Gümnaasiumi raamatukogu kujunemine kaasaegseks õpikeskuseks vastavalt L. Niinikangase mudelile*. Lõputöö. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia, raamatukogunduse, infoteaduse ja dokumendihalduse osakond.

Punch, S. (2002). Research with children: the same or different from research with adults? *Childhood*, 9 (3), 321–341.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (2016). Kasutatud 2.05.2016
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13332410?leiaKehtiv>

Põhikooli riiklik õppekava (2014). Kasutatud 10.12.2015
<https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020?leiaKehtiv>

Raamatukogusõnastik. Kasutatud 12.01.2015

http://web3.nlib.ee/termin/public_term/termin/index.

Rakke Gümnaasiumi kodulehekülg. Kasutatud 20.03.2016
<http://www.rakke.edu.ee/inimesed/opilased/>

Rakvere Gümnaasiumi kodulehekülg. Kasutatud 20.03.2016 <http://www.rakgym.edu.ee/>

Rose, G. (2012). *Visual methodologies: an introduction to researching with visual materials*. 3rd edition. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC: SAGE Publications.

Roots, H. (2005). *Organisatsiooniteooria sissejuhatav loeng*. Õppematerjal. Kasutatud 19.03.2016
http://www.cs.tlu.ee/instituut/oppe_materjalid/magister/2005/Harri_Roots/SPK7001oppivKEVAD.pdf

Rämmer, A. (2014). Valimi moodustamine. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Kasutatud 2.11.2015 <http://samm.ut.ee/valimid>

Salundi, P. (2008). *Gümnaasiumi- ja keskkooliõpilaste infovajadused ja kasutatavad infoallikad Pärnu linna ja maakonna näitel*. Lõputöö. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia, raamatukogunduse, infoteaduse ja dokumendihalduse osakond.

Sarv, E.-S. (n.d.). *Õpetusvaldkonna paradigmatel: õpikeskkonnast*. Tallinna Ülikooli Kasvatusteaduste Instituut. Kasutatud 12.12.2015
<http://www.tlu.ee/opmat/ka/opiobjekt/Opetamisteooriad/pikeskkonnast.html>

Senge, P., Cambron-McCabe, N., Lucas, T., Smith, B., Dutton, J. & Kleiner, A. (2009). *Õppiv kool*. Tartu: Atlex.

Shenton, A., K. (2007). Attitudes to books and school libraries among teenagers in an english high school. *New Review of Children's Literature and Librarianship*, 13/1, 31–57.
doi:<http://dx.doi.org/10.1080/13614540701439891>

Shenton, A., K. (2014). Just why do we need school libraries? Some ideas from students. *New Library World*, (115) 3/4, 140–159. doi:<http://dx.doi.org/10.1108/NLW-01-2014-0005>

Sihvart, T. (2010). *10.-12.klassi õpilaste infovajadused ja kasutatavad infoallikad Rakvere Realgümnaasiumi ja Vinni-Pajusti Gümnaasiumi näitel*. Lõputöö. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia, raamatukogundus ja infokeskkonnad eriala.

Statistikaamet. *Arvuti ja koduse internetiühendusega leibkonnad* (2015). Kasutatud 28.05.2016 <http://www.stat.ee/ee>

Strengths and weaknesses of quantitative research (n.d.). University of South Alabama. Kasutatud 15.05.2016
https://www.southalabama.edu/coe/bset/johnson/oh_master/Ch14/Tab14-01.pdf

Sõrmus, E. (2001). Kooliraamatukogu kui õpikeskus. *Kooliraamatukoguhoidja käsiraamat*. Kooliraamatukoguteemaliste artiklite kogumik (lk 31–36). Tallinn: Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing.

Sõrmus, E. (2010). *Infokirjaoskuse edendamise võimalused kooliraamatukogus*. Juhend üldhariduskoolide kooliraamatukoguhoidjatele. Tallinn: Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing, kooliraamatukoguhoidjate sektsioon.

Tammert, M. (2002). *Värviõpetus*. Tallinn: Aimwell.

Tamsalu Gümnaasiumi kodulehekülj. Kasutatud 8.04.2016 <http://www.tamsalu.edu.ee/>

The National Children's Strategy Research Series (2010). *Young people and public libraries in Ireland: issues and opportunities*. Dublin: Minister for Health and Children.

Thomson, P. (2008). *Doing visual research with children and young people*. London: Routledge.

UNESCO kooliraamatukogude manifest (1999). Kasutatud 25.02.2016
<http://eru.lib.ee/www/index.php/raamatukogundus/dokumendid/kooliraamatukogud/175-raamatukogundus/dokumendid/kooliraamatukogud/171-kooliraamatukogu-manifest>

van Leeuwen, T. & Jewitt, C. (2001). *Handbook of visual analysis*. London: Sage Publications.

Vogt, W. P. (2005) Purposive Sample. *Dictionary of statistics & methodology* (3rd ed., lk. 253). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc.

doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.utlib.ee/10.4135/9781412983907.n1547>

Weber, S. (2008). Visual images in research. J. G. Knowles & A. L. Cole (toim.). *Handbook of the arts in qualitative research: perspectives, methodologies, examples, and issues* (lk 42–55). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications,
Inc. doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.utlib.ee/10.4135/9781452226545.n4>

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool. Kasutatud 10.05.2016
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf

Lisad

Lisa 1. Varasemate uuringute tulemused

Tabel 1. Varasemate uuringute tulemused

UURINGU AUTORID	UURINGU TÜÜP	UURITAVATE VANUS	RAAMATUKOGU MITTEKASUTAMISE PÕHJUSED
Malliari, Togia, Korobili ja Nitsos (2014)	kvantitatiivne	15aastased	diskussioonis toob autor välja, et kooliraamatukogud on alarahastatud (teavikute vähesus), raamatukoguhoidjaks on õpetaja mitte professionaalne raamatukoguhoidja, õpilastel ei ole piisaval heal tasemel infokirjaoskus
Alfaresi & Rehman (2009)	kvantitatiivne	18aastased	õpilastel puuduvad oskused raamatukogust informatsiooni otsimiseks
Agosto, Paone & Ipock (2007)	kvantitatiivne ja kvalitatiivne	14–17aastased	noormeestele ei paku raamatukogu nii palju huvi kui neidudele ehk noormeestel on teistsugused huvid (nt arvutimängud jms)
Howard (2011)	kvantitatiivne ja kvalitatiivne	12–15aastased	raamatukokku on keeruline saada, seal ei ole piisavalt arvuteid, ebasõbralikud raamatukogutöötajad,

			<p>raamatukogus ei ole teismeliste jaoks huvitavaid üritusi/vaba aja veetmise võimalusi, lühike teavikute laenutusaeg (3 nädalat), raamatukogus on karmid reeglid (kritiseeriti seda, et peab vaikuses olema ja süüa ei tohi)</p>
<p>The Office of the Minister of Children (2007)</p>	<p>kvantitatiivne ja kvalitatiivne</p>	<p>13–17aastased</p>	<p>raamatukogud on igavad (ei ole noortepärased), raamaukogus peaks olema kaasaegne tehnika ning teismeliste eale vastav kirjandus, kritiseeriti seda, et raamatukogus peab tasa olema ning et söömine ei ole lubatud</p>
<p>Shenton (2007)</p>	<p>kvantitatiivne ja kvalitatiivne</p>	<p>13–18aastased</p>	<p>võiks olla vähem ametlik atmosfäär (kritiseeriti reegleid, mis keelavad rääkimise ja söömise), ebasõbralikud töötajad, raamatute paigutus on segane</p>
<p>Laas & Lamesoo (2004)</p>	<p>kvantitatiivne ja kvalitatiivne</p>	<p>12–18aastased</p>	<p>raamatukogust saadavat infot peetakse ebapiisavaks</p>

Puhm (2008)	kvantitatiivne ja kvalitatiivne	10–14aastased	õpilased on teismeeas väga hõivatud sõprade ja huviringidega, raamatukogus ei ole piisaval hulgal kohustusliku kirjanduse raamatuid, vähe uut kirjandust, vähe istumiskohti/töökohti, soovitakse kaasaegset raamatukogu, arvutite nappus
Sihvart (2010)	kvantitatiivne	16–20aastased	-
Elur (2009)	kvantitatiivne	15–18aastased	-
Salundi (2008)	kvantitatiivne ja kvalitatiivne	15–19aastased	raamatud võiks olla kaasaegsed, meeldivamad raamatukogutöötajad, kaasaegsed arvutid, võiks olla digitaalseid või heliraamatuid ning <i>online</i> -kataloogi, millest oleks näha raamatute leidumus, raamatukogu kaudu info otsimist peetakse kohmakaks

Lisa 2. Uuringud õpilaste (kooli)raamatukogu mittekasutamisest

Tabel 2. Uuringud õpilaste (kooli)raamatukogu mittekasutamisest

AUTOR	12a.	13a.	14a.	15a.	16a.	17a.	18a.	19a.	20.a
Malliari, Togia, Korobili ja Nitsos (2014)									
Howard (2011)									
Sihvart (2010)									
Alfaresi & Rehman(2009)									
Elur (2009)									
Salundi (2008)									
Puhm (2008)									
Agosto, Paone ja Ipock (2007)									
the Office of the Minister of Children (2007)									
Shenton (2007)									
Laas & Lamesoo (2004)									
KOKKU:	2	5	6	8	7	7	6	2	1

5. Palun kirjuta lühijutt selgitamaks oma pilti lähemalt. Pööra tähelepanu kõigele, mida joonistasid, aita mul aru saada mida ja miks Sa joonistasid!

Lisa 4. Nõusoleku leht õpilasele

Lugupeetud 8. klassi õpilane!

Olen Kristiina Mandel, Jaan Poska Gümnaasiumi raamatukoguhoidja ning Tartu Ülikooli organisatsiooni infotöö üliõpilane. Oma magistritöö „8. klassi õpilaste ettekujutused ideaalsest kooliraamatukogust” raames viin läbi uuringu 8. klassi õpilastega selgitamaks välja, milline on teismeliste jaoks ideaalne kooliraamatukogu. Uuringu eesmärk on teada saada, mida tuleks muuta, et teismelised kasutaksid rohkem kooliraamatukogu. Uuringus osalemiseks palun joonistada pilt oma nägemusest ideaalsest kooliraamatukogust ning seejärel selgitada kirjalikult oma joonistust. Uuringu viin läbi ning töö tegemiseks on aega 45 minutit ehk üks koolitund. Uuringu tulemused on olulised selleks, et muuta kooliraamatukogu õpilaste jaoks huvitavamaks ning seeläbi suurendada kooliraamatukogu kasutamist. Uuringu tulemusi kasutan oma magistritöös, mis avaldatakse Tartu Ülikooli Raamatukogu üliõpilastööde andmebaasis DSpace.

Uuringus osalemine on vabatahtlik ning õpilasel on õigus sellest igal hetkel loobuda. Uuringu läbiviija kinnitab, et õpilase nime uuringus ei avaldata.

Nõusolek:

Mulle,(ees- ja perekonnanimi), on selgitatud, mis on nimetatud uuringu eesmärk ja meetodika (nt uuringu käik, ajakulu) ning kinnitan oma nõusolekut selles osalemiseks allkirjaga. Tean, et uuringu käigus tekkivate küsimuste ja võimalike probleemide kohta saan mulle vajalikku täiendavat informatsiooni uuringu läbiviijalt: KRISTIINA MANDEL, üliõpilane, Tartu Ülikool, kristiinamandel@gmail.com, +372 5333 4486.

Uuritava allkiri.....

Kuupäev, kuu, aasta

Uuritavale informatsiooni andnud isiku nimi: Kristiina Mandel

Uuritavale informatsiooni andnud isiku allkiri:

Kuupäev, kuu, aasta

Lisa 5. Nõusoleku leht lapsevanemale

Lugupeetud lapsevanem!

Olen Kristiina Mandel, Jaan Poska Gümnaasiumi raamatukoguhoidja ning Tartu Ülikooli organisatsiooni infotöö üliõpilane. Oma magistritöö „8. klassi õpilaste ettekujutused ideaalsest kooliraamatukogust” raames viin läbi uuringu 8. klassi õpilastega selgitamaks välja, milline on nende jaoks ideaalne kooliraamatukogu. Uuringu eesmärk on teada saada, mida tuleks muuta, et teismelised kasutaksid rohkem kooliraamatukogu. Selleks palun õpilastel joonistada pilt oma nägemusest ideaalsest kooliraamatukogust ning seejärel selgitada kirjalikult oma joonistust. Uuringu viin läbi ning töö tegemiseks on õpilastel aega 45 minutit ehk üks koolitund. Uuringu tulemused on olulised selleks, et muuta kooliraamatukogu õpilaste jaoks huvitavamaks ning seeläbi suurendada kooliraamatukogu kasutamist. Tulemusi kasutab uuringu läbiviija oma magistritöös mis avaldatakse Tartu Ülikooli Raamatukogu üliõpilastööde andmebaasis DSpace.

Palun lubada oma lapsel osaleda minu magistritöö uuringus. Uuringus osalemine on vabatahtlik ning õpilasel on õigus sellest igal hetkel loobuda. Uuringu läbiviija kinnitab, et õpilase nime uuringus ei avaldata.

Lapsevanema nõusolek:

Olen nõus oma lapse, (ees- ja perekonnanimi), osalemisega uuringus „8. klassi õpilaste ettekujutused ideaalsest kooliraamatukogust”. Mulle on selgitatud, mis on nimetatud uuringu eesmärk ja metoodika (nt uuringu käik, ajakulu) ning kinnitan oma nõusolekut lapse osalemiseks allkirjaga. Tean, et tekkivate küsimuste ja võimalike probleemide kohta saan mulle vajalikku täiendavat informatsiooni uuringu läbiviijalt:

KRISTIINA MANDEL, kristiinamandel@gmail.com, +372 5333 4486.

Ema/isa (ees- ja perekonnanimi)

Ema/isa (allkiri)

Kuupäev

Lapsevanemale informatsiooni andnud isiku nimi: Kristiina Mandel

Lapsevanemale informatsiooni andnud isiku allkiri:

Kuupäev, kuu, aasta

Lisa 6. Nõusoleku leht direktorile

Lugupeetud direktor!

Olen Kristiina Mandel, Jaan Poska Gümnaasiumi raamatukoguhoidja ning Tartu Ülikooli organisatsiooni infotöö üliõpilane. Oma magistritöö „8. klassi õpilaste ettekujutused ideaalsest kooliraamatukogust” raames viin läbi uuringu 8. klassi õpilastega selgitamaks välja, milline on nende jaoks ideaalne kooliraamatukogu. Uuringu eesmärk on teada saada, mida tuleks muuta, et teismelised kasutaksid rohkem kooliraamatukogu. Selleks palun õpilastel joonistada pilt oma nägemusest ideaalsest kooliraamatukogust ning seejärel selgitada kirjalikult oma joonistust. Tööde tegemiseks on õpilastel aega 45 minutit ehk üks koolitund. Uuringu tulemused on olulised selleks, et muuta kooliraamatukogu õpilaste jaoks huvitavamaks ning seeläbi suurendada kooliraamatukogu kasutamist. Tulemusi kasutab uuringu läbiviija oma magistritöös, mis avaldatakse Tartu Ülikooli Raamatukogu üliõpilastööde andmebaasis DSpace.

Palun lubada viia läbi uuring Teie kooli 8. klassi õpilastega. Uuringus osalemine on vabatahtlik ning õpilasel on õigus sellest igal hetkel loobuda. Uuringu läbiviija kinnitab, et õpilaste nimesid uuringus ei avaldata.

Direktori nõusolek:

Olen nõus oma kooli,, osalemisega uuringus „8. klassi õpilaste ettekujutused ideaalsest kooliraamatukogust”. Mulle on selgitatud, mis on nimetatud uuringu eesmärk ja metoodika (nt uuringu käik, ajakulu) ning kinnitan oma nõusolekut koolis uuringu läbiviimiseks allkirjaga. Tean, et tekkivate küsimuste ja võimalike probleemide kohta saan mulle vajalikku täiendavat informatsiooni uuringu läbiviijalt: KRISTIINA MANDEL, kristiinamandel@gmail.com, +372 5333 4486.

Direktori allkiri.....

Kuupäev, kuu, aasta

Informatsiooni andnud isiku nimi: Kristiina Mandel

Informatsiooni andnud isiku allkiri:

Kuupäev, kuu, aasta

Lisa 7. Nõusoleku leht õppealajuhatajale

Lugupeetud õppealajuhataja!

Olen Kristiina Mandel, Jaan Poska Gümnaasiumi raamatukoguhoidja ning Tartu Ülikooli organisatsiooni infotöö üliõpilane. Oma magistritöö „8. klassi õpilaste ettekujutused ideaalsest kooliraamatukogust” raames viin läbi uuringu 8. klassi õpilastega selgitamaks välja, milline on nende jaoks ideaalne kooliraamatukogu. Uuringu eesmärk on teada saada, mida tuleks muuta, et teismelised kasutaksid rohkem kooliraamatukogu. Selleks palun õpilastel joonistada pilt oma nägemusest ideaalsest kooliraamatukogust ning seejärel selgitada kirjalikult oma joonistust. Tööde tegemiseks on õpilastel aega 45 minutit ehk üks koolitund. Uuringu tulemused on olulised selleks, et muuta kooliraamatukogu õpilaste jaoks huvitavamaks ning seeläbi suurendada kooliraamatukogu kasutamist. Tulemusi kasutab uuringu läbiviija oma magistritöös, mis avaldatakse Tartu Ülikooli Raamatukogu üliõpilastööde andmebaasis DSpace.

Palun lubada viia läbi uuring Teie kooli 8. klassi õpilastega. Uuringus osalemine on vabatahtlik ning õpilasel on õigus sellest igal hetkel loobuda. Uuringu läbiviija kinnitab, et õpilaste nimesid uuringus ei avaldata.

Õppealajuhataja nõusolek:

Olen nõus oma kooli,, osalemisega uuringus „8. klassi õpilaste ettekujutused ideaalsest kooliraamatukogust”. Mulle on selgitatud, mis on nimetatud uuringu eesmärk ja meetodika (nt uuringu käik, ajakulu) ning kinnitan oma nõusolekut koolis uuringu läbiviimiseks allkirjaga. Tean, et tekkivate küsimuste ja võimalike probleemide kohta saan mulle vajalikku täiendavat informatsiooni uuringu läbiviijalt: KRISTIINA MANDEL, kristiinamandel@gmail.com, +372 5333 4486.

Õppealajuhataja allkiri.....

Kuupäev, kuu, aasta

Informatsiooni andnud isiku nimi: Kristiina Mandel

Informatsiooni andnud isiku allkiri:

Kuupäev, kuu, aasta

Lisa 8. Õpilaste joonistused ja esseed (CD-1)

Lisa CD-1 sisaldab kõigi uuringus osalenud õpilaste joonistusi ja lühiesseid.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Kristiina Mandel

(autori nimi)

(sünnikuupäev: 8.11.1989)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„8. klassi õpilaste ettekujutused ideaalsest kooliraamatukogust“,
(lõputöö pealkiri)

mille juhendajad on Krista Lepik ja Maria Murumaa-Mengel,

(juhendaja nimi)

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 29.05.2016 *(kuupäev)*